อนุสรณ์

ในงานฌาปนกิจ

หม่อมถวิล สุทัศนีย์ ณ อยุธยา

ณ

ฌาปนสถานวัดอรุณราชวราราม

๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๐

อนุสรณ์

ในงานฌาปนกิจ

หม่อมถวิล สุทัศนีย์ ณ อยุธยา

ณ

ฌาปนสถานวัดอรุณราชวราราม

๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๐

หม่อมถวิล สุทัศนีย์ ณ อยุธยา

ชาตะ ๙ ธันวาคม ๒๔๔๕

มตะ ๘ มกราคม ๒๕๐๙

ประวัติ

คุณแม่ เกิดเมื่อวันอังคารที่ ๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๔๕ เป็นธิดาของนายทรงและนางรับ จิตระจินดา มีพี่น้องทั้งหมด ๕ คน คุณแม่เป็นคนสุดท้อง ได้รับการศึกษาจากโรงเรียนเสาวภา ต่อมาได้ทำการสมรสกับหม่อมเจ้าเสพจิตรจำนงค์ สุทัศนีย์ มีบุตรธิดาด้วยกัน ๔ คน ดังต่อไปนี้

๑. *นายแพทย์ ม.ร.ว. ไพฑูรย์ สุทัศนีย์*
๒. *นาวาโท ม.ร.ว. วุฒิ สุทัศนีย์*
๓. *ม.ร.ว. หญิง นิภาพันธ์ โภคโต*
๔. *แพทย์หญิง ม.ร.ว. อาภาธร สุทัศนีย์*

ตลอดชีวิตคุณแม่ได้ทำหน้าที่แม่ที่ดีของลูก อบรมสั่งสอนให้เป็นคนดีมีความมานะ อดทน ซื่อสัตย์ และกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ ให้การศึกษาอย่างดีที่สุดแก่ลูกทุก ๆ คน รวมทั้งเด็กที่อยู่ในอุปการะอีกหลายคน คุณแม่ก็

อุปถัมภ์ค้ำชูให้การศึกษาเล่าเรียนจนสำเร็จวิชาชีพชั้นสูง สามารถประกอบสัมมาชีพเลี้ยงตัวเองได้อีกหลายคน

คุณแม่เป็นผู้ที่เคารพยึดมั่นในพระพุทธศาสนาอย่างยิ่งคนหนึ่ง ใฝ่ในการบำเพ็ญบุญและการกุศลอยู่เป็นเนืองนิจ เป็นศิษย์ที่ใกล้ชิดร่วมการบุญกับคุณยายบุญเรือน โตงบุญเติม หัวหน้านักบุญคณะสามัคคีวิสุทธิ เป็นเวลากว่า ๑๐ ปี ตลอดเวลาที่คุณแม่มีชีวิตอยู่ได้ทำบุญใส่บาตรเป็นประจำ นอกจากนี้ยังได้ทอดกฐิน บวชพระ และร่วมทำบุญกับญาติพี่น้องและมิตรสหายอยู่เป็นเนืองนิจ อาทิเช่น ร่วมสร้างพระประธานกับพี่สาว (นางก้อนทอง วิชิตะกุล) ซึ่งได้ประดิษฐานไว้ ณ วัดหวยกัลป์ จังหวัดนครศรีธรรมราช นับได้ว่าคุณแม่เป็นนักบุญผู้ยึดมั่นในคุณธรรมอย่างยิ่งผู้หนึ่ง

คุณแม่เป็นผู้มีอัธยาศัยโอบอ้อมอารี ช่วยเหลือความทุกข์ยากของบุคคลทั่วไป มีความสามารถในการปรุงอาหารทั้งไทยและฝรั่งอย่างดีเยี่ยมคนหนึ่ง จนเป็นที่ยกย่องชมเชยในบรรดาท่านผู้ใหญ่มากมายหลายท่าน

ปกติคุณแม่เป็นคนแข็งแรง ไม่ค่อยเจ็บป่วย เพิ่งมาล้มเจ็บเมื่อปลายปี พ.ศ. ๒๕๐๖ โดยมีอาการบวม, ซีดและชักซึ่งเนื่องมาจากโรคไต ได้เข้าอยู่ในโรงพยาบาลและได้รับการรักษาด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่งจากแพทย์จนอาการดีขึ้น สามารถไปร่วมบำเพ็ญกุศลกับคณะสามัคคี

วิสุทธิได้อีก จนกระทั่งปลายปี พ.ศ. ๒๕๐๘ ได้ล้มเจ็บอย่างมาก จึงได้เข้ารับการรักษาตัวในโรงพยาบาลอีกครั้งหนึ่งภายใต้การดูแลและเอาใจใส่อย่างดียิ่งจากแพทย์เช่นกัน แต่เนื่องจากโรคคุณแม่หนักมาก คุณแม่ได้สลบอยู่ ๑๕ วัน ระหว่างนี้ต้องให้น้ำเกลือและอ็อกซิเยนอยู่ตลอดเวลา จนกระทั่งถึงวันเสาร์ที่ ๘ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๙ เวลา ๓.๑๙ น. คุณแม่ก็ได้จากลูก ๆ ไปอย่างสงบ ท่ามกลางความเศร้าสลดอาลัยรักของลูก ๆ, ท่านพ่อ, ญาติพี่น้อง และผู้ใกล้ชิดอย่างลึกซึ้งอันมิอาจประมาณได้

แต่กรรมดีและงานกุศลซึ่งคุณแม่ได้ประกอบขณะดำรงชีวิตอยู่ ย่อมส่งผลให้คุณแม่ได้ประสบสุขในสัมปรายภพอย่างแน่นอน.

จากลูก

△

-----แม่

๏ *คุณแม่เอ๋อท่วมล้น* *จักรวาล*
กว้าง–ใหญ่–ไกลสุดปาน *เปรียบได้*
แสงสูรย์ว่าไพศาล *แผ่ทั่ว*
เทียบเท่าเพียงแม่ไส้ *ลูบด้วยการุณย์* ▲

นาวาโท ม.ร.ว. วุฒิ สุทัศนีย์

คำไว้อาลัย

หม่อมถวิล สุทัศนีย์

หม่อมถวิล ได้รู้จักคุ้นเคยกับข้าพเจ้ามาช้านานประมาณ ๓๐ ปีเศษ และได้รักใคร่นับถือกันเหมือนอย่างญาติที่สนิท หม่อมถวิลผู้นี้ เป็นผู้ที่มีอัธยาศัยละมุลละม่อม เอื้อเฟื้อแก่ผู้ที่คุ้นเคยและญาติมิตรเป็นอย่างดี ทั้งมีวิชาความรู้ในการปรุงอาหารเป็นอย่างดีอีกด้วย แต่มาล่วงลับหนีไปเสียในวันที่ยังไม่สมควรเช่นนี้ ทำให้ข้าพเจ้าเกิดความรู้สึกสลดใจเป็นอย่างยิ่ง ฉะนั้น บุญกุศลของข้าพเจ้าที่ได้สร้างสมไว้แต่ครั้งใดก็ดี ขออุทิศส่วนกุศลนั้น แด่หม่อมถวิล ผู้ล่วงลับไปสู่สุขคติภพในปรโลกเบื้องหน้านั้น เทอญ ฯ

หลวงวิศาลศิลปกรรม

อาลัยแด่ "น้า"

๘ มกราคม ๒๕๐๙ เป็นวันที่หลาน ๆ ได้สูญเสียน้าซึ่งเป็นร่มโพธิ์ร่มไทรและเป็นที่รักยิ่ง หลังจากที่ได้ป่วยด้วยโรคไตมาเป็นเวลานาน คงทิ้งไว้แต่คุณความดีอเนกประการที่ได้กระทำไว้ตั้งแต่ยังมีชีวิต หลานขอน้อมรำลึกอยู่เสมอมิมีวันลืม

น้าเป็นผู้ที่ประกอบด้วยความเมตตากรุณาแก่บุตรหลาน และบุคคลทั่ว ๆ ไป เป็นพุทธศาสนิกชนคนไทยผู้หนึ่งที่ได้ประกอบกิจเกี่ยวแก่การศาสนาเป็นประจำ หลานๆ เชื่อว่าด้วยอำนาจผลบุญต่าง ๆ ของน้าที่ได้กระทำมา คงจะทำให้ดวงวิญญาณของท่านไปสู่สุขติในสัมปรายภพอย่างปราศจากข้อสงสัย

จาก หลานของน้า

ทวีวรรณ (วิชิตะกุล) พยัคเมฆ

ทวีศรี (วิชิตะกุล) มานะพงษ์

สารบาญ

กราบเท้า คุณแม่ที่เคารพรักอย่างสุดหัวใจของลูก

คุณแม่จากลูก ๆ ไป อย่างไม่มีวันที่จะได้กลับมาเป็นร่มโพธิ์ร่มไทร ของลูก ๆ ได้อีก หากคุณแม่ได้มีทิพย์วิญญาณสามารถที่จะทราบได้ คุณแม่คงจะทราบได้ดีว่า ลูกทุก ๆ คนเสียดายอย่างสุดซึ้ง ไม่มีสิ่งใดจะมาเปรียบปานได้ เพราะเมื่อคุณแม่ยังมีชีวิตอยู่ คุณแม่ได้ช่วยขจัดปัดเป่าความทุกข์ยาก ตลอดจนช่วยแนะนำและแก้ปัญหาชีวิตให้พวกลูก ๆ คุณแม่คอยประคบประหงม ป้อนข้าว ป้อนน้ำ ระมัดระวังมิให้มดมาไต่ ไรมาตอม ให้การศึกษาแก่ลูก ๆ ทุกคน จนเติบใหญ่พอที่จะมีวิชาความรู้ช่วยตัวเองมาได้จนบัดนี้ แม่เป็นบุคคลคนเดียวที่อยู่ใกล้ชิดและคอยเช็ดน้ำตาให้ลูก ๆ แม่จะมีสีหน้าเบิกบานเมื่อเห็นลูก ๆ มีความสุขหรือประสบความสำเร็จในชีวิตอะไรขึ้นมาสักอย่างหนึ่ง ในโลกนี้จะหาใครเปรียบเทียบได้เหมือนแม่เล่า นอกจากพ่อก็คงจะหาไม่ได้อีกแล้ว

ลูก ๆ ทุกคนขออ้อนวอนต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายในพิภพนี้จงช่วยคุ้มครอง ปกป้อง ดวงวิญญาณของคุณแม่ ให้สถิตอยู่ในสรวงสวรรค์ และหากชาติหน้ามีจริงก็ขอให้ลูกทุก ๆ คนได้มาเป็นลูกของคุณแม่อีกเช่นเคย.

ขอกราบดวงวิญญาณของคุณแม่มาด้วยความเคารพรัก

จากลูก ๆ ของคุณแม่

พระคุณของแม่

สุจริต ถาวรสุข

กาพย์ห่อโคลง

โคลงสี่สุภาพ

พระคุณแม่มากล้น เหลือคณา
ภพสมุทรพื้นนภา แผ่กว้าง
ยากเทียบเปรียบคุณมา— ตุเรศ
สูงลึกนึกออกอ้าง เอ่ยได้ไป่มี

กูนเกิดกันก่อเกื้อ กับกาย
อุ้มโอบอุทรทาย เที่ยงแท้
ป้องปกปิดป้อนบาย บูรณ์โภชน์
เลี้ยงลูกเลิศล้ำแล้ ลูบไล้ไป่เมิน

อบรมบ่มมั่นแม้น หมายเหมือน
สูงส่งตรงไป่เชือน เชื่องช้า
สัมฤทธิ์รุ่งเรืองเรือน ราบรื่น
แม่อิ่มใจโอษฐ์อ้า ออกอื้นเอมฤดี

กาพย์ยานี ๑๑

พระคุณคุณแม่ล้น ล้ำลึกพ้นพูลคณา
ภพสมุทรสุดนภา ไป่อาจเทียบเปรียบคุณมี

กูนเกิดกันก่อเกื้อ กับกายเหลือหลากวิธี
อุ้มโอบอุทรดี อย่างแท้จริงยิ่งกายตน
ป้องปกปิดอันตราย คอยป้อนบายบูรณ์โภคผล
เลี้ยงลูกผูกพันธ์จน จวบเติบใหญ่ไม่หมองเมิน
อบรมบ่มนิสัย มั่นมุ่งให้สู่ทางเดิน
หมายใจให้จำเริญ วิถีถูกลูกต้องจำ
มุ่งสูงคอยจูงลูก จิตพันผูกฝั่กใฝ่ธรรม
ก้าวหน้าอ่าโอ่นำ สัมฤทธิ์เปรื่องรุ่งเรืองงาม
แม่คอยพลอยเอมอิ่ม พักตร์แย้มยิ้มเพื่องฟูตาม
ยินดีปรีดาความ ลูกแม่เลิศอย่างเพริศแพรว
เลี้ยงลูกผูกจิตใจ มุ่งฝั่กใฝ่ดำเนินแนว
ดีเด่นเช่นเชื้อแถว ไม่เคยคิดจิตตอบแทน
มีใครใจมุ่งร้าย ลูกแม่หมายมองหวงแหน
ยอมเหน็บเจ็บกายแทน ให้ลูกรอดปลอดพ้นภัย
พระคุณลึกล้ำล้น ยากคิดค้นหาคำไข
แม่พรากจากลูกไป ลูกต้องอ้างว้างเสียดาย
พระคุณอุ่นตระหลบ ทั่วทุกภพงามเฉิดฉาย
ความจริงทั้งหญิงชาย ต่างซาบซึ้งตรึงกมล
นอบน้อมพร้อมบูชา ทุกเวลาเป็นมงคล
กางกั้นกันภัยพ้น หาภพโภคโชคบันดาล
ใครทำคำเหม่หมิ่น โชคศูนย์สิ้นสิงจัณฑาล
โรคร้ายหลายแหลกลาน จักสพผู้หลู่มารดร

อย่าลืมพระคุณแม่ สูงเที่ยงแท้ทิฆัมพร
ชุบชีพชื่นถาวร ให้อุ่นเกล้าเนาเนื่องเทอญ

โคลงสี่สุภาพ

พระคุณแม่มากล้น เหลือไข คำเฮย
อบอุ่นจุนกายใจ เจอดพร้อม
ทุกคนซาบซึ้งใน คุณแม่
ลูกนอบบูชาน้อม แน่ได้มงคล
ใครหมิ่นคุณแม่แม้น หมองกาย
ชีพโชคโภคทำลาย แหลกสิ้น
จักพบสพเสียหาย เหินห่าง ธรรมนา
บาปใหญ่หยาบยากดิ้น ดับได้ไป่มี

อย่าลืมคุณแม่ซึ้ง สูงสรวง
ใหญ่ยิ่งกว่าสิ่งปวง เปี่ยมล้น
พึงคิดจิตบำบวง บูชิต
เกล้าอุ่นหนุนภัยพ้น โภคเข้าเนาเกษม

อาลัยรักและเคารพ

ใน

หม่อมถวิล สุทัศนีย์

สุจริต ถาวรสุข ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดแม่สอด

ศาลจังหวัดแม่สอด

๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๐๙

ด้วยเหตุการณ์แวดล้อมและความหมุนเวียนในชีวิต ขณะข้าพเจ้ากำลังเป็นนักเรียนมัธยมศึกษาอยู่ที่โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ชั้นมัธยมปีที่ ๘ และได้พักอยู่ที่บ้านพักนักเรียนของกระทรวงธรรมการ (ศึกษาธิการปัจจุบัน) สะพานเหลือง พระนคร เมื่อ ๓๐ ปีที่ผ่านมานี้ ยังผลให้ข้าพเจ้ารู้จักกับสุภาพสตรีผู้สูงวัยกว่าข้าพเจ้ามากผู้หนึ่ง ซึ่งได้มา ณ บ้านพักนักเรียนของกระทรวงธรรมการในครั้งนั้น

อาจจะเนื่องจากสุภาพสตรีที่กล่าวถึงนี้ เป็นมารดาของ ม.ร.ว. ไพฑูรย์ สุทัศนีย์ เพื่อนร่วมโรงเรียนของข้าพเจ้าในอดีต หรือด้วยเหตุที่ข้าพเจ้าก็ได้สนิทสนมเอ็นดูและชอบหยอกล้อเด็กผู้หญิงเล็ก ๆ ที่น่ารักสองคน ผู้ช่างสนทนาอันเป็นธิดาของสุภาพสตรีผู้นี้ ซึ่งมีนามในครั้งนั้นว่า ติ๋ว และต้อย ก็เป็นได้ แต่ประการสำคัญที่สุดคงจะเนื่องจากข้าพเจ้าได้รับไมตรีจิตอันสูงส่งจากสุภาพสตรีผู้นี้นับแต่ได้รู้จัก

ตลอดมา ในระยะเวลาไม่ช้านักข้าพเจ้าก็ได้คุ้นเคย สนิทสนมกับสุภาพสตรีผู้นี้เป็นอันมาก ตลอดจนบุคคลในครอบครัวด้วยแทบทุกคน จนได้ไปมาหาสู่อยู่เป็นประจำ ความสนิทสนมคุ้นเคยได้คลี่คลายเป็นความเคารพรักมีอยู่ในความรู้สึกของข้าพเจ้าต่อเนื่องมาด้วยอย่างแนบแน่น ทำให้ข้าพเจ้าเรียกขานสุภาพสตรีนั้นว่าคุณแม่ เป็นเวลาร่วม ๓๐ ปีตลอดมาจนบัดนี้ ธิดาทั้งสองของท่านซึ่งกล่าวนามข้างต้นก็ได้เรียกขานข้าพเจ้าว่าพี่ตลอดมาดุจเดียวกัน

สุภาพสตรีที่ว่านี้ ก็คือหม่อมถวิล สุทัศนีย์ ซึ่งได้วายชนม์ไปแล้วนี่เอง

ความเป็นจริงคนเราจะเรียกขาน สุภาพสตรีอื่นซึ่งไม่ใช่มารดาของตนว่า แม่หรือคุณแม่ ย่อมมีน้อยหรือหาได้ยาก โดยเฉพาะสำหรับข้าพเจ้าแล้วมีน้อยมากทีเดียว ถ้าหากเรียกขานผู้ใดก็ย่อมหมายถึงว่า ผู้นั้นย่อมคู่ควรกับคำว่าแม่หรือคุณแม่อย่างแท้จริงเสมอมา โดยเฉพาะสำหรับคุณแม่ที่กล่าวถึงนี้ ข้าพเจ้ามิได้ผิดหวังเลย ข้าพเจ้าได้รับความสนิทสนม ความเอื้ออารี ความมีอัธยาศัยไมตรี การให้เกียรติซึ่งได้หลั่งไหลลงสู่ข้าพเจ้าตั้งแต่เด็กจนเป็นผู้ใหญ่ตลอดทุกระยะเวลา เป็นบุคคลที่คู่ควรกับคำว่าคุณแม่ที่ข้าพเจ้าเรียกขานได้โดยกระชับแน่นมั่นคง ทั้งย่อมเป็นความหมายในความเคารพรักที่ข้าพเจ้ามีในตัวท่านอย่างสนิทสนมลึกซึ้งเป็นเวลานานในคราวเดียวกัน

นับแต่ได้คุ้นเคยสนิทสนมกับคุณแม่มาเป็นเวลานับสิบ ๆ ปี ข้าพเจ้าได้รับความเมตตาอารีจากคุณแม่มามากมายหลายครั้ง คอยติด

ตามถามข่าวถึง เอาใจใส่ในการทำงาน การเลื่อนชั้นตำแหน่ง การเคลื่อนไหวในหน้าที่การงานทุกระยะของข้าพเจ้า คุณแม่เป็นผู้ชักชวนให้ข้าพเจ้าใฝ่ในการบุญการกุศล เป็นผู้นำให้ข้าพเจ้าได้เป็นลูกและศิษย์ของคุณแม่บุญเรือน โตงบุญเติม หัวหน้าคณะนักบุญผู้มีนามว่าคณะสามัคคีวิสุทธิ เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๖ ยังให้ข้าพเจ้ารักและนิยมในการบุญการกุศลมากยิ่งขึ้นกว่าที่เคยมีมาก่อน คุณแม่แสดงการเอาใจใส่ข้าพเจ้าตลอดการเป็นอยู่ เวลาข้าพเจ้าไปเยี่ยมเยียนมากมายหลายครั้งมักจะกุลีกุจอจัดหาอาหารให้รับประทาน เวลาไปร่วมบำเพ็ญบุญในที่ต่าง ๆ คุณแม่ก็มักจะคอยเอาใจใส่เรื่องอาหารการรับประทานให้ข้าพเจ้าอยู่ตลอดแทบทุกครั้ง จนบางครั้งข้าพเจ้าออกจะรู้สึกอาย ๆ ที่มีสุภาพสตรีสูงวัยกว่าข้าพเจ้ามากซึ่งเป็นที่เคารพรัก คอยจัดการบริการสิ่งเหล่านี้ให้เป็นอาจิณต์ แต่ข้าพเจ้าก็ต้องรับบริการทั้งคำพูดการปฏิบัติและน้ำใจอยู่เป็นนิจสิน เพราะถ้าปฏิเสธครั้งใดดูเหมือนเป็นการทำความไม่พอใจหรือความไม่สบายใจให้คุณแม่ บางเวลาเมื่อคุณแม่ได้ปรุงหรือมีอาหารหรือขนมอะไรใหม่ด้วยฝีมือตรงกับเวลาข้าพเจ้าพบปะหรือไปหา เป็นต้องขอร้องแกมบังคับให้ข้าพเจ้ารับประทานด้วยไม่มากก็น้อย การทำและปฏิบัติของท่านเสมือนหนึ่งว่าข้าพเจ้าเป็นลูกที่แท้จริงของท่านคนหนึ่งทีเดียว

คุณแม่เป็นผู้มีฝีมือและสามารถในการปรุงอาหารไทยอย่างมากผู้หนึ่ง ฝีมือปรุงอาหารมีรสโอชะ เป็นที่ต้องใจผู้หลักผู้ใหญ่ในยุคก่อน ๆ ในระยะระหว่าง ๓๐ ถึง ๑๐ ปีกว่ามานี้เป็นอันมาก จนเป็นที่ชมเชยกันทั่วไป

คุณแม่เป็นสุภาพสตรีที่ขยันขันแข็ง สามารถในการประกอบอาชีพเป็นกำลังอันยิ่งใหญ่ในครอบครัว สามารถช่วยเหลือโอบอุ้มดูแลให้การศึกษาบุตรธิดาที่แท้จริงของท่าน ๔ คน จนเรียนสำเร็จได้รับปริญญาในระดับสูง ได้ประกอบอาชีพรับราชการเป็นผู้ใหญ่มีเกียรติเป็นหลักฐานอยู่ในปัจจุบัน คือ ๑. ม.ร.ว. ไพฑูรย์ สุทัศนีย์ นายแพทย์ผู้อำนวยการโรงพยาบาลตะกั่วป่า ๒. นาวาโท ม.ร.ว. วุฒิ สุทัศนีย์ ร.น. แห่งกองทัพเรือ สมรสกับแพทย์หญิงนิตยา สุนทรพานิช แห่งโรงพยาบาลตำรวจ ๓. ม.ร.ว. หญิง นิภาพันธ์ โภคโต สมรสกับนายแพทย์ธรันต์ โภคโต แห่งโรงพยาบาลตะกั่วป่า และ ๔. ธิดาคนสุดท้อง คือ แพทย์หญิง ม.ร.ว. อาภาธร สุทัศนีย์ แห่งโรงพยาบาลเลิดสิน นอกจากนั้นยังได้เลี้ยงดูช่วยเหลือโอบอุ้มเด็ก ๆ ในปกครองจนศึกษาสำเร็จก้าวหน้าไปอีกหลายคน กรณียกิจดังกล่าวนี้ควรนับได้ว่า ท่านเป็นสุภาพสตรีผู้ทรงคุณธรรม และสามารถอย่างยิ่งผู้หนึ่ง

พูดถึงอัธยามารยาท คุณแม่เป็นผู้ใฝ่ในการบุญการกุศลเพียบพร้อมด้วยความเมตตากรุณา มีคุณธรรมอันสูงส่งที่หาได้ยาก มีงานบุญที่ใดคุณแม่ไม่เคยละเว้น โดยเฉพาะงานบุญของคุณแม่บุญเรือน โตงบุญเติม คณะสามัคคีวิสุทธิด้วยแล้ว คุณแม่ไม่เคยขาด หลาย ๆ ครั้งที่เตือนข้าพเจ้าว่า ให้ไปทำ ให้ไปร่วม อย่าหยุดยั้ง สิ่งเหล่านี้ยังฝังในความรู้สึกของข้าพเจ้าอยู่ไม่เคยคลาย

คุณแม่อยู่บ้านเสาชิงช้า พระนคร และย้ายไปอยู่บ้านสามแยกท่าพระ ถนนเพชรเกษม ธนบุรี ข้าพเจ้าก็ได้รับเกียรติให้ไปมา

หาสู่เป็นประจำ ท่านเองก็มักมาเยี่ยมเยียน ถามข่าวคราวข้าพเจ้าไม่เว้นว่าง เมื่อข้าพเจ้าย้ายไปรับราชการต่างจังหวัด นาน ๆ จึงจะได้พบท่านครั้งหนึ่ง จนต่อมาเมื่อข้าพเจ้าได้ย้ายมาประจำอยู่ที่ศาลแขวงพระนครใต้ พระนคร ในกลางปี พ.ศ. ๒๕๐๓ ไม่ได้บอกให้ท่านทราบและยังไม่ได้ไปเยี่ยมท่าน ท่านสอบถามจากผู้หลักผู้ใหญ่คนอื่นบางคนทราบว่าข้าพเจ้าย้ายมา วันหนึ่งท่านได้ไปเยี่ยมข้าพเจ้า ถึงศาลแขวงพระนครใต้ ได้สนทนากันอยู่เป็นเวลานาน หลังจากนั้นท่านได้ไปหาข้าพเจ้าบ่อยครั้ง บางคราวเว้นไปนาน ๆ ไม่ได้ไปหาข้าพเจ้าก็ต้องโทรศัพท์ถามข่าวคราวถึงดูเหมือนท่านให้ความรักความสนิทสนมความเอื้ออารีกับข้าพเจ้าตลอดเวลาหลายสิบปี ทุกระยะไม่ขาดสาย กรณียกิจและการบำเพ็ญของท่านเป็นที่เอิบอาบซาบซ่านความรู้สึกของข้าพเจ้าอยู่อย่างซาบซึ้งตรึงใจตลอดเวลา

ความสนิทสนมเคารพรักที่ข้าพเจ้ามีต่อท่าน ยังผลให้ผู้พบเห็นหลายคนสงสัยไปว่า ท่านคือคุณแม่ที่แท้จริงของข้าพเจ้า บางคราวท่านมักจะพูดกับคนอื่น ๆ ว่า ข้าพเจ้าคือบุตรชายคนโตของท่าน คล้ายกับเป็นเกียรติพิเศษประการหนึ่งที่ข้าพเจ้าต้องยิ้มรับด้วยความเต็มใจและดุษณีภาพไม่อาจปฏิเสธได้

ก่อนหน้าวายชนม์ประมาณสองปี ปรากฏว่าท่านได้ล้มป่วยครั้งหนึ่ง รักษาตัวที่โรงพยาบาลศิริราช ข้าพเจ้าได้มีโอกาสไปเยี่ยมเยียนดูแลหลายครั้ง ได้เห็นอาการของท่านรู้สึกสงสารท่านเป็นอย่างยิ่ง ไม่ว่าท่านจะล้มป่วยขนาดไหนเมื่อฟื้นขึ้นและรู้สึกตัวเป็นต้องจำข้าพเจ้าได้ทุกครั้ง บางคราวได้ยินแต่เสียงก็เรียกชื่อข้าพเจ้าถูกต้อง

หลังจากการป่วยคราวนั้นแล้ว ท่านได้ไปร่วมทำบุญกันอีกหลายครั้ง ได้ไปร่วมจัดงานศพคุณแม่บุญเรือน โตงบุญเติม หัวหน้านักบุญสามัคคีวิสุทธิ ที่วัดธาตุทอง พระโขนง จนกระทั่งประชุมเพลิง ไปร่วมการสวดมนต์และงานบุญอื่น ที่วัดอาวุธวิกสิตาราม บางพลัดนอก ธนบุรี อีกหลายครั้ง แต่สังเกตดูระยะนี้ท่านอ่อนเพลียลงและไม่แข็งแรงเหมือนแต่ก่อน แม้ท่านจะอ่อนแอลง แต่ประสาทความจำยังดีอยู่มาก ข้าพเจ้าเคยคาดและคิดอยู่เสมอว่า ท่านคงจะยังมีชีวิตดูแลความก้าวหน้าของบุตรธิดาของท่านต่อไปอีกนาน

แต่การเกิด เจริญ แตก ดับ เสื่อมสลายของทุกสังขาร มัจจุราชย่อมไม่รอความหวังของผู้ใด เป็นไปตามกฎเกณฑ์ธรรมชาติ สังขารของคุณแม่ก็อยู่ภายใต้กฎเกณฑ์อันเดียวกัน

ครั้งหลังสุด เมื่อข้าพเจ้าได้ย้ายไปรับราชการที่แม่สอดแล้ว ต่อมาเมื่อระหว่างเดือนตุลาคมถึงธันวาคม ๒๕๐๘ ข้าพเจ้ามาช่วยราชการที่กรุงเทพ ฯ ชั่วคราว ได้ไปเยี่ยมท่านหลายครั้ง ปรากฏว่าท่านได้ล้มป่วยอาการทรุดลงตามลำดับ ได้รับการรักษาอยู่ที่ ร.พ. เลิดสินภายใต้การดูแลของแพทย์อย่างใกล้ชิดและเอาใจใส่อย่างดียิ่ง คืนวันที่ ๒๗ ธันวาคมข้าพเจ้าได้ไปเยี่ยมดูอาการที่โรงพยาบาลเลิดสินอยู่จนดึก เพราะรุ่งขึ้นข้าพเจ้าจะต้องเดินทางกลับแม่สอด ได้เห็นอาการอันแน่นิ่ง ต้องให้น้ำเกลือ อ๊อกซิเยน รู้สึกสะท้อนใจเป็นอันมาก หวนระลึกถึงอัธยาศัยน้ำใจแต่หนหลังที่ท่านได้มีต่อข้าพเจ้า ยิ่งทำให้รู้สึกสงสารท่านจนจับใจ แต่ก็ยังหวังอยู่ว่าท่านต้องฟื้นเป็นปกติ

ดังเดิมอีก ไม่นึกฝันเลยว่าคืนนั้นจะเป็นคืนที่ข้าพเจ้าจะได้พบเห็นคุณแม่ขณะดำรงชีวิตอยู่เป็นคืนสุดท้าย

เมื่อข้าพเจ้ากลับไปถึงแม่สอดยังได้เขียน จดหมายมาถามถึงอยู่ แต่เมื่อขึ้นปีใหม่เดือนมกราคม ๒๕๐๙ แล้วไม่นาน ข้าพเจ้าก็ได้รับข่าวการวายชนม์ของท่าน ท่ามกลางการดูแลของบุตรธิดาผู้ใกล้ชิด ด้วยความเศร้าโศกเกินคาดหมาย ยังให้ข้าพเจ้าต้องเศร้าสลดใจอย่างท่วมท้นความรู้สึกอันไม่อาจประมาณได้

การวายชนม์ของบุคคลเราแม้จะเป็นเรื่องธรรมดาของทุกรูปทุกนาม ทุกสังขาร ไม่มีใครจะได้รับยกเว้น แต่การจากไปของคนอันเป็นที่เคารพรักย่อมไม่อาจห้ามความรู้สึกเศร้าโศก อาดูรของผู้ใกล้ชิดได้ฉันใด ความรู้สึกของข้าพเจ้าที่มีต่อคุณแม่เต็มไปด้วยความวาบหวิวโศกสลดรันทดใจอาลัยรักและเคารพอย่างลึกซึ้งอยู่เป็นพิเศษ ไม่อาจลดถอยได้อย่างเดียวกัน หรือยิ่งกว่าที่มีโดยทั่วไปเสียอีก

ความดี ความเอื้ออารี ความมีมารยาท อัธยาศัยไมตรี ความเมตตา ความรัก ความสนิทสนมอันคุณแม่ได้บำเพ็ญต่อข้าพเจ้ามาในอดีต ยังห้อมล้อมสั่นสะเทือนความรู้สึกของข้าพเจ้าอยู่ทุกขณะจิตไม่ลืมเลย และคงไม่ลืมตลอดไปในชีวิตของข้าพเจ้านี้

บัดนี้จวนเวลาประชุมเพลิงเรือนร่างอันปราศจากวิญญาณของคุณแม่ ผู้เป็นที่เคารพรักสนิทสนมของข้าพเจ้าแล้ว ข้าพเจ้าขอตั้งสัตยาธิษฐานด้วยความเคารพรักอาลัยอย่างท่วมท้นความรู้สึก ขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งปวง

รวมทั้งความดีที่คุณแม่ได้บำเพ็ญมาในอดีต ตลอดชีวิต ๖๕ ปี อันยาวนาน จงเป็นผลานิสงค์ส่งผลให้คุณแม่ได้ประสพสุขในสัมปรายภพนั้นตลอดไปด้วย.

ท่านจะทำตัวเป็นคนไข้ที่ดี
ของแพทย์ได้อย่างไรบ้าง

นายแพทย์ ม.ร.ว. ไพฑูรย์ สุทัศนีย์

การรักษาพยาบาลผู้ป่วยจะได้ผลดีประการใด นอกจากความสามารถของแพทย์แล้ว ผู้ป่วยเองก็มีส่วนสำคัญอยู่มากในการให้ความช่วยเหลือแพทย์ จากการให้ประวัติของความเจ็บป่วยที่ถูกต้องแน่นอน และปฏิบัติตามคำแนะนำของแพทย์โดยเคร่งครัด การวินิจฉัยโรคของแพทย์อาจคลาดเคลื่อน และการรักษาอาจไม่ได้ผลดีถ้าหากผู้ป่วยไม่ให้ความร่วมมือดังที่กล่าวมาแล้วตามสมควร ผลของการรักษาให้หายจากโรคหรือช่วยให้ผู้ป่วยมีอายุยืนยาวต่อไปอีกนั้น ย่อมเป็นผลดีแก่ผู้ป่วยเอง หาใช่จะเป็นประโยชน์อะไรแก่แพทย์ผู้รักษาไม่ นอกเสียจากชื่อเสียงที่แพทย์จะได้รับบ้างว่าได้รักษาผู้ป่วยหายเท่านั้น ฉะนั้นปัญหาที่ว่าท่านจะทำตัวให้เป็นผู้ป่วยที่ดีของแพทย์ได้อย่างไร จึงเป็นข้อที่น่าคิดและควรจะปฏิบัติตามดูบ้าง และมีข้อที่ควรจะกระทำดังต่อไปนี้

๑. ในกรณีย์ที่ไม่ได้เจ็บป่วย หากกระทำได้ควรพาตัวของท่านมาให้แพทย์ตรวจร่างกายประจำปี ซึ่งแพทย์อาจช่วยตรวจปอด หัวใจ ความดันโลหิต ความผิดปรกติอย่างอื่น อุจจาระ ปัสสาวะ โลหิต ฯลฯ ที่แพทย์จะเห็นจำเป็นให้ ในกรณีย์เช่นนี้อาจทำให้แพทย์ได้ตรวจพบโรคที่เริ่มจะเป็น แล้วให้การรักษาหรือแนะนำอย่างถูกต้องให้ท่านปฏิบัติตาม อันจะเกิดประโยชน์แก่ผู้ได้รับการตรวจอย่างมาก

หลาย เพราะโรคบางโรคอาจป้องกันหรือรักษาได้ตั้งแต่ต้นมือ การตรวจร่างกายประจำปีถึงแม้ท่านจะไม่เป็นอะไรจึงเป็นของสำคัญและควรกระทำอย่างยิ่ง โดยเฉพาะผู้ที่ล่วงเข้าวัยกลางคนไปแล้ว.

๒. เมื่อปรากฏอาการที่ไม่สะบายเกิดขึ้น ท่านควรจะได้จดจำหรือบันทึกอาการป่วยไข้ที่เกิดขึ้นนั้นเอาไว้โดยละเอียดว่ามีอาการผิดปรกติอะไรเกิดขึ้น อะไรก่อน อะไรหลัง เช่นอาการผิดปรกติทางระบบการหายใจมีอาการไอ เสียงแหบ หายใจลำบาก ลักษณะของเสมหะที่ออกมา มีอาการไข้หรือไม่มี อาการเกิดขึ้นเมื่อใด ค่อยทุเลาหรือหายไปเมื่อไร รักษาหรือให้การบำบัดโดยวิธีใดอาการของโรคจึงทุเลาลง หรืออาการจะกำเริบมากขึ้นเมื่อมีภาวะการณ์อะไรเกิดขึ้น ยกตัวอย่างเช่นความผันแปรของอากาศ ฝุ่นละออง กลิ่นบางชนิด อาหารบางประเภท หรืออาการที่ปรากฏเกี่ยวกับระบบทางเดินของอาหาร ก็ควรสังเกตุถึง อาการที่เกิดขึ้นตั้งแต่เริ่มรับประทานอาหารลงไป จะปรากฏอาการอะไรเกิดขึ้นบ้างหรือเปล่า เช่น รับประทานอาหารไม่อร่อย กลืนอาหารลำบาก เมื่ออาหารลงไปถึงกระเพาะมีอาการอาเจียร หรือภายหลังที่รับประทานอาหารแล้วนานเท่าไรจะรู้สึกปวดท้อง มีอาการเรอมีน้ำเปรี้ยว ๆ มีอาการท้องขึ้นท้องเฟ้อบ่อย ๆ การถ่ายอุจจาระไม่ปรกติ ถ่ายบ่อยวันละหลาย ๆ ครั้ง เวลาถ่ายลักษณะของอุจจาระเหลวหรือแข็ง มีโลหิตออกปนมากับอุจจาระโลหิตที่ออกมาออกมาพร้อมกับอุจจาระหรือภายหลัง ลักษณะของอุจจาระเป็นก้อนขนาดธรรมดาหรือเรียวเล็ก มีอาการของอุจจาระผูก

สลับกับอุจจาระเหลวอยู่บ่อย ๆ บ้างหรือเปล่า เคยมีประวัติของโรคบิดเรื้อรังมาก่อนหรือเปล่า นานเท่าไรแล้ว ได้รับการรักษามาก่อนนานสักเท่าไร ภายหลังการรักษาแล้วยังปรากฏอาการผิดปรกติอยู่อีกบ้างหรือเปล่า ในผู้ป่วยที่เป็นสตรี เรื่องของประจำเดือนก็เป็นเรื่องสำคัญที่แพทย์มักจะสนใจถามได้ สิ่งที่ควรจดจำก็คือ ประวัติโดยละเอียดของการมีประจำเดือน เริ่มตั้งแต่เริ่มมีประจำเดือน มีอาการผิดปรกติอะไรเกิดขึ้นก่อนหน้ามีประจำเดือน ในระหว่างมีประจำเดือนและภายหลังการมีบ้างหรือเปล่า ตามปรกติที่มีประจำเดือนมีมากน้อยแค่ไหน ต้องเปลี่ยนผ้าซับวันละกี่ผืน เปรียบเทียบกับที่เริ่มปรากฏอาการไม่ปรกติเกิดขึ้น มีครั้งหนึ่งนานสักกี่วัน และกี่วันมีครั้ง (ถ้าหากเกรงว่าจะจำไม่ได้จะจดเอาไว้ก็ยิ่งดี) อาการขาดประจำเดือนของสตรีปรากฏขึ้นเมื่อไรก็สมควรที่จะจดจำเอาไว้บอกกับแพทย์ หรือความผิดปรกติที่ช่องคลอด เช่นมีตกขาวมาก หรือมีโลหิตออกกระปริดกระปรอยบ่อย ๆ ตลอดจนมีของที่ผิดปรกติเช่นชิ้นเนื้อ หรือเศษเนื้อ น้ำ ออกมาจากช่องคลอดก็ควรจะได้รับการตรวจตราสังเกตหรือเก็บเอาไว้ให้แพทย์ดูด้วย รายละเอียดต่าง ๆ ของอาการ หรือความผิดปรกติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้น ถ้าหากจะสรุปพอให้เป็นหลักยึดถือเอาไว้จดจำก็มีดังนี้คือ

๑. ความผิดปรกติ หรืออาการที่เกิดขึ้นนั้น เริ่มเกิดขึ้นเมื่อไรเริ่มต้นด้วยอาการอะไรขึ้นก่อน แล้วจึงปรากฏอาการหรือสิ่งผิดปรกติอะไรเกิดขึ้นภายหลัง

๒. ก่อนหน้าที่จะปรากฏอาการหรือสิ่งตรวจพบเหล่านี้เกิดขึ้น ภาวะปรกติของผู้ป่วยตลอดจนความสมบูรณ์ของร่างกายเป็นอย่างไรบ้าง เพื่อแพทย์จะได้ทราบถึงความรุนแรงของโรคได้

๓. ก่อนจะปรากฏอาการเจ็บป่วยครั้งนี้ขึ้นนั้น มีสาเหตุอะไรที่พอจะชี้แจงให้แพทย์ได้ทราบ เพื่อช่วยในการพิเคราะห์โรคของแพทย์ได้บ้าง เช่นอุบัติเหตุ การติดเชื้อโรคบางชนิด การรับประทานอาหารหรือยาบางอย่างมาก่อนล่วงหน้า หรือแพ้สิ่งบางอย่าง

๔. ประวัติของความเจ็บป่วยในอดีต เคยเป็นโรคร้ายแรงอะไรมาบ้าง และได้รับการรักษาเพียงพอจนโรคนั้นหายขาดหรือไม่ ตลอดจนการปฏิบัติตัวตามคำแนะนำของแพทย์ดีเลวแค่ไหน

๕. ประวัติของครอบครัว มีผู้ใดที่เจ็บป่วยเป็นโรคร้ายแรงอะไรบ้าง ตลอดจนความใกล้ชิดกับผู้ป่วยภายในครอบครัวนั้นด้วย โดยที่โรคติดต่อบางชนิดอาจติดต่อมาถึงผู้ที่ใกล้ชิดกับผู้ป่วย จนทำให้ผู้ใกล้ชิดติดโรคนั้นได้ ยกตัวอย่างเช่น วรรณโรค โรคเรื้อน โรคผีดาษ ฯลฯ เป็นต้น

๖. ในโรคจิตหรือโรคประสาทบางโรค จำเป็นต้องเล่าความจริงเกี่ยวกับประวัติของครอบครัว ความเป็นอยู่ ภาวะคับแค้น หรือความหวาดกลัว และสาเหตุที่ทำให้เกิดความไม่สบายใจต่าง ๆ ให้แพทย์ฟังโดยละเอียดและไม่ปิดบัง เพื่อการวินิจฉัยโรคที่ถูกต้อง เพราะในโรคจิตและประสาทนี้ประวัติของผู้ป่วยมีความจำเป็นและสำคัญเกี่ยวกับการทายโรคมาก

รายละเอียดต่าง ๆ เพียง ๖ ข้อดังที่ได้กล่าวไว้นี้ หากท่านสามารถจดจำและให้ความจริงแก่แพทย์ได้อย่างถูกต้อง ก็จะเป็นการชี้ช่องทางให้แพทย์ได้นำมาประสมประเส ร่วมกับการตรวจทางร่างกาย การตรวจทางห้องทดลอง ฯลฯ ช่วยให้แพทย์สามารถวินิจฉัยโรคที่กำลังคุกคามท่านอยู่ได้ถูกต้องยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นผลดีแก่ตัวของท่านเอง และจะเป็นการช่วยให้แพทย์ให้การรักษาโรคของท่านได้ผลดี ฉะนั้นการฝึกตัวของท่านเองให้เป็นผู้จดจำและเอาใจใส่ในสิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ ของสุขภาพของตัวเรา จึงเป็นสิ่งที่ควรกระทำอย่างยิ่ง

๓. จะต้องปฏิบัติตามคำแนะนำของแพทย์โดยเคร่งครัด นี่ก็เป็นอีกข้อหนึ่งที่ผู้ป่วยจำเป็นจะต้องเชื่อและปฏิบัติตาม การรักษาของแพทย์อาจไม่ได้ผล หรือได้ผลน้อยเต็มที ถ้าหากผู้ป่วยไม่ปฏิบัติตามคำแนะนำของแพทย์ ไม่ว่าเกี่ยวกับการให้รับทานยา หรือแนะนำให้ปฏิบัติตัวให้เหมาะสม พักผ่อนให้มาก ห้ามนอนดึก ละเว้นการกระทำอย่างที่จะเป็นอันตรายต่อสุขภาพ งดรับประทานอาหารหรือของมึนเมาบางชนิด ซึ่งคำแนะนำต่าง ๆ ของแพทย์นี้ แพทย์เท่านั้นเป็นผู้ที่ได้ร่ำเรียนทราบถึงคุณและโทษว่าอะไรสมควรกระทำและอะไรไม่สมควรกระทำ โดยพิจารณาตามเหตุผลและอาศัยหลักวิชาซึ่งได้ศึกษาทดลองมาจนได้ผลที่ยึดถือเป็นหลักได้ ซึ่งโรคบางชนิดแพทย์อาจต้องแนะนำในข้อที่ไม่ตรงกับความประสงค์ของผู้ป่วย หรือญาติ เช่นการผ่าตัดที่จำเป็นบางอย่างจะต้องรักษาโดยการผ่าตัดเท่านั้น เพราะแพทย์ไม่มีทางที่จะเลือกวิธีรักษาที่ดีกว่านั้นอีกแล้ว ก็ควรจะ

ได้รับการพิจารณาและให้ความร่วมมือกับแพทย์ผู้รักษาเป็นอย่างดี จะช่วยให้ชีวิตของท่านปลอดภัยยิ่งขึ้น ความลังเล และไม่กล้าตัดสินใจบางครั้งก็อาจทำให้โรคร้ายลุกลามไปไกลเกินความสามารถที่แพทย์จะสะกัดกั้นไว้ได้ แล้วผลเสียก็จะตกอยู่กับตัวของผู้ป่วยเอง ซึ่งอาจถึงกับต้องเสียชีวิตหรือพิการไปจนตลอดก็เป็นได้

วันหนึ่งข้างหน้าท่านคงจะต้องมีโอกาสได้ปรึกษาหรือมอบตัวของท่านเองให้เป็นคนไข้ของแพทย์สักคน ท่านจะไม่พยายามจดจำและกระทำตัวเป็นคนไข้ที่ดีของแพทย์บ้างหรือ

ความรู้เล็ก ๆ น้อย ๆ เกี่ยวกับรถยนตร์

นาวาโท ม.ร.ว. วุฒิ สุทัศนีย์ ร.น.

๑. **สต๊าร์ทเท่าไรก็ไม่ติด** เป็นเพราะ :—

ก. *ข้อบกพร่องของระบบไฟ หรือ :—*

ข. *ข้อบกพร่องของระบบน้ำมันเบ็นซิน หรือ :—*

ค. *ข้อบกพร่องของทั้งสองอย่าง*

ก. *ข้อบกพร่องของระบบไฟ* อาจเป็นเพราะ :—

— แบ็ตเตอรี่อ่อนมากจนสต๊าร์ทเตอร์หมุนเกือบไม่ไหว

— หัวเทียนหรือสายไฟสูง เปียก ชื้น

— ฝาครอบจานจ่าย แตก ร้าว ไม่เข้าที่

— ต่อสายไฟสูงเข้าหัวเทียนผิดตัว (สลับจังหวะระเบิดเสีย)

— คอยล์ไม่ดี (รั่ว, ชำรุด)

— คอนเดนเซ่อร์ของจานจ่ายไฟรั่วลงดิน

— สายไฟสูงที่ออกจากคอยล์หรือจานจ่ายไม่แน่น

— หน้าคอนแท็กซ์สกปรก หรือระยะแก็บไม่ได้ตามเกณฑ์

— สายไฟต่ำที่เข้าเลี้ยงคอยล์ หรือออกจากคอยล์ไม่แน่น

ข. *ข้อบกพร่องของระบบน้ำมันเบ็นซิน* อาจเป็นเพราะ :—

ปั๊มน้ำมันชำรุด เช่น :—

— หม้อกรองที่ตัวปั๊มตันหรือสกปรกมาก

— ลิ้นทางดูด-ส่งของปั๊มเสีย สปริงลิ้นล้า

— แผ่นยางปั๊มขาด-รั่ว
— สายทางดูด-ส่งที่ตัวปั๊มไม่แน่น ทำให้อากาศปนอยู่ในสายทางส่งน้ำมัน

คาร์บูเรเตอร์ เช่น :—

— ฝุ่น-ผง ในคาบูเรเตอร์ จนรูน้ำมันต่าง ๆ ตัน
— ลิ้นแต่งระดับน้ำมันเข้าคาร์บูเรเตอร์ตาย หรือฝืด
— ระดับน้ำมันในคาร์บูเรเตอร์ผิด (มาก-น้อยไป) ซึ่งเป็นเพราะแต่งระดับลูกลอยไม่ถูก-ลูกลอยรั่ว- หรือลิ้นน้ำมันทางเข้าคาบูเรเตอร์ไม่เปิด-ปิดจริงตามเกณฑ์ที่แต่งไว้

๒. **สต๊ารทติดยาก** เป็นเพราะ :—

ก. *ข้อบกพร่องของระบบไฟ :—*

— หัวเทียนรั่วหรือระยะของเขี้ยวหัวเทียนไม่ถูกตามเกณฑ์
— หน้าคอนแท็คของจานจ่ายไฟสกปรก - สึก - ระยะแก็บไม่ได้ตามเกณฑ์
— สายไฟต่ำ (เข้าหรือออกจากอิกนิชั่นคอยล์) รั่ว-หลวม
— สายไฟสูง (ออกจากอิกนิชั่นคอยล์หรือจานจ่ายไฟ) รั่ว
— ขนาดของคอนเดนเซอร์จานจ่ายไฟต่ำไป
— ฝาครอบจานจ่ายไฟ—หัวนกกระจอก—ชำรุดสึกหรอมาก

ข. ข้อบกพร่องของระบบน้ำมันเบ็นซิน :—

— ปั๊มน้ำมันชำรุดให้กำลังดันส่งไม่ได้ตามเกณฑ์ ซึ่งอาจเป็นเพราะลิ้นทางดูด—ส่งในตัวปั๊มบิดไม่สนิท หม้อกรองในตัวปั๊มมีผง—ฝุ่นอุดตัน สายทางดูด—ส่งไม่แน่นทำให้อากาศหรือน้ำมันรั่วเข้าออกได้

— แต่งระยะของสายโช็คผิด ลิ้นโช็คอยู่ผิดตำแหน่งตลอดเวลา

— ระดับน้ำมันในคาบูเรเตอร์ผิด ต่ำหรือสูงไป

— คาบูเรเตอร์สกปรก รูน้ำมันต่าง ๆ ตันหมดหรือบางส่วน

— ฝาครอบคาบูเรเตอร์แป็กกิ้งรั่วหรือขาด

— แต่งเข็มน้ำมันช่วย หรือลิ้นเดินเรียบ ผิดมาก

๓. **บางสูบติดบ้าง—ไม่ติดบ้าง** เป็นเพราะ :—

— หัวเทียนของสูบนั้นสกปรก เขี้ยวหัวเทียนชำรุด

— ฉนวนหุ้มสายไฟสูงของสูบนั้นชำรุด ไฟสูงรั่วได้

— สายไฟสูงของสูบนั้นขาด

— หัวเสียบตามที่ต่าง ๆ ของสายไฟสูงจากจานจ่ายไฟไม่แน่น

— ฝาครอบจานจ่ายไฟมีหน้าคอนแท็คของสูบนั้นชำรุด

— กำลังอัดของสูบนั้นไม่ดี (ต่ำไป) อันอาจเป็นเพราะสปริงลูกสูบหัก ฯลฯ

- สปริงหน้าคอนแท็คของจานจ่ายไฟอ่อนกำลังลง
- ระยะแก๊บหน้าคอนแท็คไม่ได้ตามเกณฑ์

๔. เร่งไม่ค่อยขึ้นเวลาจะแซง หรือกำลังไม่ค่อยมี เป็นเพราะ :–

- ระบบไฟสูงมีข้อผิดพลาดบางประการดังกล่าวมาแล้ว หรือลูกสูบเครื่องยนต์หลวมมากควรเปลี่ยนใหม่ หรือความฝืดตามส่วนเคลื่อนไหวต่าง ๆ มีมาก เพราะน้ำมันหล่อลื่นหรือตั้งคาบูเรเตอร์ไม่ถูก, ตั้งไฟแก่ไป-อ่อนไป
- ตั้งระยะปั๊มเร่งในคาบูเรเตอร์ผิด ปั๊มเร่งไม่ทำงานเพราะติดตาย
- คาบูเรเตอร์สกปรก ทางเดินน้ำมันต่าง ๆ ในคาบูเรเตอร์ตัน
- ระดับน้ำมันในคาบูเรเตอร์ผิด

๕. กินน้ำมันมากกว่าปกติ :–

- ลูกสูบหลวม, สปริงลูกสูบหัก, การตั้งลิ้นไอดี–เสียผิด ระบบไฟจุดระบิดในสูบ (หัวเทียน) ผิดพลาด คือ ติดบ้าง ไม่ติดบ้าง
- ความฝืดตามส่วนเคลื่อนไหวต่าง ๆ มีมาก มีการชำรุดอย่างใดอย่างหนึ่งแก่ตัวสูบหรือลูกสูบ ระบบน้ำมันหล่อลื่นภายในเครื่องตัน หรือทำงานไม่เท่าเดิม

- ผ้าเบรคชิดจานเกินไป หรือไม่ได้ศูนย์
- ตั้งมุมล้อผิด ล้อไม่ได้ศูนย์
- ท่อดับเสียงไอเสียสกปรกมากจนท่อไอเสียออกไม่สะดวก
- หมุนเบิ่ดเข็มน้ำมันช่วยมากรอบไฟ (เข็มเดินเรียบ)
- ระบบทางเดินน้ำมันเบ็นซินรั่ว
- หม้อกรองอากาศเข้าสูบสกปรก
- ระดับน้ำมันในคาบูเรเตอร์สูงมากไป
- ลิ้นควบคุมความร้อนของท่อไอดีก่อนเข้าสูบไม่ทำงาน
- แป็กกิ้งฝาครอบคาบูเรเตอร์ เสื่อม—แตก—รั่ว
- แป็กกิ้งฝาไอดีเข้าสูบ เสื่อม—แตก--รั่ว
- ความดันน้ำมันเบ็นซินในระบบสูงไป
- ลิ้นแต่งระดับน้ำมันเข้าคาบูเรเตอร์เบิ่ดตายโดยไม่ยอมปิด เพราะความสกปรก—ความผิด

๖. เครื่องยนต์ของท่านกินน้ำมันหล่อลื่นเปลืองมาก เป็นเพราะ:—

- สปริงลูกสูบหลวม กระบอกสูบเป็นรอยไม่เรียบ กระบอกสูบโตไม่เท่ากันเพราะความสึกหรอ (กระบอกสูบส่วนที่สัมผัสกับสปริงลูกสูบอยู่ตลอดเวลาจะสึกมาก ทำให้กระบอกสูบโตไม่เท่ากันตลอดความยาวของกระบอกสูบ)
- เพลาข้อเหวี่ยงไม่กลมจริงเพราะความสึกหรอ
- กระบอกสูบบิด ไม่ตรงเพราะความร้อน
- ตัวลูกสูบหลวม ละลาย หรือร้าวแตก

- ร่องสปริงลูกสูบหลวมหรือคับมากเกินไป
- สปริงลูกสูบผิดขนาดหรือใส่สปริงไม่ถูก (ล่างเป็นบน บนเป็นล่าง)
- ลิ้นไอดีหรือตัวปลอกลิ้นไอดีสึกหรอมาก
- กำลังดันน้ำมันหล่อลื่นสูงเกินเกณฑ์ ซึ่งอาจเป็นเพราะทางเดินอุดตัน หรือหม้อกรองน้ำมันหล่อลื่นสกปรกมากจนเกือบตัน
- เครื่องยนตร์ร้อนจัดซึ่งจะเป็นเพราะเหตุใดก็ตาม ทำให้น้ำมันหล่อลื่นระเหยหรือไหม้ไปมาก
- ตัวฝาปิดห้องข้อเหวี่ยง (ใต้เครื่องสุด) ร้าว แตก หรือแป๊กกิ้งแตก
- ตัวฝาปิดห้องโซ่ขับเพลาลูกเบี้ยว ร้าว แตก หรือแป๊กกิ้งแตก
- หม้อกรองน้ำมันหล่อลื่นรั่ว ร้าว แตก
- แป๊กกิ้งฝาครอบห้องลิ้นไอดี–ไอเสีย รั่ว
- จุกระบายน้ำมันทิ้งของฝาปิดห้องข้อเหวี่ยงรั่ว

๗. **เครื่องยนตร์ของท่านร้อนจัด** เป็นเพราะ :–

ก. *ช่องน้ำหล่อเสื้อสูบ* หรือฝาสูบ สกปรกมาก มีสนิมและคราบหินปูนจับหนาจนการถ่ายเทความร้อนจากเสื้อสูบและหัวสูบทำไม่ได้ตามเกณฑ์ปกติ

ข. *ประสิทธิภาพของพัดน้ำหล่อเครื่องเสื่อม ทำให้ปริมาณน้ำวนเวียนถ่ายเทความร้อนมีไม่พอ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ :—*

- ตัวพัดน้ำหรือฝาครอบพัดน้ำสึกมาก
- สลัก (ลิ่ม) เพลาพัดน้ำขาดหรือสึกกร่อน
- สายพานพัดน้ำหย่อนมากจนเกิดมีอาการถูเกิดขึ้น

ค. *ระบบทางน้ำหล่อ แคบหรือตัน ทำให้ปริมาณน้ำมีไม่พอ อาจเป็นเพราะ :—*

- แป๊กกิ้งทองแดงหัวสูบผิดขนาด ซึ่งอาจเป็นเพราะหาของแท้ไม่ได้ หรือเข้าใจผิดนำแป๊กกิ้งของเครื่องชนิดอื่นมาใช้ เป็นเหตุให้รูน้ำหล่อของตัวสูบกับฝาสูบไม่ตรงกัน น้ำไหลวนเวียนไม่ได้
- เทอร์โมสแต็ทของระบบน้ำหล่อ เสียหรือไม่ถูกชนิด
- หลอดน้ำในรังผึ้งตันหรือมีสนิม หินปูน คราบน้ำมันจับหนา
- ความโตของหลอดน้ำในรังผึ้งผิดขนาด ในกรณีย์ที่มีการเปลี่ยนรังผึ้งใหม่
- ท่อยางต่อระหว่างรังผึ้งกับเครื่องยนตร์พองข้างในจนทำให้รูแคบหรือตัน

ง. *น้ำมีสิ่งที่ลดประสิทธิภาพของการถ่ายเทความร้อนปะปนอยู่มาก เช่น :—*

- มีฟองอากาศมากในน้ำหล่อเครื่อง อาจเป็นเพราะยางกันน้ำของปั๊มน้ำหล่อรั่ว

— น้ำที่เติมมีสิ่งสกปรกเจือปนมาก ทำให้มีคุณสมบัติในการเป็นฟองได้ง่าย

จ. *การรั่วไหล–สูญเสียไปของน้ำหล่อเครื่อง เกิดจาก :–*

— ฝาสูบร้าว แตก รั่ว
— แป๊ปกิ๊งทองแดงปิดฝาสูบ แตก ขาด
— ตัวสูบ ร้าว แตก รั่ว
— ปลั๊กกันอันตรายของระบบน้ำหล่อที่ตัวเครื่องรั่ว
— ตัวพัดน้ำหล่อ รั่ว
— เพลาพัดน้ำหล่อ รั่ว
— แป๊ปกิ๊งฝาปิดเพลาพัดน้ำ รั่ว หรือแตก
— ก๊อกระบายน้ำหล่อเสื้อสูบรั่ว
— รังผึ้งรั่ว
— ท่อยางทางน้ำหล่อ ขาด แตก รั่ว
— ทางน้ำหล่อน้ำมันหล่อเครื่องรั่ว (ในกรณีที่รถของท่านมี) หม้อหล่อน้ำมันเครื่อง)

ฉ. *ความสกปรกภายในรังผึ้ง* เนื่องจากมีน้ำมัน หินปูน สนิมจับอยู่ภายในหลอด ครีบระบายความร้อนของรังผึ้งถ้าหลวมหรือบิดเบี้ยวก็ทำให้น้ำร้อนเช่นเดียวกัน

ช. *ความสกปรกภายนอกของรังผึ้ง* เนื่องจากสนิมโคลนที่ไปอุดรูอากาศผ่านรังผึ้ง นอกจากนั้นอาจเป็นเพราะ:—

— ใบพัดลม งอ—บิด ไม่ได้มุมโตเท่าเดิม

— มีสีทาบนรังผึ้ง

— สายพานพัดลม—พัดน้ำ สึก หย่อน

— ตัวมู่เล่ย์สายพานสึกมาก

ซ. *ความเก่าของเครื่องยนต์เอง* ซึ่งมีเหตุที่ทำให้เครื่องร้อนรวมกันหลายประการ คือ:—

— โซ่ไทม์มิ่งสึกมาก

— จังหวะการตั้งลิ้นช้าไป อาจเป็นเพราะตั้งจังหวะลิ้นผิด หรือเพราะเคลื่อนไปเองจากการใช้นาน ๆ

— ลิ้นไอดี—เสีย รั่วมาก หรือบ่าลิ้นสกปรก

— แหวนสปริงลูกสูบรั่วมาก

— จังหวะการจุดระเบิดของหัวเทียนช้าไป (ไฟอ่อน)

— เมแคนิกส์ของเครื่องปรับจังหวะการจุดระเบิด (ให้เป็นไปตามความเร็วของเครื่องยนต์) ไม่ทำงาน หรือทำงานผิดไป

— สายแว็คคั่มที่ติดกับจานจ่ายไฟตัน ทำให้ไม่มีการปรับจังหวะระเบิดตามความเร็วเครื่องยนต์

— ส่วนผสมของน้ำมัน—อากาศแก่ไป อาจเป็นเพราะนมหนูครากหรือลิ้นโช๊คเปิดไม่เต็มที่

— หม้อดับเสียงไอเสียง สกปรกมากหรือตัน

— ท่อไอเสียตอนท้ายรถ บิด หักงอ บุบแบนมาก ทำให้ไอเสียออกไม่สะดวก

- สปริงของฝาปิดรังผึ้ง (ทางเติมน้ำ) กำลังสปริงอ่อนหรือแข็งเกินไป
- ระดับน้ำมันเครื่องในห้องข้อเหวี่ยงต่ำไป
- กำลังดันน้ำมันหล่อในระบบการหล่อลื่นต่ำไป
- เครื่องยนต์ทำงานเกินกำลัง
- ปรับเครื่อง (หลังจากการรื้อ ซ่อมใหม่) แน่นไป
- คลัชสึกมาก จนเกิดการถูระหว่างหน้าคลัชกับมู่เล่ย์ของเครื่องตลอดเวลา
- เบร็คติดหรือระยะผ้าเบร็คชิดจานเบร็คเกินไป

๘. **ข้อขัดข้องเกี่ยวแก่เบร็ค:—**

ก. *เมื่อเหยียบคันเบร็คเต็มที่* แล้วรู้สึกว่ามีอาการหยุ่นได้ แสดงว่ามีอากาศอยู่ในระบบน้ำมันเบร็ค จำเป็นต้องไล่อากาศออกให้หมด

ข. *เบร็คติดหมดทั้ง ๔ ล้อ* คือเบร็คไม่ปล่อยหรือค่อย ๆ ปล่อยหลังจากเท้าปล่อยเบร็คแล้ว แสดงว่าน้ำมันเบร็คสกปรกหรือมีน้ำมันแร่อย่างอื่นเจือปนอันทำให้ยางแผ่นปั๊มละลายหรือเสื่อมคุณสมบัติ แก้ไขได้โดยไล่น้ำมันในระบบทิ้งให้หมดและเปลี่ยนยางใหม่หมด สาเหตุอื่นก็อาจเกิดจากแต่งระยะของก้านต่อ (ก้านต่อที่ได้รับกำลังจากเท้าเหยียบส่งต่อไปยังแม่ปั๊ม) ยาวเกินไป ทำให้น้ำมันเบร็คมีกำลังอัดตัวอยู่เสมอ จำเป็นต้องถอดแม่ปั๊มออกมาแต่งใหม่

ค. *เบร็คติดเพียงล้อใดล้อหนึ่ง* อาจเป็นเพราะ:—

— ตลับลูกปืนของล้อนั้นแตกหรือสึกมาก ทำให้จานเบร็คไม่ได้ศูนย์ ต้องเปลี่ยนลูกปืนใหม่

— สปริงดึงขาเบร็คขาดหรือหลุด

— แต่งเบร็คของล้อนั้นแน่นไป

— แต่งระยะของเบร็คมือของล้อนั้นตึงไป

ง. *ต้องเหยียบคันเบร็คจมมากกว่ารถจะหยุด*

— ผ้าเบร็คสึกมากหรือแต่งระยะห่างระหว่างขาเบร็คกับจานเบร็คห่างมากไป ควรเปลี่ยนผ้าเบร็คหรือแต่งระยะเสียใหม่

— ระดับน้ำมันเบร็คในแม่ปั๊มต่ำไปจนมีอากาศเข้าไปในแม่ปั๊มได้ในขณะเบร็ค ควรเติมให้น้ำมันมีระดับตามเกณฑ์เสมอ

จ. *คันเบร็คค่อย ๆ จมลงไปง่าย ๆ เวลาเหยียบโดยรถไม่ค่อยจะหยุด*

— น้ำมันเบร็คในระบบรั่ว ณ ที่ใดที่หนึ่ง ควรตรวจรั่วให้พบซึ่งอาจเป็นการรั่วที่สายเบร็ค หัวต่อ แม่ปั๊ม หรือกระบอกสูบที่ล้อยางในแม่ปั๊มเสียหมด ต้องถอดเปลี่ยน

ฉ. *เวลาเบร็คแล้วรถหยุดไม่สม่ำเสมอเหมือนกันทุกคราว เป็นเพราะ*

— มีน้ำมันซึมเข้าไปฉาบหน้าผ้าเบร็คให้เปียกอยู่เสมอ อาจ

เป็นเพราะน้ำมันจากตลับลูกปืนของเพลาล้อเอง หรือจากน้ำมันเบรคของสูบประจำล้อที่รั่ว

— ยางรถอ่อนหรือแข็งไป ควรสูบแต่งเสียใหม่

— เครื่องล่างตอนหน้าของรถหลวม ทำให้ศูนย์ของล้อหน้าผิด ควรตั้งล้อเสียใหม่

— จานเบรคขรุขระไม่เรียบสม่ำเสมอกัน ควรปาดหน้าเสียใหม่

ช. *ใช้แรงกดที่คันเบรคมากมายเพื่อให้รถหยุด*

— มีน้ำหรือน้ำมันเปียกผ้าเบรค

— ผ้าเบรคไม่สัมผัสจานเบรคตลอดทั้งหน้าเวลาทำงาน ต้องถอดออกแต่งระยะเสียใหม่หรือเปลี่ยนผ้าเบรคใหม่

— จานเบรคหน้าไม่เรียบ ต้องปาดหน้าใหม่

ซ. *คันเบรคสั่นหรือกระโดดขึ้นลงเวลาเหยียบเบรค*

— ตัวจานเบรคไม่กลมเพราะความสึกหรอ ต้องปาดหน้าใหม่

— ตลับลูกปืนเพลาล้อแตก ทำให้จานเบรคไม่ได้ศูนย์กับเพลาล้อ ต้องเปลี่ยนลูกปืนใหม่

ฌ. *เหยียบครั้งแรกรถหยุดดีแต่เหยียบกดไว้นานๆรถกลับไม่หยุด (เช่นเหยียบเบรคขณะเข้าคิวติดบนสะพานโค้ง)*

— ยางปั๊มเสื่อม ต้องเปลี่ยนใหม่

— น้ำมันเบรครั่วที่ใดที่หนึ่ง ต้องหาให้พบ

— มีอากาศอยู่ในระบบน้ำมันเบรค ใช้ไล่อากาศ

— จานเบร็คเองบางมากเพราะถูกกลึงปาดหน้ามามาก ควรเปลี่ยนใหม่

ญ. *มีอาการสั่นและเสียงดังเวลาเบร็ค*

— ผ้าเบร็คหลุด หลวม จากขาเบร็ค ต้องเปลี่ยนผ้าเบร็คใหม่

— ขาเบร็คไม่ได้ศูนย์กับเพลา ปรับแต่งใหม่

๔. ข้อขัดข้องเกี่ยวแก่คลัช

หัวข้อใหญ่ที่สุดที่ทำให้คลัชทำงานไม่ดี หรือเกิดมีอาการสั่นเวลาเข้าเกียร์ หรือมีความผิดพลาดอื่น ๆ เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ก็คือ "การผิดศูนย์" ของคลัชนั่นเอง ซึ่งอาจเป็นเพราะความผิดพลาดไม่พิถีพิถันในการประกอบคลัชครั้งแรกภายหลังการซ่อมใหญ่ หรือการแก้ไข หรืออาจจะเป็นเพราะการเคลื่อนผิดที่ไปเนื่องจากใช้มาเป็นเวลานาน ข้อขัดข้องซึ่งเกิดจากเหตุอื่น ๆ ก็มี คือ:—

ก. *มีเสียง รถสั่น เวลาเข้าคลัชเกิดจากเหตุหลายประการ คือ:—*

— เพลาส่งกำลังของคลัชงอ

— แผ่นคลัชชำรุด เช่น งอ บิด คราก หัก

— มีฝุ่นมากที่หน้าแผ่นคลัชหรือในตัวคลัช

— การประกับแผ่นคลัชเข้ากับหน้ามู่เล่ย์ของเครื่องไม่สนิท คือผิดศูนย์หรือแผ่นคลัชงอ

— ใช้สปริงอัดหน้าแผ่นคลัชมีขนาดไม่เท่ากันหรือเท่ากัน แต่บางตัวหักหรือเสื่อมกำลังอัด

— มีน้ำมันติดหน้าแผ่นคลัช
— หน้าแผ่นคลัชสึกมาก
— ยางแท่นเครื่องเบื่อย ชำรุด ทำให้เครื่องยนตร์แกว่งมาก เวลาปล่อยคลัช
— ข้อต่อยูนิเวอร์แซลของเพลาส่งกำลังที่ไปหมุนล้อหลังหลวมหมด

ข. *คลัชไม่ปล่อยเวลาเหยียบทำให้เข้าเกียร์ลำบากหรือไม่ได้เลย*
— มีน้ำมันหนาเหนียวและผสมกับฝุ่นจับหน้าแผ่นคลัชและส่วนต่าง ๆ ภายใน
— คันคลัชผิดมากตามแบริงต่าง ๆ
— ยางแม่ปั๊มและปั๊มตัวล่างเสีย

ค. *คลัชไม่ทำงานส่งกำลังของเครื่องยนตร์ รถไม่วิ่ง หรือวิ่งแต่กำลังตกมาก*
— หน้าแผ่นคลัชสึกมาก หรือมีน้ำมัน
— สปริงคลัชอ่อนมากหรือหัก หรือแต่งกำลังสปริงผิด
— แต่งระยะหน้าคลัชกับมู่เล่ย์ หรือระยะเหยียบที่คันเหยียบคลัชไม่ถูก
— แผ่นคลัชเองหรือแผ่นอัดหน้าคลัชงอ ทำให้ไม่แนบสนิทกับมู่เล่ย์คลัช

๑๐. ข้อขัดข้องเกี่ยวกับเกียร์

ก. *เมื่อปลดเกียร์ว่าง ปรากฏว่ามีเสียงดัง เช่น เสียงคราง หรือ*

เสียงกระทบกันเป็นจังหวะ ๆ และเสียงเหล่านี้จะหายไปหมด เมื่อเหยียบคลัช เป็นเพราะ:—

— น้ำมันหล่อกะปุกเกียร์พร่องมาก หรือเกือบไม่มีเลย

— เฟืองตัวใดตัวหนึ่งที่ติดกับเพลาตัวขับในกะปุกเกียร์ซี่ฟัน หักหรือสึกกร่อนมาก เช่น ตัวเฟืองสำหรับถอยหลัง เป็นต้น

— แบริ่งเพลาตัวตามหลวมมาก หรือมีระยะขยับตัวไปมาตามแกนนอกได้มาก

— แบริ่งเพลาตัวขับหลวมมากหรือแตก

— ตัวเครื่องยนตร์กับเกียร์ไม่ได้ศูนย์

— เพลาตัวตามคด งอ

การเปลี่ยนเฟืองตัวใดตัวหนึ่งในกะปุกเกียร์ เป็นสิ่งไม่ควรทำ ถ้าจะเปลี่ยนควรเปลี่ยนทั้งคู่ที่ขบกัน

ข. เมื่อเข้าเกียร์ใดเกียร์หนึ่ง ปรากฏมีเสียงดังหลังจากปล่อยคันคลัชแล้ว เป็นเพราะ:—

— แบริ่งตัวท้ายของเพลาตัวขับสึกหรอมากหรือแตก

— เฟืองประเภทที่เลื่อนไปมาในกะปุกเกียร์สึกหรอ แตก ซี่ฟันบางฟันหัก

— เพลาตัวขับในกะปุกเกียร์มีระยะเลื่อนไปมาตามแกนเพลามากไป

— เฟืองสำหรับติดเครื่องวัดรอบสึก ชำรุด

ค. *เข้าเกียร์ให้รถวิ่งแล้วเกียร์มักหลุดเสมอ ต้องเข้าเกียร์ใหม่*

- กะปุกเกียร์ไม่ได้ศูนย์กับเครื่องยนตร์
- เฟืองของเกียร์ (ในตำแหน่งที่ชอบหลุด) แตก หัก หรือสึกหรอมาก
- เฟืองตัวอื่น ๆ แตก หัก สึกหรอมาก
- แบริ่งหลวมมาก
- แต่งระยะของก้านต่อเปลี่ยนเกียร์ไม่ถูก (เป็นเฉพาะเกียร์มือ เกียร์กะปุกไม่เกิดอาการเช่นนี้)

ง. *เปลี่ยนเกียร์ลำบาก เป็นเพราะ:—*

- คลัชไม่ปล่อย ซึ่งเป็นผลมาจากความผิดพลาดของคลัชโดยตรง
- เพลาตัวขับในกะปุกเกียร์คด งอ
- แต่งระยะของก้านต่อเปลี่ยนเกียร์ไม่ถูก

จ. *น้ำมันกะปุกเกียร์รั่วที่ไหนบ้าง ? เพราะอะไร ?*

- ที่ซีลน้ำมันหัว—ท้ายกระปุก
- แหวนกันน้ำมันสึก--แตก—หัก
- แป๊กกิ้งฝาครอบแตก—ขาด
- ฝาถ่าย—เติม น้ำมันเกลียวหวานหรือหลวม
- ระดับน้ำมันในกะปุกเกียร์สูงเกินไป

สำหรับท่านที่ชอบสลับสายหัวเทียนเล่น อันดับจุดระเบิดของหัวเทียนสำหรับเครื่องยนตร์ต่าง ๆ มี:—

ก. เครื่องยนตร์สี่สูบ—สี่จังหวะ และเป็นสูบแถวเดียว

๑—๓—๔—๒ หรือ ๑—๒—๔—๓

ข. เครื่องยนตร์หกสูบ—สี่จังหวะ และเป็นสูบแถวเดียว

๑. สำหรับเครื่องข้อเหวี่ยงขวา

๑—๕—๓—๖—๒—๔ หรือ ๑—๒—๔—๖—๕—๓

๒. สำหรับเครื่องข้อเหวี่ยงซ้าย

๑—๔—๒—๖—๓—๕ หรือ ๑—๓—๕—๖—๔—๒

ค. เครื่องยนตร์ ๘ สูบ—สี่จังหวะ แบบรูปตัว วี. ที่ใช้กันทั่วไปเป็นส่วนมาก มีอันดับระเบิด ๑—๔—๕—๒—๗—๖—๓—๘

เอส—เอ—อี นัมเบอร์ของน้ำมันหล่อเครื่องที่ต่างกัน ไม่ได้เป็นเครื่องแสดงว่าน้ำมันนั้น ๆ มีคุณสมบัติดี—เลวกว่ากัน มันแสดงแต่เพียงเรื่องของความใส—ข้นกว่ากันของน้ำมันเท่านั้น นัมเบอร์ยิ่งมากก็แสดงว่าน้ำมันหล่อนั้นยิ่งข้นมาก รถของท่านจะใช้ เอส—เอ—อีนัมเบอร์เท่าใดหรือกับส่วนไหนของรถ สมุดคู่มือประจำรถของท่านเป็นที่ปรึกษาที่ดีที่สุด.

△

พระคุณของแม่

พระมหาเทียบ วิชิตะกุล

มนุษย์เรามีมารดาเป็นแดนเกิด และอยู่ได้ในโลกก็เพราะ ๑. มีแผ่นดินเป็นถิ่นอาศัยได้พำนักพักร่างกายให้เป็นสุข ๒. มีน้ำสำหรับอาบกินดับสิ่งร้อน และ ๓. มีภักษาธัญญาหารเป็นเครื่องเลี้ยงอัตภาพ ทั้ง ๓ สิ่งล้วนมีคุณแก่มนุษย์อย่างมหาศาล โลกจึงขนานนามแผ่นดินที่อยู่อาศัยว่า "แม่พระธรณี" เรียกน้ำอาบกินว่า "แม่พระคงคา" และเรียกข้าวเลี้ยงอาตมาว่า "แม่พระโพสพ" สิ่งทั้ง ๓ นี้ แม้จะไร้วิญญาณ แต่ด้วยอำนาจกิจที่ช่วยเกื้อกูลปวงมนุษย์ ชูช่วยชีวิตให้พัฒนาถาวรอยู่ยืนมาได้โดยสันติสุข จึงเรียกนามตามคุณนิมิตว่า "แม่" ถึงกระนั้น ในบางครั้งบางคราว ยังอาจบันดาลทุกข์โทษให้ โดยกลับเป็นมหาภัยของมนุษย์ได้ เช่นในวิกฤตกาล แผ่นดินถล่ม น้ำท่วม ข้าวยากหมากแพง ซึ่งนับเป็นภัยธรรมชาติ แต่แม่ผู้บังเกิดเกล้าของเราที่แท้จริง มีเพียงคนเดียว นั่นคือ "ยอดบุพพการี" ไม่เป็นภัยแก่ลูกเลย จัดว่าเป็นผู้มีพระคุณอย่างมหาศาลกว่าสิ่งอื่นใด เพราะอาศัยแม่คนนี้ทีเดียวจึงทำให้ลูกของแม่ได้พบกับแม่อีกสามข้างต้น โดยถนอมกล่อมเกลี้ยงเลี้ยงลูกให้มีชีวิตยืนยาวได้เห็นได้ชมความเป็นไปของโลกตลอดมา

การที่แม่ได้ชื่อว่าเป็น "ยอดบุพพการี" นั้น คือนับตั้งแต่ลูกคลอดออกมา แม่ได้ถนอมกล่อมเกลี้ยง เลี้ยงดู ผึกหัด สอนพูด

สอนเดิน ตลอดฝึกกิริยามารยาทเป็นคนแรก สละความสุขส่วนตัวออกเผื่อแผ่ให้ลูกเท่าที่สามารถจะให้ได้ โดยมิได้เห็นแก่ความเหนื่อยยาก พอเติบใหญ่ให้การอบรมเป็นคนดี ให้การศึกษา จนสามารถตั้งตัวเองได้ เลือกหาสามีภรรยาที่ดีให้ตลอดจนมอบทรัพย์สมบัติให้เพื่อดำรงวงศ์สกุลสืบไปเป็นหลักฐาน ถึงกระนั้น แม่ก็ยังไม่วายรัก ไม่วายห่วง ยังคงมีใจจดจ่อเฝ้ามองดูลูก ดูความเป็นไปของลูกอยู่ตลอดกาล สมกับคำประพันธ์ของสำนักวัฒนธรรมฝ่ายหญิง ตอนหนึ่งซึ่งบรรยายไว้อย่างน่าฟังว่า:

แม่มิใช่เพียงแต่ให้กำเนิดลูก จิตพันผูกเฝ้าถนอมเป็นจอมขวัญ
แม่มิเพียงเลี้ยงลูกให้ใหญ่เท่านั้น แม่เพียรสรรค์สร้างนิสัยให้ลูกดี
แม่มิเพียงให้สมบัติพัสถาน ให้ลูกมีวิชาการโอฬารศรี
เพื่อลูกได้ใช้ดำรงทรงชีวี บนวิถีของมนุษย์อันสุดไกล
แม่มิเพียงสุดอาทรใจรอนร้าว เมื่อลูกคราวโรคเบียนเวียนเจ็บไข้
ครั้นลูกหายคลายโศกสร่างโรคภัย แม่จึงใจวายห่วงบ่วงกังวล
แม่มิเพียงอิ่มเอมปลื้มเปรมจิต เมื่อสมคิดเห็นลูกรุ่งเจริญผล
ตราบลูกแก่แม่เฒ่าเฝ้าเวียนวน ไม่ล่วงพ้นอาลัยลูกผูกดวงแด
เจ้าประคุณอุ่นรักทุกสายเลือด ไม่แห้งเหือดรักนิรันดร์นั้นแหละแม่
ไม่จืดจางห่างลวาทนิราศแล พระคุณแม่ยิ่งฟ้าดินสิ้นสากล ฯ

มีภาษิตเทอดเกียรติ์ของแม่อยู่หลายบท เช่น "เป็นดอกไม้ของชาติ" เพราะแม่เป็นครูคนแรกของลูก เริ่มแต่สอนพูด สอนเดิน ฝึกอัธยาศัย และอื่น ๆ อีกหลายอย่าง "แม่เป็นเพื่อนสนิทคนแรกของ

ลูก" โดยเป็นผู้ให้กำเนิด เป็นผู้ใกล้ชิดกับลูกมากที่สุด และที่สำคัญลูกได้อาศัยแม่เป็นบทเรียนของชีวิตและสังคม ดังมีพระพุทธภาษิตว่า **"มาตา มิตฺตํ สเก ฆเร"** มารดาเป็นมิตรในเรือนของตน หมายความว่า แม่ เป็นมิตรที่แท้จริง รักสงสารลูกด้วยใจบริสุทธิ์ ปราศจากอคติใด ๆ เป็นรักที่หนักแน่น ไม่จืดจาง ผิดกับความรักของคนอื่นที่อาศัยสิ่งแวดล้อม สิ่งตอบแทน สิ่งที่ตนหวังพึ่งพาอาศัย และหวังได้ทรัพย์สมบัติ ซึ่งความรักนั้นอาจกลับกลายเป็นความเกลียดอาฆาตได้ ในเมื่อไม่ได้สมความมุ่งหวัง แต่ความรักของแม่ที่มีต่อลูกเป็นความรักที่ไม่กลับกลาย ไม่คลอนแคลน ไม่ว่าลูกจะดีชั่วอย่างไรก็รักหนักแน่นดุจเสาหินไม่โอนเอียง คงตั้งตนเป็นผู้คุ้มภัย และอำนวยประโยชน์แก่ลูกอยู่ตลอดกาล ดุจพระพรหมผู้ประสาทความสุขแก่มวลมนุษย์ ดังพระพุทธภาษิตว่า **"พฺรหฺมาติ มาตา ปิตโร"** มารดาบิดาเป็นพรหมของบุตร เพราะให้ทั้งความรัก ทั้งความสงสาร ทั้งดีใจเมื่อเห็นได้ดี และวางเป็นกลางในเมื่อลูกตั้งตนเป็นหลักฐานได้แล้ว รวมเรียกว่ามีพรหมวิหาร ๔ คือ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ซึ่งเป็นธรรมเครื่องอยู่ของพรหม แม่ ย่อมมีธรรมทั้ง ๔ นี้ประจำใจให้แก่ลูกมาเช่นเดียวกับพรหม จึงได้นามว่า "เป็นพรหมของบุตร"

คำว่า **"มารดา"** หรือ **"แม่"** เป็นคำที่ทั่วโลกรู้จักกันดี และยกย่องเคารพนับถือว่าเป็นคำ **"ขวัญ"** ที่เป็นมงคลอันล้ำเลิศ เป็นคำที่ลูกทั่วโลกรู้จักเรียกได้ถูกต้องก่อนคำอื่น ๆ และแม่ก็เป็นคนแรก

ที่ลูกได้เห็นก่อน ทั่วโลกจึงมักจะมีคำขวัญเรื่องเกี่ยวกับแม่อยู่ทุกชาติ ทุกภาษา เช่นบทประพันธ์ของแอนน์ เทเลอร์ เรื่องแม่ของฉันว่า:

Who ran to help me when I fell,
and would some pretty story tell,
or kiss the place to make it well ?
My Mother.

เมื่อล้มกลิ้ง ใครหนอวิ่ง เข้ามาช่วย
และปลอบด้วย นิทาน กล่อมขวัญให้
หรือจูบที่ เจ็บชมัด บัดเป่าไป
ผู้นั้นไซร้ ที่แท้ แม่ฉันเอง.

นี่แสดงว่า เมื่อลูกได้รับอันตราย แม่เป็นคนแรกที่เข้าไปช่วย โดยมิหวั่นต่อสิ่งใด ๆ

But a mightier power and strong,
man from his throne has hurled,
and a hand rocks the cradle,
is the hand that rules the world.

(จาก W.R. Wallace, What rules the world ?)

ถึงชายได้ กวัดแกว่ง แผลงจากอาสน์
ซึ่งอำนาจ กำแหง แรงยิ่งกว่า
อันมือไกว เปลไซร้ แต่ไรมา
คือหัตถา ครองพิภพ จบสกล

ดินแดนและแผ่นฟ้า สาคร
เมรุมาศราชสิงขร หลักหล้า
สุริยะพระจันทร ส่องโลก
เทียบกับคุณแม่ข้า เทียบแล้วเล็กเหลือ

มิใช่แต่สามัญชนเท่านั้นที่ห่วงลูกรักลูก คอยตักเตือนพร่ำสอนเพื่อปลูกฝังลูกให้ดี อิสรชนชั้นสกุลสูง ๆ เช่น สกุลเจ้า แม่ก็ประพฤติและปฏิบัติแก่ลูกทำนองเดียวกัน ตัวอย่างจากแม่ในประวัติศาสตร์ของพระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ ฯ กล่าวว่า พระมหาราชินีมาเรียเทเรซาแห่งอ๊อสเตรีย ทรงมีลายพระหัตถ์ถึงเจ้าหญิงมารี คริสตีน ราชธิดาว่า "หนังสือของลูกฉบับนี้แม่พอใจ แต่ลายมือนั้น ลูกยังปล่อยไว้มาก ลูกต้องพยายามเขียนหนังสือเท่า ๆ กันให้ได้ขนาด และอย่าเขียนให้รีบร้อนนัก" นี่เป็นอีกแง่หนึ่งที่แม่หวังดี สนใจต่อการกระทำเล็ก ๆ น้อย ๆ ของลูก เป็นการแนะนำสั่งสอนอย่างมีศิลปะ และซึ้งใจลูกพิจารณาให้ดีแล้วไม่ใช่ติ แต่เป็นคำปลุกใจ กระตุ้นเตือนให้พยายามทำดี ซึ่งลูกจะรู้สึกพูมใจถึงความปรารถนาดี เจตนาดี ดวงจิตเปี่ยมไปด้วยเมตตาธรรมของแม่อย่างซาบซึ้ง

อันพระคุณของแม่ไม่มีคำใดจะพรรณาให้สิ้นสุดได้ ท่านกล่าวว่าจะเอาพื้นพสุธามาเป็นกระดาษ เอาเขาพระสุเมรุมาเป็นปากกา เอาน้ำในมหาสมุทรมาทำน้ำหมึก จดบันทึกคุณของแม่แล้ว แผ่นพระธรณี เขาพระสุเมรุ และน้ำในมหาสมุทร จะหมดสิ้นไปก่อน พรรณาของแม่ยังไม่หมด สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์เป็น

พระสัพพัญญู รู้แจ้งโลกทั่วถึง เป็นผู้ประเสริฐเลิศในโลก ตรัสว่ามารดาเป็นผู้กระทำกิจที่บุคคลจะพึงได้ยากยิ่ง พระคุณของท่านจึงมากมายใหญ่หลวงนัก ทรงเห็นความสำคัญอย่างนี้จึงเสด็จขึ้นไปเทศนาโปรดพระพุทธมารดาบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ถึง ๓ เดือน เพื่อเป็นการฉลองคุณ นี้เป็นหลักที่แสดงให้เห็นชัดว่า คุณมารดานี้ใหญ่ยิ่ง ไม่มีสิ่งใดจะลบล้างให้หมดได้ ในหลายประเทศรวมทั้งประเทศไทยเรา ยังได้กำหนดเอาวันหนึ่งของทุก ๆ ปีเป็นวัน "แม่" เพื่อแสดงให้โลกรู้ชัดว่า "แม่" เป็นคำที่มีค่ายิ่งล้ำ เป็นคำศักดิ์สิทธิ์ เป็นคำที่โลกมิรู้ลืม เป็นคำที่โลกทั่วโลกกล่าวขวัญถึงไม่รู้เบื่ออยากจะเรียกว่า "แม่ แม่จ๋า แม่ของลูกอยู่ที่ไหน" อยู่เรื่อยไป จึงสมควรจะเทอดทูลคำว่า "แม่" ว่าเป็นคำ "อมตะ" ไม่รู้สลายไปจากโลก และเป็นคำขวัญอยู่คู่โลกตลอดไป จนได้สมญาว่า "มารดาโลก"

ในหนังสือเล่มหนึ่ง ได้พรรณาคุณแม่ไว้อย่างน่าฟังว่า

คุณแม่หนาหนักเพี้ยง พสุธา
คุณแม่ยิ่งภูมา ใหญ่กว้าง
คุณแม่สุดจักหา ใครเปรียบ เทียบนา
คุณแม่นมหนึ่งข้าง สุดอ้างเอ่ยคุณ

ทรงคุณทรงรักเลี้ยง ลูกมา
ร้อนพัดกระพือพา ดับร้อน
โหยหิวกษิรธา ราโภชน์ อร่อยแฮ
หนาวขดแม่กกป้อน อุ่นเนื้อมารดร

อนคุณใดไม่เทียบเปรียบคุณแม่
ลูกเผ้าแต่ตรองตรึกนึกใฝ่ฝัน
สู้อุตส่าห์อุ้มท้องประคองครรภ์
ตราบถึงวันคลอดพ้นเป็นคนมา

ใกล้จะคลอดเจ็บครรภ์ปั่นป่วนจิต
เพียงจะปลิดดวงแดโอ้แม่จ๋า
เฝ้าถนอมกล่อมเกลี้ยงเลี้ยงลูกมา
ทุกทิวาราตรีไม่มีคลาย

เสียสละความสุขทุกสิ่งสิ้น
เฝ้าถวิลพะวงจิตคิดขวนขวาย
อบรมลูกปลูกธรรมประจำกาย
เพื่อลูกชายหญิงคงดำรงตระกูล

เขาจึงตั้งสมญา "มารดาโลก"
ผู้ชี้โชคฟ้าดินตราบสิ้นศูนย์
เปรียบเหมือนร่มโพธิ์ทองผ่องไพบูลย์
ขอเทอดทูลคุณแม่แน่วแน่เอย ฯ

△

คำปรารภ

ภิกขุ ปัญญานันทมุนี

ทุกครอบครัวมีบิดามารดาเป็นผู้นำ ท่านทั้งสองเป็นร่มโพธิ์ร่มไทรให้ความร่มเย็นแก่ลูก ๆ ตลอดมา แม้ท่านจะแก่ชราทำอะไรไม่ได้แล้วก็ตาม ลูก ๆ ก็ยังอยากจะให้ท่านมีชีวิตอยู่ต่อไปเพื่อเปนผู้ให้ความอบอุ่นแก่ลูก ๆ ความรู้สึกระหว่างลูกกับพ่อแม่นั้น เป็นความรู้สึกที่ไม่เปลี่ยนแปลง พ่อแม่ทุกคนึกว่าลูกของท่านเป็นเด็กของท่านเสมอ แม้ลูกจะโตเป็นหนุ่มมีฐานะการงานเป็นหลักฐานแล้ว ท่านก็ยังมีความเป็นห่วงอยู่ตลอดเวลา ลูกก็เช่นกันเดียวกัน เมื่ออยู่กับคนอื่นอาจมีความนึกคิดแบบหนึ่ง แต่พอมาอยู่ต่อหน้าพ่อแม่ ความรู้สึกก็เปลี่ยนเป็นเด็กไปทันที.

ดวงหน้า สำเนียง กิริยาอาการของคุณพ่อคุณแม่ ย่อมเป็นประดุจน้ำอมฤตชะโลมใจของลูกตลอดเวลา ในยามเจ็บไข้ทางกายทางใจ พอได้เห็นหน้าคุณพ่อคุณแม่ ความทุกข์ก็เบาไปทันที โดยเหตุนี้แหละ ลูก ๆ จึงอยากให้คุณพ่อคุณแม่มีชีวิตอยู่ตลอดไป แม้จะเป็นความปรารถนาที่ไม่มีทางเป็นไปได้ เพราะขัดต่อหลักธรรมดา ลูก ๆ ก็มีความปรารถนาที่ขัดกับกฎนี้เสมอ

ระหว่างคุณพ่อกับคุณแม่ ถ้าอยู่กันพร้อมหน้าลูก ๆ อาจจะลำเอียงไปบ้าง คือบางคนรักแม่มากกว่าพ่อ บางคนก็รักพ่อมากกว่า

แม่ ข้อนี้เนื่องจากความใกล้ชิดสนิทสนมมากเป็นพิเศษกับใคร ก็มักพอใจติดใจกับฝ่ายนั้น แต่ถ้าเหลืออยู่คนเดียวจักเป็นพ่อก็ตามแม่ก็ตาม ความรักทั้งมวลย่อมตกอยู่แก่ท่านผู้นั้นผู้เดียว นี่เป็นธรรมดาประการหนึ่ง

คนเราเกิดมาแล้วตกอยู่ในกฎของธรรมชาติ ไม่มีใครหนีพ้นไปได้เลย เราทั้งหลายจึงต้องจากพ่อแม่ที่รักและนับถือไป เพราะสังขารร่างกายของท่านมีอันต้องแตกสลายเป็นธรรมดา พระพุทธองค์จึงสอนให้คิดอยู่เสมอ ๆ ว่า "เราจักต้องพลัดพรากจากของรักของชอบใจเป็นธรรมดา" การคิดอย่างนี้ช่วยให้เบาใจได้บ้าง จักไม่ต้องโศรกเศร้าจนเกินพอดี ในเมื่อมีเหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นในครอบครัว

เมื่อผู้ที่เรารักเรานับถือมาตายจากเราไป การร้องไห้เศร้าโศรกไม่มีประโยชน์อะไรเลย เป็นการกระทำที่เสียน้ำตาไปเปล่า ๆ ควรจักได้นำเอาการตายของท่านมาพิจารณา เพื่อให้เกิดปัญญารู้แจ้งเห็นจริงในกองสังขารอันเกิดขึ้นในเบื้องต้น แปรไปในท่ามกลาง และต้องสลายไปในที่สุด มิใช่แต่ท่านเท่านั้นที่เป็นเช่นนี้ ตัวเราเองแต่ละคนก็ต้องเป็นเช่นเดียวกัน การคิดอย่างนี้เป็นกำไรแก่ชีวิตของทุกท่าน

งานจำเป็นที่ทุกคนจักต้องทำในงานศพ ก็คือบำเพ็ญบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้ท่าน ประเพณีการทำบุญก็เป็นการประกาศถึงน้ำใจของผู้อยู่ว่ามีความเคารพต่อผู้ตาย เป็นการกระทำที่แสดงแบบอย่างของคนดี มีความกตัญญูกตเวทีต่อผู้มีบุญคุณแก่ตน เป็นการช่วยกันรักษาจริยธรรมอันดีงามไว้คู่กับโลกตลอดไป เป็นการบูชาท่านเป็น

ครั้งสุดท้าย และการกระทำในรูปดังกล่าวเป็นการเพิ่มให้กำลังแก่ภิกษุในพระพุทธศาสนา ผู้กระทำเองก็ชื่นใจ ผู้อื่นได้รู้ได้เห็นมีความพอใจชื่นใจด้วย โลกเราจะอยู่กันได้ก็ด้วยการปฏิบัติชอบดังนี้

ในเมืองไทยเราได้ถือประเพณีแบบนี้มานานแล้ว ประเพณีนี้ได้ช่วยรักษาจิตใจของชนชาติไทยให้อยู่เย็นเป็นสุข ช่วยให้ผู้น้อยได้เคารพต่อผู้ใหญ่ ความเจริญของครอบครัวตั้งมั่น จึงควรที่ชาวเราทั้งหลายจักช่วยกันรักษาประเพณีนี้ไว้ให้คงอยู่ตลอดไป

เจ้าภาพงานนี้มีความประสงค์ดีต่อทุกท่านที่มาช่วยงาน จึงขอเรื่องธรรมะจากอาตมาเพื่อพิมพ์แจกในงาน อาตมามีความเต็มใจเป็นอย่างยิ่ง และได้จัดเรื่องที่ท่านกำลังถืออยู่นี้เป็นของแจกในงานนี้ จุดหมายก็เพื่อให้บิดามารดาได้สำนึกในหน้าที่อันตนมีต่อบุตรธิดาที่ตนได้เกิดมา อย่าเลี้ยงเขาแต่เพียงร่างกาย จงเลี้ยงใจเขาด้วย หนังสือเล่มนี้มีจุดหมายอย่างนี้ ขอท่านผู้รับแจกจงใช้ให้สมหมายเถิด

ขออานุภาพแห่งกุศลบุญราศีที่บุตรธิดาได้พร้อมใจกันกระทำ เพื่อแสดงความกตัญญูกตเวทีต่อมารดาบังเกิดเกล้าในครั้งนี้จงสำเร็จแก่ผู้ได้นามว่าเป็นมารดาและละร่างกายไปสู่ปรโลกแล้วจงทุกประการเทอญ.

ภิกขุ ปัญญานันทมุนี

วัดชลประทานรังสฤษฎ์
ปากเกร็ด นนทบุรี
๒๙ ธ.ค. ๐๙

คำนำ

อนาคตอันแจ่มใส แห่ง ลูกของท่าน

หนังสือเกี่ยวกับลูก ๆ ที่ท่านกำลังจะอ่านอยู่นี้ เกิดจากความกดดันของเหตุการณ์แห่งสังคมในสมัยนี้ ข้าพเจ้าในฐานะผู้ทำงานประกาศธรรมของพระผู้มีพระภาค ได้ไปในที่ต่าง ๆ เสมอ ได้พบเห็นอะไร ๆ หลายอย่าง เมื่อเห็นแล้วก็ชอบนำมาคิดหาเหตุผลของเรื่องนั้น ๆ โดยเฉพาะเป็นเรื่องของเด็ก ๆ เป็นปัญหาที่ต้องคิดมาก เด็กสมัยนี้ไม่เหมือนเด็กสมัยก่อน เพราะสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน สมัยก่อนความเป็นไปของสังคมเป็นไปตามเรื่องที่มันเป็นไป แต่เดี๋ยวนี้สังคมวิ่งแข่งกันตลอดเวลา ชาวโลกอยู่กันด้วยการแข่งขันกัน ชิงดีชิงได้กัน ผู้ปกครองของเด็กไม่มีเวลามากนักสำหรับอยู่กับเด็ก เพราะอาชีพบีบคั้นอยู่เสมอ ปัญหาต่าง ๆ จึงเกิดขึ้น เราจึงได้รับข่าวร้ายต่าง ๆ เสมอมา

อีกประการหนึ่ง พ่อแม่ทั่วไปที่ขาดการศึกษาธรรม ไม่มีความรู้ในการสั่งสอนลูก มักตามใจลูกของตนมากเกินไป เวลาลูกไปทำอะไรผิดก็มิได้ว่ากล่าวตักเตือน จึงเป็นเหตุให้เด็กเสียคนได้ง่าย ความรักของพ่อแม่ที่มีต่อลูกนั้น มีมาก แต่ถ้ามาก

ในทางเสียก็จะเสียหายเกิดขึ้น จึงควรที่จะได้คิดกันบ้างว่า **ทำอย่างไรเราจึงจะรักลูกได้อย่างพอดี ๆ** หนังสือเรื่องนี้จึงเกิดขึ้นโดยอาการนี้

เด็กคือฐานของชาติบ้านเมือง ถ้ามารดาบิดาให้การอบรมแก่เด็กถูกทาง เด็กก็จะเป็นคนดี โตขึ้นจะทำงานเป็นประโยชน์แก่ชาติบ้านเมือง เราจะช่วยชาติประเทศให้ก้าวหน้านั้น ก็จงช่วยเด็กของท่านให้ก้าวหน้าเถิด.

ภิกขุ ปัญญานันทมุนี

วัดชลประทานรังสฤษดิ์

๒๔ มิถุนายน ๒๕๐๔

ครูคนแรกของลูก

เหนือดวงใจ ของทุกท่านที่เป็นพ่อเป็นแม่นั้น ย่อมจักมีส่วนที่ตรงกันโดยไม่ต้องมีข้อยกเว้น ข้อนั้นก็คือ พ่อ แม่ ทุกท่านย่อมมีส่วนเหนือของหัวใจที่ปรารถนาตรงกัน คือ "ปรารถนาอนาคตที่แจ่มใสของลูก" หากจักมีราคีระคายเคืองส่องฉายแสดงเงาให้รู้แม้แต่เพียงนิด ๆ ว่า "อนาคตของลูกช่างไม่แน่นอน" เท่านั้นแหละ ท่านผู้เป็นพ่อแม่จักเก็บความหม่นหมองในดวงใจซ่อนไว้อย่างไม่สู้สบายนัก ตลอดระยะเวลาที่ยังไม่มีช่องทางที่โปร่งแจ่มใสได้เลย

ความเป็นพ่อแม่ โดยสมบูรณ์ ไม่ใช่สิ่งที่เป็นภาระที่เบาและง่าย ๆ เลย ไม่ใช่มีภาระเพียงว่าสร้างลูกให้เกิดมาในโลกกับเขาได้เท่านั้น ปัญหาและภาระที่จักต้องประคับประคองลูกในทุกสิ่งทุกประการที่เป็นหน้าที่ของพ่อ–แม่ โดยธรรมดาสามัญนั้น ยังไม่เป็นการสมบูรณ์ที่เพียงพอ ท่านจะนึกแต่เพียงว่า "มีบ้านให้อยู่ มีอู่ให้นอน มีหมอนให้หนุน มีคุณให้พึ่ง" และ "มีข้าวให้กิน มีสินให้ใช้" เท่านั้น ว่าเพียงพอแล้ว หาถูกต้องสม-

บูรณ์ไม่ ปัญหาที่สำคัญยวดยิ่งนั้นขึ้นอยู่ที่ว่า ท่านได้สร้างแนวทางชีวิตแห่งลูกของท่านให้รู้สึกว่า "มีอนาคตที่แจ่มใส" แล้วหรือยัง? ปัญหาสำคัญอยู่ที่ตรงนี้ ถ้ายัง! ก็อะไรเล่า? เป็นแนวทางแห่งอนาคตที่แจ่มใสแห่งลูกของท่าน เราลองมาศึกษาติดตามกันต่อไป

เหนือดวงใจ ที่ปรารถนาอย่างสูงของพ่อ แม่ เพื่ออนาคตอันแจ่มใสของลูก ๆ นั้น ท่านผู้เป็นพ่อเป็นแม่ได้แต่คิด ๆ เฝ้าคำนึง คอยกาลคอยเวลา คอยโชคคอยวาสนา ยิ่งบางท่านสุดปัญญาที่จะคิดส่งเสริมสร้างอนาคตของลูกโดยสถานใด ๆ ก็เลยใช้วิธี "สุดแต่บุญวาสนาจะนำพาให้ลูกไป" เข้าตำราว่า "ตามบุญตามกรรม" การงานและภาระกิจใด ๆ ก็ดี ถ้าตกอยู่ในลักษณะว่าตามบุญตามกรรมแล้ว การงานและภาระกิจนั้น ๆ เอาดีและทำให้เจริญได้ยาก ลูกของเราก็เช่นเดียวกัน หากจะมัวปล่อยตามบุญตามกรรมแล้ว อนาคตของลูกจักเป็นเช่นไร? ดั่งนั้น ท่านผู้เป็นพ่อแม่จึงมีความจำเป็นและมีความสำคัญโดยยิ่งที่จักต้องหาวิธี และลู่ทางที่จะนำลูกของท่านให้ก้าวไปสู่เส้นทางที่แจ่มใสอยู่เสมอ โบราณท่านว่า "ลูกแก้ว–ลูกขวัญ" นั้นหมายถึงภาระของพ่อแม่ที่จักต้องปลูกสร้าง ประคับประคองลูกให้ก้าวไปสู่คำขวัญที่ประทับใจ อันเป็นดวงใจของพ่อแม่ที่ว่า "ลูกแก้ว–ลูกขวัญ" นั้นจริง ๆ

เรื่องบุญกรรมนำแต่ง นั้น เป็นเรื่องหนึ่งซึ่งท่านผู้เป็นพ่อแม่ทั้งหลายควรรู้จักได้ตระหนักไว้โดยยิ่ง ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการช่วยเสริมสร้างอนาคตอันแจ่มใสให้แก่ลูก ๆ นั่นเอง พระพุทธ-องค์วางหลักไว้เป็น ๓ ประการ

๑. บุพพกรรม = กุศลกรรมในปางก่อนที่ล่วงแล้ว

๒. ปัจจุบันกรรม = กุศลกรรมในปัจจุบัน

๓. อนาคตกรรม = กุศลกรรมในส่วนที่จะมาถึงข้างหน้า

หลักของกรรมตามแนวของพระพุทธองค์ยังมากกว่านี้ แต่เพื่อพอเป็นแนวทางของท่านพ่อแม่ทั้งหลาย จึงจักไม่กล่าวถึงให้มากและยาวความที่จะทำให้พ้นเฝือ

หลักกรรมอันเป็นบุพเพ นั้น หมายถึงกรรม [การกระ-ทำ] ที่กระทำไปแล้ว ไม่หมายเฉพาะแต่กรรมในชาติปางก่อนเท่านั้น แม้กรรมในชาตินี้ ภพนี้ ไม่ว่าจะเป็นการกระทำชนิดใด ๆ อย่างไร แม้ในส่วนดีทั้งดี และชั่ว ชื่อว่าเป็น "บุพพกรรม" ทั้งนั้น เรื่องของ 'บุพพกรรม' นี้จักพึงสังเกตได้ว่า บุพพกรรมบางอย่างเช่นเราทำดีไว้นานแล้ว มีอายุถึง ๑๐–๒๐ ปีจึงให้ผล บางครั้งจนถึงกับเราลืมไปแล้วว่า "เราทำดีอะไรไว้ จึงได้ดีอย่างนี้" บางคนก็เช่นกัน ถึงคราวตกอับอาภัพโชควาสนาคับแค้นรำเค็ญเป็นที่ยิ่ง จนถึงกับแอบร้องไห้คนเดียว ได้แต่รำพึงว่า "เราทำกรรมชั่วอะไรไว้หนอ ? จึงได้ตกระกำลำบากเช่นนี้" ดังนี้ก็มี นี่ !

ล้วนเป็นเรื่องของบุพพกรรมทั้งนั้น ใครจะว่า "บุพพกรรม" ไม่มีฤทธิ์มีเดชบันดาลให้แก่ชีวิตของเรานี้ก็ช่างเถิด แต่ฤทธิ์เดชของบุพพกรรมนั้น ย่อมอยู่เหนือสิ่งอื่นใดในชีวิตของเราโดยแท้จริง ไม่มีใครจะมาบันดาล "บุพพกรรม" ให้แก่ตัวเราได้เลย นอกจากตัวเราเองจะเป็นผู้บันดาล ตัวเราเป็นผู้สร้าง ตัวเราเป็นผู้กระทำ

การกระทำของเราวันนี้
จักเป็นบุพพกรรมของวันพรุ่งนี้
การกระทำของเราเดี๋ยวนี้
จักเป็นบุพพกรรมของเดี๋ยวโน้น
การกระทำของเราเดือนนี้
จักเป็นบุพพกรรมของเดือนหน้า
การกระทำของเราปีนี้
จักเป็นบุพพกรรมของปีหน้า
การกระทำของเราชาตินี้
จักเป็นบุพพกรรมของชาติหน้า

บุพพกรรม ในส่วนดี จักหนุนและส่งเสริมให้เราดียิ่ง ๆ ขึ้น บุพพกรรม ฝ่ายข้างชั่วนั้น แน่นอนที่สุดที่จักฉุดรั้งให้เราทรามและต่ำ ๆ ลงนี่แหละ "บุญวาสนา" ที่เราได้แต่พากันพร่ำเรียกหา แต่หาได้สำนึกโดยถูกต้องว่า เพราะอำนาจแห่ง "บุพพกรรม" ไม่? ด้วยเหตุดังกล่าว หากท่านพ่อแม่ทั้งหลาย จักได้ชี้แนว

ทางแก่ลูกสุดที่รักของท่าน ให้ได้สร้างแต่ "กรรมดี" ไว้ให้สม่ำเสมอเป็นประจำในชีวิตแล้ว "กรรมชั่ว" จงหลีกเว้นให้ห่าง เมื่อเป็นเช่นนี้ "บุพพกรรม ส่วนดี" ย่อมจักเป็นสมบัติมรดกอันล้นค่า ย่อมจักตราติดตามเป็นผลสนองแต่ส่วนที่ดีที่ชอบโดยตลอดเวลา นั่นแหละ "บุญวาสนา" อันเป็นสิ่งเร้นลับเพราะอำนาจผลมาแต่ "บุพพกรรม ส่วนดี" โดยแน่นอน

โปรดเอียงหูของท่านมาฟังทางนี้หน่อย ฟังเสียงที่เกิดจากความรักความปรารถนาดีต่อท่าน ฟังเสียงที่ท่านควรทำตามโดยส่วนเดียว ซึ่งจักกล่าวให้ท่านทั้งหลายได้ฟังต่อไป.

ข้าพเจ้าเรียกท่านว่า พ่อ แม่ เพราะท่านมีฐานะเป็นผู้ให้กำเนิดแก่เด็กหญิงชาย ซึ่งท่านรักและภูมิใจว่าท่านมีลูกแล้ว พ่อแม่ทุกคนมีความรักลูก มีความปรารถนาที่จะให้ลูกทุกคนได้ดีมีหน้ามีตา ไม่มีใครคนไหนปรารถนาร้ายต่อบุตรธิดาของตน ข้อนี้เป็นหลักธรรมดาทั่วไป แต่ความรักของพ่อแม่นี้ เป็นดาบสองคม เป็นคุณก็ได้ เป็นโทษก็ได้ ถ้ารักลูกก็เป็นคุณแก่ลูก ๆ ถ้ารักผิดก็เป็นโทษโดยไม่ต้องสงสัย พ่อแม่เป็นจำนวนไม่น้อย ได้ทำลายลูกของตนโดยอาศัยความรักเป็นมูลฐาน การทำลายแบบนี้เป็นแบบที่เป็นไปโดยเจ้าตัวไม่รู้ เช่น พ่อแม่รักลูกถนอมใจลูกของตนมากเกินไป ให้เสรีภาพแก่ลูก ๆ มากเกินไป จนลูก ๆ กลายเป็นคนไม่รู้จักรักษาตัวเอง อะไร ๆ ก็เป็นเรื่องของพ่อแม่ไปเสียทั้งหมด ลูกต้องการอะไร อยากทำอะไร ก็ตามใจทั้งนั้น

ไม่เคยขัดใจลูก กลัวลูกจะได้รับความช้ำใจ เด็ก ๆ ที่ได้รับการตามใจแบบนี้ กลายเป็นนายของพ่อแม่ เป็นเด็กที่พ่อแม่กลัวกว่าสิ่งใด ๆ ไม่กล้าขัดคอลูกแม้แต่น้อย ลูกก็รู้ว่าพ่อแม่เอาใจตน.

อันธรรมดาของเด็ก ๆ เป็นคนมักชอบตามใจตนเอง ขาดความยั้งคิดในเหตุผล ถ้าต้องการอะไรขึ้นมาแล้ว เขาต้องคิดว่าต้องเอาให้ได้ ต้องทำให้ได้ เขาจึงกลายเป็นคนใจร้อน ขี้โมโห พอขัดใจขึ้นมาก็ตีอกชกหัวบ้าง ทุบข้าวของให้เสียหายไปบ้าง ทำให้พ่อแม่เกิดความเกรงใจ เลยให้เขาทุก ๆ อย่าง ตามที่เขาต้องการ เมื่อเขาได้ชนะโดยวิธีใดสักครั้งแล้ว ก็ต้องทำวิธีนั้นอีก และได้ผลเรื่อยมา ข้อนี้เป็นความผิดของใคร เป็นความผิดของพ่อแม่นั่นเอง พ่อแม่เป็นผู้ผิดในแง่ไหน ในแง่ตามใจเด็กมากเกินไป ความตามใจเกินไปเกิดจากความรักเป็นเหตุ มิใช่จะห้ามท่านมิให้รักลูก แต่โปรดรักลูกให้ถูกทางสักหน่อย

คนโบราณเขาสอนไว้ว่า **รักวัวให้ผูก รักลูกให้ตี** เป็นคำสอนที่ควรฟังอยู่มากทีเดียว คนมีวัว ถ้ารักแล้วปล่อยตามใจ มันคงไปกินผักกินของในสวนเขา เจ้าของต้องเสียเงิน จึงจำเป็นต้องผูกไว้กับหลัก อย่าให้ไปข้างไหน ลูกของเราก็เหมือนกัน ถ้าเรารัก ก็ต้องตีเขาบ้างเพื่อสั่งสอน มิใช่จะตีจนเจ็บจนตาย ตีพอให้เข็ดหลาบเท่านั้น คนทำหม้อขาย เขาต้องเอาไม้แบน ๆ มาตีหม้อให้ได้รูปทรงดี ตีพองาม หาตีให้แตกหักไปไม่ ฉันใด คนมีลูก ต้องตีลูกแบบนั้น

การตีลูกนั้น มีสองวิธี คือหนึ่ง **ตีด้วยคำพูด** สอง **ตีด้วยไม้เรียว.** การตีด้วยคำพูดนั้น ใช้ให้มาก ๆ สักหน่อย คือพยายามพร่ำสอน ตามสอนอยู่เสมอ ธรรมดาของเด็กเป็นผู้ซุกซนชอบทำอะไร ๆ เสมอ เขายังไม่รู้ว่าการกระทำของเขาจะถูกจะผิดเขารู้แต่จะทำเท่านั้น บางครั้งก็ถูก แต่บางครั้งอาจผิดก็ได้ ถ้าเขาทำอะไรลงไปแล้ว สมมติว่าเป็นเรื่องผิดพลาด ถ้าพ่อแม่ไม่ห้ามไม่เตือน เขาก็คงนึกว่า ไม่เป็นไร ไม่เห็นพ่อแม่ดุ เขาก็ทำแถมอีกหลายครั้ง จนกระทั่งติดเป็นนิสัย พอติดเสียแล้วก็ยากเต็มที พ่อแม่ส่วนมากมักทำผิดในข้อนี้ เพราะคิดเสียว่า เรื่องเล็กน้อย ไม่เป็นไรดอก **เรื่องเล็กน้อยนั่นแหละ สร้างเรื่องใหญ่ ๆ ขึ้นมา คนฉลาดมีความรอบคอบ จึงระวังในเรื่องเล็กน้อยเสมอ ถ้าระวังในเรื่องเล็กน้อยได้ เรื่องใหญ่ ๆ ก็พลอยถูกระวังไปด้วย หลักความจริงมีอยู่อย่างนี้ หน้าที่ของพ่อแม่จึงควรคอยดูแลเอาใจใส่ ถึงการกระทำของลูก ๆ ไว้เสมอ ๆ ถ้าเห็นว่าลูกทำอะไรจะเป็นการผิดพลาดเสียหาย ก็รีบบอกเสียทันที พูดกันดี ๆ พูดกันอย่างใจเย็น อย่าพูดด้วยความโกรธ เพราะการสอนเด็กในเวลาโกรธไม่ได้ผลอะไรเลย กลับเป็นการฝึกให้เด็กเป็นคนมักโกรธไปเสียด้วย** การพูดด้วยความรักความเอ็นดูได้ผลกว่า ในชั้นต้น ๆ ก็พูดให้เขาเข้าใจว่า ชั่วเป็นอย่างไร ดีเป็นอย่างไร พ่อแม่ชอบคนดี ไม่ชอบคนชั่ว ถ้าอยากให้พ่อแม่รักต้องเป็นคนดี คอยบอกคอยเตือนไว้เสมออย่าเป็นคนเกียจคร้านเป็นอันขาด.

การพูดการเตือนนั้น ต้องพยายามพูดจนเขาเข้าใจ ให้เขาเห็นเหตุผลว่า อะไรเป็นอย่างไรถูกต้อง เมื่อได้พูดได้สอนอะไรลงไปแล้ว ต้องคอยควบคุมติดตาม อย่าปล่อยให้เด็กทำผิดซ้ำอีกเป็นอันขาด ถ้าเห็นเด็กทำผิดในเรื่องที่บอกแล้ว ต้องบอกอีกให้เขาได้ระวังต่อไป เด็กมีนิสัยอ่อนดัดง่าย เว้นไว้แต่ผู้ใหญ่จะทำให้เขาเป็นคนแข็งเสียเท่านั้น การทำให้แข็ง ก็คือไม่บอกไม่เตือนนั่นเอง เมื่อได้บอกได้สอนเรื่องใดแล้ว ถ้าเขายังกระทำผิดอีก ต้องลงโทษกันบ้างด้วยไม้เรียว แต่พึงจำไว้ว่า การเฆี่ยนตี ถ้าไม่จำเป็นแล้วขออย่าได้ใช้เป็นอันขาด เพราะการตีบ่อย ๆ ทำให้เด็กเคยชิน ด้านไม้ และไม่รู้สึกกลัวต่อพิษสงของมัน พ่อแม่ต้องใช้ด้วยปัญญาสักหน่อย ในเวลาจะตีลูก โปรดอย่าตีด้วยการบันดาลโทสะเป็นอันขาด บางคนพอโกรธขึ้นมา ก็ตีเลยทีเดียว ตีไม่เลือกที่ ตีโดยไม่ให้เหตุผล เป็นการทารุณต่อเด็กไปสักหน่อย.

เมื่อจะตี ต้องเรียกลูกมาพูด มาทำความเข้าใจกันเสียก่อนว่า การกระทำเช่นนี้ เป็นความผิดความเสียหาย พ่อแม่ได้ห้ามหลายครั้งแล้ว ลูกก็ยังทำอยู่ พูดให้เด็กเข้าใจว่าตนผิดเห็นว่าการกระทำของตนไม่ถูกต้อง ทำให้เขาได้เกิดความรู้สึกผิดขึ้นในใจของเขาให้ได้ *การทำให้เด็กรู้ว่าตนได้ทำผิดไปนั้นมีค่ามาก* เมื่อเขารู้จักผิดแล้วจึงลงโทษแต่พอสมควร เพื่อให้เขาจดจำไว้ต่อไป และคงไม่กระทำผิดในรูปนั้นอีก เมื่อเขาไม่กระทำผิด เขาก็คงหันเข้าหาการกระทำความดีความงาม เพื่อให้เขาได้เห็นความจริงที่ว่า

ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เวลาทำผิดถูกลงโทษ เขาเห็นว่า ทำชั่วได้ชั่วแล้ว พอเขาหันเข้ากระทำความดี พ่อแม่ก็ควรสอน ให้เขาเห็นผลของความดีเสียบ้าง โดยการชมเชย ให้รางวัลในความดีของเขา อย่าเป็นคนเฉยเมยต่อการกระทำของลูกเป็นอันขาด *ดีต้องชม ชั่วต้องติ* นี่เป็นหลักสำคัญ การตามสอน พร่ำสอนเสมอ เป็นทางหนึ่งที่ช่วยให้ลูกเป็นคนดีกับเขาได้ ขอให้พ่อแม่โปรดสนใจกระทำกันหน่อย.

ในการสั่งสอนอบรมลูก ๆ นั้น เพียงแต่การพูดไม่มีคุณค่าเพียงพอ ต้องมีการกระทำ ให้ดูควบคู่กันไปด้วย พ่อแม่ทุกคนควรจะสำนึกตนไว้เสมอๆว่า *ตนเป็นแบบอย่างของลูกๆ ลูกทุกคนในครอบครัวคอยถ่ายแบบอย่างจากพ่อแม่ไว้เสมอ ถ้าลูกรักพ่อติดพ่อก็ถ่ายทอดกิริยาอาการทุกอย่างของพ่อไว้ ถ้าลูกรักแม่ติดแม่ ก็ถ่ายทอดกิริยาอาการทุกอย่างของแม่ไว้เสมอ การถ่ายทอดบ่อย ๆ คือการสร้างนิสัยขึ้นในใจของเขา และเป็นอย่างที่พ่อแม่เป็นอยู่ ฉะนั้น พ่อแม่จึงต้องระมัดระวังให้มากเป็นพิเศษ ในเมื่อตนอยู่หน้ากล้องถ่าย คือลูก ๆ ของท่าน อย่าได้พูดกระทำสิ่งใดในทางเสียให้ลูกเห็นเป็นอันขาด ให้ลูกได้เห็นได้ยินเฉพาะสิ่งที่ดี ๆ งาม ๆ ถ่ายเดียว* การที่จะเป็นเช่นนี้ได้ พ่อบ้านแม่เรือนจะต้องฝึกฝนตนอบรมตนเองให้มีระเบียบวินัยอยู่เสมอ อย่าได้เป็นคนตามใจตนเองในเรื่องใด ๆ เป็นอันขาด ถ้าหากผู้นำในครอบครัว ได้เป็นอยู่อย่างดีแล้ว ลูกก็คงจำแบบที่ดีไว้ได้ โปรดจำไว้ว่า *แบบอย่างการกระทำของพ่อแม่ มีอิทธิพลสูงเหนือจิตใจของลูก ๆ เสมอ*

แบบอย่างจากคนข้างเคียง จากสิ่งแวดล้อม ก็มีอิทธิพลเหนือใจของเด็กอยู่ไม่น้อย พ่อแม่จึงควรระวังให้มากสักหน่อย สถานที่ บุคคลใด สิ่งใด เป็นสิ่งไม่ดีไม่งามแล้ว อย่าได้ปล่อยเด็กของท่านให้เข้าไปคลุกคลีกับสิ่งนั้นเป็นอันขาด เพราะการเข้าไปใกล้สิ่งไม่ดี ย่อมทำให้ผู้เข้าไปใกล้ได้รับสิ่งไม่ดีไปด้วย ถ้าหากเด็กได้เห็นได้พบสิ่งใดที่เป็นความชั่ว เรื่องของเด็กเขายังไม่รู้ว่ามันชั่วขนาดไหน เป็นหน้าที่ของพ่อแม่ที่จะต้องอธิบาย โดยการบอกให้เขาดูแล้วบอกว่า คนนั้นสิ่งนั้น ไม่ดีอย่างไร การกระทำในรูปนั้นอาจมีโทษแก่ผู้กระทำอย่างไรบ้าง อย่าให้เด็กพบอะไรโดยไม่รู้ว่ามันเป็นอะไร เป็นอันขาด แม้ในเรื่องดี ๆ ก็ต้องบอกให้เขาเข้าใจเช่นเดียวกัน พ่อแม่นอกจากทำหน้าที่เป็นผู้เลี้ยงดูแล้ว ต้องทำหน้าที่ครูสั่งสอนลูกด้วย พระพุทธเจ้าท่านจึงตรัสไว้ว่า **พ่อแม่เป็นครูคนแรกของลูก ๆ** ท่านจึงควรทำหน้าที่ของตนในแง่นี้ไว้เสมอ.

เด็ก ๆ มักรบเร้า ขอโน่นขอนี่จากท่านเสมอ เช่นไปตลาดเห็นลูกโป่ง เขาอยากได้ลูกโป่ง ท่านควรให้เขาหรือไม่ ไม่ควรให้เขา เพราะไม่มีประโยชน์อะไร ควรพูดให้เขาเข้าใจว่า ไม่มีประโยชน์ เป็นการหมดเปลืองสตางค์เปล่า ๆ อย่าตามใจเขาในสิ่งอันไม่ควรเป็นอันขาด การที่พ่อแม่ถูกรบกวนบ่อย ๆ ในเรื่องจุกจิกนั้น ก็เนื่องจากการตามใจเป็นมูลฐาน เดินไปตลาด เด็กอยากกินถั่วดิน เม็ดแตงโมอ้อยขวั้น ที่เขาวางขายไว้ตามข้างถนน เป็นสิ่งสกปรกไม่น่ากิน เราก็ควรบอกกับเด็กให้เข้าใจเหตุผลว่าของนั้นไม่สะอาด มีเชื้อโรค กิน

แล้วจะปวดท้อง พื้นจะผุ ไม่สบาย เดี๋ยวถูกฉีดยาเจ็บเนื้อเปล่า ๆ จงหาวิธีพูดให้เขาเข้าใจเรื่อง เด็กก็คงไม่รบกวนต่อไป แม้ในกรณีอื่น ๆ ก็เช่นเดียวกัน จงพยายามทำความเข้าใจกับเด็ก ๆ ไว้เสมอ ๆ เถิด ท่านคงหายความลำบากขึ้นเป็นลำดับ นี่เป็นวิธีรักษาลูกหลานของท่าน ประการหนึ่ง.

คนผู้ใหญ่ในครอบครัว จักเป็น ย่า ยาย หรือปู่ ตา ของเด็ก ๆ ก็ตาม มักทำให้เด็ก ๆ เสียมากกว่าพ่อแม่ ถ้าหากว่าคนแก่ ๆ เหล่านั้นมีความเข้าใจผิดอยู่ในใจ เพราะคนแก่ ๆ มีความรักเด็ก ๆ มากเป็นพิเศษ เคยได้ยินคนแก่หลายคนพูดว่า ลูก ๆ ฉันก็รัก แต่ฉันรักหลาน ๆ มากกว่าลูก ๆ ไปอีก หลานยังเล็ก ๆ จึงเป็นขวัญใจของคนแก่ ๆ *เมื่อรักมาก ความรักมักปิดปัญญามองไม่เห็นความผิดถูก เลยเอาอกเอาใจหลานมากเกินไป หลานทำอะไรก็เป็นเรื่องน่ารักน่าเอ็นดูไปเสียทั้งนั้น ให้อภัยแก่หลานหมดไปทุกอย่าง หลานก็เกิดภูมิใจว่าคุณย่ารัก คุณยายรัก กลายเป็นคนไม่กลัวใคร ถ้าคราวใดคุณพ่อคุณแม่ดุ เขาก็หลบเข้าสู่อ้อมแขนของคุณยาย คุณย่าก็พ้นภัย ได้รับความปรานีให้อุ่นใจ หลานจึงกลายเป็นคนที่ใครว่าไม่ได้ แม้คราวทำผิด ถูกดุจากพ่อแม่ คุณยายก็เข้าขวาง โดยพูดว่า มันยังเป็นเด็ก จะรู้อะไร ช่างมันเถอะ โตขึ้นก็ดีเองแหละ นี่คือผู้ช่วยทำให้เด็ก ๆ เสียคน จึงใคร่ขออภัยบอกกับคุณย่า คุณยาย คุณปู่ คุณตาว่า รักหลานน่ะรักได้ ไม่มีใครว่าดอก แต่ต้องรักให้ถูกทาง คือต้องช่วยกันทำให้หลานเป็นคนดี อย่าทำ*

หลานให้เป็นคนเสียเป็นอันขาด เวลาเด็กโตขึ้น เด็กจะว่าได้ว่า *ผมเสียคนเพราะคุณปู่ คุณตา คุณย่า คุณยาย เป็นบาปที่หนักอยู่เหมือนกัน* เป็นบาปที่เราทำกันโดยไม่รู้ตัว และก่อให้เกิดผลมากระทั่งทุกวันนี้.

จงจำไว้ว่า คนดี คนชั่ว ที่ปรากฏตัวอยู่ในโลกในสมัยนี้นั้น เป็นผลที่มาจากพ่อแม่เป็นส่วนใหญ่ พ่อแม่เป็นผู้ให้เกิด เลี้ยงรักษา และทำให้เขาเป็นคนดี คนชั่วได้ทั้งนั้น ถ้าเราพบคนชั่วสักคนหนึ่ง ก็ลองสืบดูเถอะ ต้นสกุลของเขาคงชั่วมาแล้ว ถ้าเราพบคนดีสักคนหนึ่ง ก็แสดงอยู่ในตัวว่า เขามาจากพ่อแม่ที่ดี ลูกไม้หล่นไม่ไกลต้น ฉันใด ลูกของใครก็เป็นเช่นคนนั้น ลูกคนขี้เมาก็อยู่ใกล้ความเมา ลูกนักการพนัน ก็อยู่ใกล้กับบ่อนการพนัน ลูกมนุษย์บ้ากาม เขาก็มักมากแบบพ่อเขา ทุกคนเก็บเกี่ยวผลจากสกุล รับมรดกจากสกุล จึงขอให้พ่อแม่ทุกคน จงช่วยกันสร้างลูกของท่านให้เป็นคนดีกันเถิด.

△

อิทธิพลของกรรมพันธุ์

การเลี้ยงกายของลูกทำง่าย เพียงแต่ให้อาหารให้ถูกส่วน ป้องกันมิให้อันตรายทางกายเกิดขึ้น ก็เป็นการเพียงพอแล้ว แต่การเลี้ยงใจของลูกนั้นเราต้องให้อาหารทางใจแก่เขาบ้าง จงให้อาหารที่ไม่เป็นพิษแก่จิตใจของเด็ก ป้องกันมิให้โรคทางใจเกิดขึ้นแก่เด็กของท่าน ถ้าหากท่านเผลอไป โรคทางใจได้เกิดแก่เด็กของท่านแล้ว กิจรีบด่วนที่ต้องทำก็คือการรักษาอย่าให้โรคนั้น ๆ ได้ลุกลามต่อไปอีก ก็จะเป็นทางช่วยลูกของท่านให้พ้นจากความชั่วได้บ้าง.

อันการบำรุงรักษาใจของเด็กให้ดีนั้น ควรจะเริ่มทำกันแต่เมื่อไร ?

เกี่ยวกับเรื่องนี้ ขอพูดถึงเรื่อง **อิทธิพลของกรรมพันธุ์** ก่อนสักเล็กน้อย **กรรมพันธุ์** เป็นหลักหนึ่งในเรื่องกรรมทางพระ-พุทธศาสนา พระพุทธเจ้าได้สอนให้เรามีความเชื่อในเรื่องของกรรม เราทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เราจะหนีจากผลกรรมไปไม่ได้เป็นอันขาด นี่เป็นส่วนที่ได้รับ เฉพาะตนผู้กระทำ นอกจากนี้ ยังมีการถ่ายทอด

ผลของกรรมไปทางสายเลือดอีก เพราะคนเรา เมื่อมีการกระทำอะไรบ่อย ๆ การกระทำนั้น ก็ก่อให้เกิดเป็นนิสัยติดสันดานของตน คนมีนิสัยอย่างใด ใจก็ครุ่นคิดในเรื่องนั้นบ่อย ๆ เลือดเนื้อของเขาได้รับอิทธิพลจากความคิดให้มีสภาพหมุนไปตามอำนาจของความคิด และส่งสะท้อนไปถึงสิ่งที่ผู้นั้นถ่ายทอดให้ไปด้วย เหมือนต้นไม้ที่มีรสเป็นอย่างไร เปรี้ยวหรือหวานต้นเดิมมีรสอย่างใด ก็ถ่ายรสนั้นไปสู่พันธุ์ที่เรานำไปปลูกด้วย ส่วนมากมักจะเป็นจริงอย่างนี้ ในเรื่องของคนก็เหมือนกัน ขอให้ท่านสังเกตดูให้ดีเถิด แล้วลองกำหนดเรื่องไว้ ความจริงจะปรากฏแก่ท่านทีเดียว.

วันหนึ่ง ขณะที่ข้าพเจ้านั่งสนทนาอยู่กับพระผู้ใหญ่รูปหนึ่งทางจังหวัดภาคใต้ ญาติของท่านพระรูปนั้นได้มาหาและบอกว่า ลูกชายคนที่สองในครอบครัว อันเป็นแกะดำมีความเกเรมากที่สุด ได้ก่อกรรมทำเข็ญให้แก่ครอบครัวอีกแล้ว ลูกชายเขาต้องการเงิน ต้องการนาอันเป็นส่วนแบ่งที่เขาพึงได้ พ่อแม่ไม่ยอมให้ เขาก็ทำอาการในทางดุร้าย เขาจะทุบตีพ่อแม่ขึ้นมาทีเดียว พ่อต้องเอาน้ำเย็นเข้าลูบเพื่อให้เขาหายโกรธ และทำให้เขามีความหวังขึ้นบ้าง เรื่องก็สงบไป ปรากฏว่าเด็กคนนี้ ชอบทำความยุ่งยากให้แก่ครอบครัวเสมอ ๆ ข้าพเจ้าถามในภายหลัง เมื่อมารดาของเด็กได้กลับไปแล้วว่า เด็กคนนี้เมื่อเด็ก ๆ ไม่ได้เข้าโรงเรียนดอกหรือ ? ท่านพระก็บอกว่า ได้เข้าแต่มันเก หนีโรงเรียนบ่อย ๆ ชอบชกต่อยกับเพื่อนฝูงเสมอ ๆ จน

กระทั่งเรียนไม่สำเร็จ ก็ต้องเลิกจากการเรียน โตเป็นหนุ่ม กลายเป็นนักเลงการพนัน ดื่มของเมา ทั้งสองประการนี้รับมาที่หลัง เพราะอาศัยสิ่งแวดล้อม แต่ฐานะเดิมของเขา คือความดื้อด้าน ไม่เชื่อฟังคำของใคร ๆ แม้พ่อแม่ สิ่งนี้เนื่องมาจากอะไรเล่า ? ข้าพเจ้าจึงสืบถามพระรูปนั้นว่า เมื่อขณะที่ได้เด็กคนนี้มานั้นเรื่องในครอบครัวเป็นอย่างไรบ้าง ก็ได้รับทราบว่า พ่อกับแม่ทะเลาะกันบ่อย ๆ มีเรื่องยุ่งมาก ความยุ่งในใจของพ่อของแม่ มีอิทธิพลไปสร้างความยุ่งในใจของเด็ก เด็กจึงกลายเป็นคนชอบไปในทางยุ่ง ๆ นี่เป็นตัวอย่างรายหนึ่ง.

บางครอบครัวมีลูกหลายคน ลูกทุกคนเป็นคนดี แต่มีอยู่คนหนึ่ง เป็นคนชั่วในฝูงคนดี ก็สืบทราบได้ว่า ในขณะที่มีลูกคนนั้น พ่อเป็นคนไม่เรียบร้อยบ้าง หรือแม่เป็นคนไม่เรียบร้อยบ้าง ลูกที่เกิดมาจากดวงใจที่ไม่เรียบร้อย จึงกลายเป็นคนไม่เรียบร้อยไป.

ในครอบครัวหนึ่ง มีบุตรมากถึง ๑๐ คน และเป็นบุตรที่ดีทั้งนั้น มีความประพฤติดี เรียนหนังสือดี ได้ทำงานดี ๆ เป็นปึกแผ่น เป็นลูกที่นำแต่ความอบอุ่นมาให้พ่อแม่ ไม่เคยมีใครนำความร้อนใจมาให้เลย ข้าพเจ้าคุ้นเคยกับครอบครัวนี้ดี จึงไต่ถาม ได้ความว่า พ่อแม่เป็นคนเคร่งครัดในศาสนา ถือศีลห้าเป็นประจำ ไปวัดทุกวันพระ วันอุโบสถ ตั้งแต่หนุ่ม ๆ สามีภรรยามีความรักใคร่กันดีมาก ไม่เคยมีเรื่องยุ่งยากใจต่อกันเลย เพราะพ่อแม่มีใจสงบอยู่ในศีล

ในธรรม ลูกที่เกิดมาจึงเป็นคนดี ว่านอนสอนง่ายทั้งนั้น นี่คือ อิทธิพลที่เกิดจากความดีของพ่อแม่.

ในครอบครัวหนึ่ง สองสามีภรรยาเป็นคนเรียบร้อยเมื่อตอนแก่ แต่ในสมัยหนุ่ม ๆ นั้น พ่อบ้านไม่เรียบร้อย ชอบดื่มเหล้า ชอบเที่ยวผู้หญิง มีเมียลับหลายคนเพราะความคะนองในทางกามตามประสาของคนหนุ่มคะนอง แม้แต่งงานเป็นหลักฐานแล้ว ก็ยังไม่มีความพอใจในบ้านของตนมักเที่ยวไปดื่มของเมา เมื่อเมาแล้วก็ไปหาผู้หญิงมาบำเรอตนให้เพลิดเพลิน ติดพันในความสุขทางเนื้อหนังมากเกินไป ลูกที่เกิดมาในยุคที่พ่อกำลังประพฤติในทางอย่างนั้น เป็นลูกที่ถ่ายแบบจากพ่อ คือ เจ้าชู้ มีเมียมาก จนไม่เป็นหลักแหล่ง ไม่มีความพอใจในทางกาม นี่ก็เนื่องมาจากพ่อที่ประพฤติไม่ดี ต่อมาพ่อเกิดความรู้สึกตัวได้ จึงหันเข้าหาชีวิตศาสนา ประพฤติตนเรียบร้อย ลูกที่เกิดมาในตอนนี้ เป็นลูกที่ดี มีความรู้สึกทางใจสูงกว่าคนที่กล่าวมาแล้ว.

เรื่องอย่างนี้ เป็นเรื่องมีอยู่จริง ๆ และพอจะมองหามาเป็นพยานหลักฐานกันได้ เว้นไว้แต่เขาผู้เป็นพ่อแม่จะไม่ยอมรับว่า ตนเป็นเช่นนั้นเท่านั้น ถึงกระนั้น เราก็พอสืบเอาจากคนข้างเคียงได้ว่า เขาเป็นคนเช่นใด จึงมีลูกแบบนั้น ๆ ทั้งส่วนดีและส่วนเสีย.

เมื่อท่านทราบว่า **ตัวของท่านผู้จะเป็นพ่อแม่ผู้ให้กำเนิดแก่ลูกของท่าน มีอำนาจสูงพอที่จะทำให้ลูกของท่าน เป็นอย่าง**

ที่ท่านเป็นอยู่ได้ ท่านมีความคิด มีความประพฤติหนักไปในทางใด ชั่วหรือดีก็ตามเถิด สิ่งนั้นจะช่วยสร้างสรรค์ชีวิตจิตใจให้แก่ลูกของท่านเสมอ อนาคตของลูก ๆ เกิดจากการกระทำในปัจจุบันของท่าน ท่านจึงควรได้ระมัดระวังปัจจุบันเพื่อให้มีอนาคตที่ดีขึ้น ข้อนี้เป็นเรื่องสำคัญสำหรับท่านที่กำลังเตรียมตัวเพื่อเป็นพ่อแม่ของลูก ๆ อย่านึกแต่เพียงว่าท่านจะแต่งงาน อยู่กันแบบผัว ๆ เมีย ๆ แล้วลูกก็คงเกิดออกมา เลี้ยงมันให้โตใช้งานได้เท่านั้น แต่จงนึกว่าลูกคือผู้สืบสกุลของเราต่อไป สกุลจะเป็นหลักหรือไม่นั้น เกี่ยวกับอนาคตของลูกของท่านด้วย ลูกจะดีหรือเสีย อยู่ที่ท่านผู้เป็นพ่อพิมพ์แม่พิมพ์ของลูก ถ้าพิมพ์ไม่ดีสิ่งที่ออกมาจากพิมพ์นั้น จะดีงามได้อย่างไร จึงควรจัดการกับพิมพ์เสียก่อน แล้วจึงพิมพ์อะไรออกมา.

ชายหนุ่มหญิงสาว ผู้ตกลงใจจะแต่งงานกันแล้ว ควรมีความสำนึกไว้ว่า เธอทั้งสองกำลังเป็นเทพเจ้าผู้สร้างมนุษย์ให้มีจำนวนมากขึ้น ใครจะสร้างสิ่งใด ก็ต้องคิดถึงประโยชน์ของสิ่งที่ตนจะสร้างขึ้นมาด้วย ผัวเมียทุกคู่มีความปรารถนาจะได้ลูกทั้งนั้น ถ้าใครไม่มีลูกก็รู้สึกว่าตนเป็นคนอาภัพ คิดถึงความลำบากในตอนแก่ชรา คิดถึงทรัพย์สมบัติที่ตนหาไว้ว่า จะไม่เป็นประโยชน์ ในศาสนาพราหมณ์เขาถือว่าคนไม่มีลูก ตกนรก นรกในที่นี้ หมายถึงความวิตกกังวล

ถึงอนาคตของตนนั่นเอง ถ้ามีลูกก็จะได้พึ่งลูกต่อไป เป็นความเบาใจประการหนึ่งในเรื่องนี้ **แต่ถ้าพ่อแม่คนใดมีลูกชั่ว ตัวก็ก็ต้องตกนรกหนักลงไปอีก** การที่ตนมีลูกชั่ว ก็เพราะตัวได้กระทำความผิดไว้นั่นเอง เรื่องนี้มีทางแก้ไขได้ คือตั้งต้นปรับปรุงตนเองเสียก่อน เมื่อตนมีความเรียบร้อยแล้ว ลูกที่จะออกมาก็คงเรียบร้อยไปเอง.

ในประการแรก เมื่อชายหญิงได้แต่งงานกันแล้ว พึงปรับปรุงจิตใจของทั้งสองฝ่ายให้มีความสุขในชีวิตของครอบครัว การที่จะเข้ากันได้ดีนั้น ในหลักธรรม ท่านสอนให้ทั้งสองฝ่ายมีข้อปฏิบัติเหมือนกัน ๔ ประการ ดังนี้ :—

๑. **ความเชื่อในทางศาสนา** และศีลธรรมต้องแบบเดียวกัน อย่าขัดกันในเรื่องความเชื่อ ผัวเมียที่มีความเชื่อไม่เหมือนกัน อยู่กันได้ไม่ยืด มักถกเถียงกันบ่อย ๆ เมื่อเถียงกันบ่อย ๆ ก็เกิดความระหองระแหงในครอบครัว จึงควรจะปรับปรุงความเชื่อให้เข้ากัน ให้กลมเกลียวกัน จึงจะดี

๒. **มีความประพฤติเป็นแบบเดียวกัน** เช่นมีศีลเสมอกัน มีระเบียบในการเป็นอยู่แบบเดียวกัน มีขนบธรรมเนียมเป็นแบบเดียวกัน ได้ทราบว่าสตรีชาวฝรั่งผิวขาวมาแต่งงานกับชาวผิวเหลือง เช่นแต่งงานกับคนไทย เป็นต้น เธอได้เปลี่ยนความคิดความเห็น และ

ขนบธรรมเนียมประเพณี เพื่อให้เข้ากับสามีและญาติ ๆ ของสามีเสมอ นั้นเป็นการกระทำที่ถูกต้อง ทำให้สามีมีความรัก และสงสารมากขึ้น

๓. **มีความรู้พอทัดเทียมกัน** ถึงแม้ว่าจะมีความรู้ไม่ถึงขนาดได้ปริญญาเหมือนกัน ก็พอให้สนทนากันได้ ผัวพูดอะไร เมียก็เข้าใจ เมียพูดอะไร ผัวก็เข้าใจ ก็พอเดินร่วมทางกันได้เรียบร้อย

๔. **มีการบริจาคเท่าเทียมกัน** ข้อนี้ หมายถึงความพอใจเห็นด้วยในเมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง จะทำทานการกุศล ไม่มีการขัดคอกัน จนเป็นเหตุถกเถียงกัน อาจจะนำไปสู่ความแตกร้าวในครอบครัว.

เมื่อทั้งสองฝ่าย เป็นคนมีความคิดความเห็นแบบเดียวกัน ก็เรียกว่าพิมพ์เท่ากัน ฝากับตัวพอสมกัน ก็เข้ากันได้โดยเรียบร้อย ความเป็นอยู่ในครอบครัว ก็มีแต่ความสงบ ไม่มีความระหองระแหงเกิดขึ้น ประการต่อไป สามีภรรยาพึงงดเว้นจากอบายมุข อันเป็นบ่อเกิดของความฉิบหายหลายประการ เช่น :--

๑. งดเว้นจากการดื่มน้ำเมา หรือสิ่งเสพติดให้โทษทุกชนิด

๒. งดเว้นเด็ดขาดจากการท่องเที่ยวไปในเวลากลางคืน อันจะนำความทุกข์มาให้แก่ตนและครอบครัว

๓. งดเว้นจากการมัวเมาในการละเล่น อันสนุกสนานมากเกินไป จนเป็นเหตุให้ลืมตัวลืมตน

๔. งดเว้นเด็ดขาดจากการเล่นการพนันทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นการพนันถูกกฎหมาย หรือผิดกฎหมายก็ตาม ควรถือว่าเป็นบาปทั้งนั้น

๕. งดเว้นจากการคบหาสมาคมกับคนชั่วเป็นมิตรสหาย

๖. งดเว้นจากการประพฤติตน เป็นคนเกียจคร้านในการงาน อันมิใช่ทางเจริญงอกงามของทรัพย์สมบัติ

สามีภรรยาที่ประพฤติตน งดเว้นจากปากทางฉิบหายดังกล่าวมา ก็ย่อมเป็นเหตุ ให้คนทั้งสองได้ตั้งมั่นในคุณธรรม เป็นการปรับปรุงตนเองให้เรียบร้อยตามหลักของผู้ครองเรือน ประการหนึ่งแล้ว

คนที่ยังมีกิเลสกวนใจ ย่อมมีอะไร ๆ เกิดขึ้น ทำให้ยุ่งยากได้บ้างเป็นบางคราว ยิ่งคนที่อยู่ครองเรือนด้วยแล้ว ย่อมมีเรื่องกระทบกระทั่งได้ง่าย จึงต้องเพิ่มความระมัดระวังให้ดีเป็นพิเศษ จึงควรจะมีคุณธรรม ๔ ประการเป็นหลักประกันชีวิตไว้ ธรรม ๔ ประการนั้น คือ:—

๑. **สัจจะ** ผู้ครองเรือนจะต้องมีความซื่อตรงต่อกัน อย่าคิดเอาใจออกห่างจากกัน อยู่กันอย่างเปิดเผย ให้ทั้งสองฝ่ายมองเห็นกันชัดเจน ไม่มีอะไรที่เป็นความลับ อันตนจะพึงปิดบังแก่กัน ข้อนี้สำคัญมาก

๒. **ทมะ** ต้องรู้จักข่มใจ อย่าเป็นคนวู่วาม คิดแล้วจึงทำจึงพูดเสมอ ได้รับข่าวอะไรมาจากใคร ก็ต้องคิดทบทวนเสียก่อน อย่าปล่อยใจไปตามความอยากความปรารถนาให้มากเกินไป จะเกิดความยุ่งยากแก่ครอบครัว

๓. **ขันติ** ต้องมีความอดทนต่อทุกสิ่งทุกอย่าง ที่เกิดขึ้นในครอบครัวด้วย อย่าทำใจอ่อนต่ออะไร ๆ เป็นอันขาด ทนไว้ก่อนได้เป็นดี และต้องทนกันนาน ๆ สักหน่อย ความสุขย่อมมีแก่ผู้อดทนเสมอ

๔. **จาคะ** หมายถึงการสละให้ปัน สิ่งของตนแก่บุคคลที่ควรจะให้ปัน อย่าทำตนเป็นคนคับแคบ จงสร้างรั้วบ้านด้วยความรัก จากคนข้างเคียง ด้วยการแบ่งปันกันกินเสมอ

ครอบครัวใดประพฤติตนอย่างนี้ ครอบครัวนั้นมีพื้นฐานดีสำหรับการมีผู้สืบสกุลต่อไป.

เมื่อวิญญาณของทั้งสองฝ่ายดีพร้อมแล้ว ย่อมมีแรงดึงดูดเอาวิญญาณดีให้มาสู่ท้องของแม่บ้าน ได้สมความปรารถนา ท่านจะได้ลูกที่ดี เพราะท่านเป็นคนดี จึงขอให้ท่านเริ่มเป็นคนดีในวันแต่งงานเถิด แล้วรักษาความดีไว้ให้ถาวรตลอดไป.

△

ปรารถนาบุตรที่ดี–สืบสกุล

ได้ทราบมาว่า มีชายหนุ่มไทยคนหนึ่ง ได้ไปเที่ยวเมืองพม่า เที่ยวอยู่นาน ก็พูดภาษาพม่าได้ และในที่สุดก็ได้แต่งงานกับหญิงสาวชาวพม่า ในคืนวันแต่งงาน เจ้าบ่าวคนไทยได้ไปนอนรอเจ้าสาวอยู่ในห้องเป็นเวลานาน มิได้เห็นเจ้าสาวเข้ามาสู่ห้องตามประเพณี ตนก็ทำใจเย็นนอนคอยต่อไป หนึ่งชั่วโมงผ่านไปแล้ว ก็ยังไม่เห็นเจ้าสาว ใจชักไม่ดี นึกในใจว่า เจ้าสาวพม่าต้มคนไทยเสียแล้วกระมัง ผลที่สุดทนไม่ไหว ก็ต้องออกไปตามเจ้าสาว ไปพบเจ้าสาวกำลังนั่งหลับตาสวดมนต์อยู่ตรงหน้าพระ อันเป็นสถานสักการะประจำบ้าน เจ้าสาวสวดมนต์กว่าชั่วโมงจึงจบ และได้มาอยู่กับสามีตามประเพณี ชายคนนั้นได้เล่าให้ฟังต่อไปว่า ในคืนแรกของวันแต่งงาน เจ้าสาวได้นั่งไหว้พระเป็นเวลาหนึ่งชั่วโมง เมื่อได้อยู่กินกันมาเป็นเวลาหลายปี การปฏิบัติของภรรยาของเขาในเรื่องสวดมนต์ ก็คงเดิมไม่เปลี่ยนแปลง ผิดกันแต่ว่า ในคืนแรกสวดคนเดียว ต่อมาสมาชิกเพิ่มขึ้นเป็นหลายคนเท่านั้น ส่วนเจ้าบ่าวนั้นยังคงแบบเดิม คือขี้เกียจไปสวดมนต์ไหว้พระ

การที่สุภาพสตรีพม่า ทำการสวดมนต์ก่อนนอนทุกคืน ๆ นั้นเป็นการกระทำที่ชอบแท้ ธรรมเนียมคนไทยเราในสมัยโบราณก็ได้สอนกัน

มาอย่างนั้นข้าพเจ้าผู้เขียนเรื่องนี้ก็ได้รับความอบรม ให้รู้จักสวดมนต์ไหว้พระตั้งแต่ตัวน้อย ๆ นิสัยจึงได้โน้มเอียงไปในทางเป็นพระ มากกว่าเป็นชาวบ้าน การกระทำเช่นนี้ ก็มีอิทธิพลอยู่ไม่น้อยเหมือนกัน.

เป็นธรรมดาของผู้ที่ครองเรือนด้วยความพอใจ คือมีการแต่งงานกันถูกต้องตามประเพณี ทั้งสองฝ่ายมีความรักใคร่กันเป็นอย่างดี เมื่อแต่งงานกันแล้ว ย่อมมีความปรารถนาที่จะได้บุตรไว้สืบสกุล อยากได้บุตรไว้เป็นพยานแห่งความรัก อยากได้บุตรไว้เป็นสื่อเชื่อมโยงความไมตรี ระหว่างพ่อแม่ มิใช่แต่ผู้ที่เป็นพ่อแม่เท่านั้นที่อยากได้ คนที่คอยจะเป็นปู่ ย่า ตา ยาย ก็พลอยอยากได้ไปด้วยเช่นกัน นี่เป็นความปรารถนาทั่วไปของผู้ครองเรือน มีอยู่บ้าง ที่อยากสนุกแต่ไม่อยากได้ลูก นั่นคือชายหญิงที่ได้เสียกันทางลับ ๆ เขาทั้งสองเป็นคนลุแก่อำนาจของความอยาก อยากได้ความสุขทางเนื้อหนัง ไม่มีความตั้งใจที่จะให้มีลูกออกมาเลย คนประเภทนี้ เป็นพวกใจทราม ทรามอย่างสัตว์เดรัจฉานก็ว่าได้ เขาขาดความรับผิดชอบในตัวเขา และในลูกที่จะออกมา เด็กที่ออกมาโดยมิใช่เป็นความประสงค์ของพ่อแม่นั้น มักเป็นเด็กไม่เรียบร้อย สมองมักไม่ค่อยสมบูรณ์ คนชนิดนี้เป็นตัวบาป ที่ออกจากผลอันเป็นความชั่วของผู้อยากสนุกเท่านั้น หาใช่ลูกโดยทางธรรมไม่ เป็นเรื่องที่ชายหนุ่มหญิงสาวพึงสังวรให้มากสักหน่อย เพราะสมัยนี้เป็นสมัยของปรมาณู สมัยดาวเทียม มนุษย์สมัยนี้ ชักจะไวไฟอยู่สักหน่อย เพราะความไวไฟนี่แหละ ลูกไม่มีพ่อจึงเพิ่มจำนวนมากขึ้น เป็นการเพิ่มความชั่วและคนชั่วให้เกิด

ขึ้นในโลกเท่านั้น จึงขอให้ระวังกันให้มากสักหน่อย อย่าเห็นแก่ความสนุกให้มากเกินไป จะเป็นทุกข์ทั้งแก่ตนและผู้อื่นในภายหลัง

ได้ทราบว่า คนโบราณเขามีพิธีอะไร ๆ หลายอย่างเช่นในการแต่งงาน บางทีมีฤกษ์ดีสำหรับแต่งงานเท่านั้น แต่ยังไม่ดีสำหรับที่จะนอนร่วมกัน แม้เจ้าบ่าวจะได้มาอยู่บ้านเจ้าสาว และเจ้าสาวก็เป็นกรรมสิทธิ์ของตนเต็มตามกฎหมายแล้วก็ตาม ตนก็ต้องรอ บางทีถึงสามคืน จึงจะเข้าหอตามธรรมเนียมได้ แม้ในการเข้าห้องหอ เขาก็มีพิธีหลายอย่าง เช่นให้ทำพิธีไหว้พระสวดมนต์เสียก่อน จึงจะนอนร่วมกัน วิธีการเช่นนี้ เป็นวิธีการสอนคนให้เป็นคนไม่บุ่มบ่าม ให้พิจารณาเสียก่อนจึงเสพ เพราะการทำอะไรโดยมักง่ายนั้น มิใช่วิสัยของคน แต่เป็นวิสัยของสัตว์เดรัจฉาน หรือคนป่าที่ยังไม่เจริญ พิธีการต่าง ๆ เป็นเรื่องที่แสดงถึงความไม่เป็นป่าเถื่อนของสังคม เขาจึงได้อยู่กันด้วยความเรียบร้อยเป็นอย่างดี.

ถ้าชายหญิงคู่ใดปรารถนาบุตรที่ดี ๆ ไว้สืบสกุล จึงควรปฏิบัติตนดังนี้ คือ ให้นึกถึงคุณของพระรัตนตรัยด้วยการไหว้พระสวดมนต์ นึกถึงบุญคุณของพ่อแม่และบรรพบุรุษที่ได้สืบสกุลมาโดยลำดับ ให้ใจของตนได้เบิกบานผ่องใสด้วยคุณงามความดีก่อน แล้วจึงอยู่ร่วมกันอย่างสามีภรรยา มิใช่มุ่งความสนุกสนานอย่างเดียว แต่ต้องมุ่งหวังเพื่อให้มีบุตรที่ดีไว้สืบสกุลต่อไปด้วย อธิษฐานใจขอให้วิญญาณ

ดี ๆ ได้จุติมาเข้าท้องภรรยาของตน แม้หญิงก็พึงทำในใจอย่างนั้น เป็นการสร้างความดีไว้ในตนเสียก่อน แล้วความดีจักได้ถ่ายทอดไปสู่บุตรต่อไป เวลาใดที่ตนมีใจขุ่นมัวเศร้าหมองด้วยราคะ โทสะ โมหะ หรือกิเลสใด ๆ อื่นขออย่าได้ทำอะไร ในทางที่จะให้มีลูกออกมาเป็นอันขาด เพราะใจที่เป็นบาป ย่อมส่งผลให้เป็นบาปเสมอ คนโบราณเขาถือหลายอย่าง เช่น วันเกิดของชายของหญิง วันตายของบิดามารดา วันพระในทางศาสนาที่ตนนับถือ วันที่หญิงมีระดู หรือมีอาการป่วยไข้อย่างใดอย่างหนึ่ง ถือเป็นวันไม่สมควร สามีภรรยาไม่พึงเสพกามเป็นอันขาด การที่เขาสอนให้ถือเช่นนี้ เป็นการตัดทางมิให้เป็นคนมักมากในทางกามเกินไป เพราะความมักมากในกาม มิได้ก่อให้เกิดสิ่งที่ดีขึ้นเลย จงจำไว้ว่า อย่าเสพกามเพื่อความสนุก แต่เสพเพียงเพื่อมีลูกที่ดีไว้สืบสกุลเท่านั้น และจงเสพด้วยความไม่หลงไหลในกามจนเสียคน นี่เป็นแบบแผนที่ดีของคนในสมัยโบราณ ซึ่งพวกเราในสมัยนี้ ควรถือกันเสียบ้าง จะเป็นทางช่วยทำให้สังคมอันเละเทะ ได้กลายเป็นสังคมที่สดใสขึ้นบ้าง.

ในขณะที่มารดากำลังตั้งครรภ์ เป็นระยะกาลสำคัญของชีวิต เป็นระยะของการกระทำสิ่งที่มีค่ายิ่งสำหรับตนและครอบครัว จึงต้องมีระเบียบสำหรับปฏิบัติทั้งทางกายและทางใจ ในการปฏิบัติทางกายนั้น เป็นเรื่องของหมอที่จะแนะนำให้ เพื่อให้มารดามีพลานามัยสมบูรณ์ เด็กในท้องจะได้พลอยสมบูรณ์ไปด้วย อาหารการกินเป็น

เรื่องที่มารดาจะต้องระมัดระวังเป็นพิเศษเสมอ เพราะมารดาขณะมีท้อง เป็นคนสองชีวิต ถ้าเจริญ ก็เจริญทั้งสองชีวิต ถ้าหากเสื่อมก็เสื่อมทั้งสองชีวิตเช่นเดียวกัน จึงต้องระมัดระวังเป็นพิเศษเสมอ.

ส่วนด้านจิตใจ นับว่าสำคัญมาก ในสมัยโบราณ คนไทยเราพอตั้งท้อง ก็ต้องถือศีลห้าประการอย่างเคร่งครัด ไม่มีการฆ่าสัตว์ทรมานสัตว์ หรือไปดูเขาทรมานสัตว์ ไม่ว่าในกรณีใด ๆ ต้องหัดทำใจให้อ่อนโยน มีความรักเอ็นดูต่อสรรพสัตว์ทุกถ้วนหน้า เป็นการช่วยให้ใจของตนดีงามขึ้นประการหนึ่ง ประการที่สอง ต้องมีความพอใจในทรัพย์สมบัติของตน และเคารพกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของผู้อื่นมองดูทรัพย์ของคนอื่นเป็นเช่นกับก้อนกรวด อย่าเปิดโอกาสให้ความอยากได้เกิดขึ้นแม้แต่น้อย ประการที่สาม ต้องรักษาใจให้บริสุทธิ์ระวังมิให้เกิดความกำหนัดทางกาม ต้องงดเว้นจากการเสพกามเด็ดขาด จนกว่าจะคลอดลูก อย่าได้กระทำกิจใด ๆ อันจะเป็นทางให้เกิดความกำหนัดได้เป็นดี ผู้มีครรภ์ต้องทำตนเป็นหญิงพรหมจารีจึงจะเหมาะ ประการที่สี่ การพูดจากะใคร ๆ ต้องพูดแต่คำจริง คำอ่อนหวาน คำสมานสามัคคี คำที่มีประโยชน์ งดเว้นจากการพูดที่ไม่สมควรให้หมดสิ้น แม้เรื่องที่ควรพูด ก็พูดแต่พอประมาณ อย่าพูดมากเกินไป จะก่อให้เกิดความฟุ้งซ่านในทางใจได้ ประการที่ห้า ของเสพติดมึนเมาทุกชนิด เป็นสิ่งให้โทษโดยส่วนเดียว หญิงมีครรภ์ต้องงดเว้นโดยเด็ดขาด สถานที่บางแห่งอันไม่เหมาะ เช่น บ่อนการพนัน

สนามชนโค สนามแข่งม้า สนามชกมวย และสถานที่ใดๆ อันก่อให้เกิดการตื่นเต้นหวาดเสียว เป็นสถานที่หญิงมีครรภ์ไม่พึงเหยียบกรายเข้าไปเป็นอันขาด.

วันหนึ่ง ข้าพเจ้าได้พบครอบครัวของข้าราชการผู้หนึ่งทางภาคใต้ ท่านผู้นี้ทำงานอยู่ในหมู่ญาติพี่น้องชาวอิสลาม อันชาวอิสลามนั้นเขามีพิธีการอยู่อย่างหนึ่ง เรียกว่า รับศีลสุหนัด คือการขลิบหนังปลายองคชาติของผู้ชายนั่นเอง ในเวลาทำพิธีอย่างนี้ เขาถือเป็นเรื่องสำคัญ คล้ายพิธีบวชพระของชาวพุทธ ท่านข้าราชการผู้ที่กล่าวนี้ได้รับเชิญให้ไปร่วมในงานด้วย เขาได้พาภรรยาซึ่งกำลังมีท้องไปด้วย ตามปกติเขามักถือว่า คนมีท้องไม่ควรไปในงานเช่นนั้น แต่ความอยากรู้อยากเห็นบังคับให้ไป เมื่อไปถึงก็ได้เห็นพิธีทุกอย่าง ต่อมาเมื่อเธอคลอดบุตรเป็นชาย ปลายองคชาติของลูกชายเป็นเหมือนรอยขลิบแล้วอย่างนั้น นี่เป็นตัวอย่างของการพาบุตรในท้องไปในที่ไม่สมควร.

มีเด็กคนหนึ่ง พอโตขึ้นก็เก่งในทางไพ่มาก ถามได้ความว่าแม่ชอบเล่นไพ่ เวลามีท้องก็พาท้องอันผิดปกติไปบ่อนไพ่ด้วย นิสัยเล่นการพนันจึงติดมาถึงลูกของตน ทำให้ลูกมีนิสัยเป็นนักการพนันอย่างแม่ไปด้วย นี่เป็นตัวอย่างที่ชี้ให้เห็นว่า ความเป็นอยู่ของมารดามีส่วนสร้างสรรค์นิสัยของลูกมากมายเพียงไร จึงขอให้มารดาผู้กำลังตั้งท้อง พึงระวังให้จงหนัก เพื่อผลดีแก่ลูกอันเป็นที่รักของตน แต่มารดาจะทำให้เรียบร้อยคนเดียวไม่ได้ ถ้าหากขาดการช่วยเหลือของบิดา

*ในขณะที่ภรรยากำลังตั้งครรภ์ สามีจะต้องเอาใจใส่ต่อภรรยาให้ดีเป็นพิเศษ อย่ามัวแต่เที่ยวเตร่เถลไถลไปหาความสุขนอกบ้าน จงกลับบ้านตามเวลา ให้นึกว่าคนหนึ่งทางบ้านกำลังรอคอยท่านอยู่ เขาต้องการคำปลอบโยน ต้องการความเห็นอกเห็นใจ อย่าได้ทำให้เธอต้องช้ำใจเป็นอันขาด ความทุกข์ของแม่ย่อมส่งผลไปถึงลูกได้เสมอ พ่อบ้านจึงต้องเอาใจใส่ แสดงความรักความเห็นใจให้มากกว่าปกติ หาของขวัญมาให้บ้าง พูดให้เธอได้รับความเบิกบานใจบ้าง ความสนุกสนานอันใดที่ตนเคยทำในระยะที่ภรรยาตั้งครรภ์ ต้องงดเว้นเด็ดขาด จงอยู่กับเหย้าเฝ้ากับเรือน สิ่งที่กระทบกระเทือนใจแม่บ้านมากที่สุด คือ เรื่องการกลับบ้านไม่ตรงเวลา ได้ข่าวว่าไปเที่ยวกับหญิงอื่น สองอย่างนี้ทำให้ช้ำใจนัก ต้องระวังให้มากสักหน่อย ธรรมดาของหญิงเป็นผู้อ่อนแอ ไหวง่ายโดยกำเนิด และโดยเฉพาะในขณะมีท้องด้วยแล้ว ความรู้สึกของหญิงแรงขึ้นกว่าปกติ จงอย่าได้จุดไฟคือความทุกข์ความร้อนใด ๆ ขึ้นในครอบครัวเป็นอันขาด ผู้*หญิงบางคน มักหึงหวงในเวลามีท้อง ใจน้อย กระทบอะไรนิดก็ยั้งยาก ฉะนั้น ผู้ชายต้องมีความอดทน อย่าใจน้อยตามเขาไป ฝ่ายหนึ่งเป็นไฟมา ตนต้องเป็นน้ำเสีย อย่าเผาบ้านของท่าน ด้วยโทสะของท่านเป็นอันขาด ในเวลาใกล้คลอดบุตร ความขลาดกลัวย่อมเกิดแก่หญิงบ้าง เพราะเรื่องคลอดบุตร เป็นเรื่องสำคัญอยู่มาก สามีพึงนำเธอไปหาหมอเป็นครั้งคราว เพื่อรับคำแนะนำอันถูกต้อง และเพื่อ

ตรวจร่างกาย เพื่อรู้วันคลอดไว้ล่วงหน้า ตนจะมิต้องเดินทางไปไหน ๆ และจะได้เตรียมอะไร ๆ ที่จำเป็นไว้ให้พร้อม สำหรับหนูน้อยที่จะออกมาดูโลกอีกผู้หนึ่ง จงชวนเธอสนทนาแต่ในเรื่องที่ดี ๆ มีประโยชน์ ฟังแล้วสบายใจ ให้เธอได้พบได้เห็นแต่สิ่งอันดีงามถ่ายเดียว ก็จะเป็นทางช่วยให้ลูกและมารดามีความสมบูรณ์ในทางจิตสมปรารถนา

จึงขอเตือนท่านผู้ที่จะให้กำเนิดแก่ทารกทาริกาน้อย ๆ จงได้ประพฤติปฏิบัติดีชอบตามศีลธรรมทางศาสนา ตามประเพณีที่คนสมัยก่อน ๆ ได้ประพฤติกันมา เพื่อช่วยกันสร้างลูกหลานให้เป็นคนดี มีประโยชน์แก่ชาติบ้านเมืองต่อไป ขอให้ท่านที่กำลังจะเป็นพ่อแม่ทั้งหลาย พึงทำตนดังกล่าวมานี้เถิด ความสุขความเจริญก็จะมีแก่ท่านได้สมปรารถนา.

การรับ–ถ่ายทอดอุปนิสัย

ข้าพเจ้าเคยได้ไปในพิธี ทำการหล่อพระพุทธรูปองค์ใหญ่ ๆ ในวันที่เขาจะเททองลงสู่แม่พิมพ์ที่เขาปั้นไว้เรียบร้อยแล้วนั้น ได้เห็นหัวหน้าช่างและคนงานทุกคนแต่งตัวนุ่งขาวห่มขาว แล้วทำพิธีบูชาพระรัตนตรัย สมาทานศีลห้าประการทั่วกันทุกคน นอกจากนี้ยังได้นิมนต์พระมานั่งเป็นพยาน ทำพิธีสวดชัยมงคลคาถา และยังทำพิธีเกี่ยวกับการสังเวยเทวดา รวมทั้งครูบาอาจารย์ด้วย ได้ถามเขาว่าทำไมจึงต้องทำเช่นนั้น เขาบอกว่า มันเป็นพิธีเก่าแก่ที่ได้รับช่วงกันมา เขาตอบอย่างคนถืออะไรพอเป็นพิธีการเท่านั้น แต่เนื้อแท้ของการกระทำเช่นนั้น ยังมีความหมายทางจิตใจอยู่มาก เพราะในขณะนั้นพวกช่างเหล่านั้น กำลังทำพิธีคลอดพระพุทธรูปออกมาให้คนไหว้ ผู้กระทำการคลอดหรือหล่อต้องมีใจสะอาด มีพระคือศีลธรรมประจำใจองค์พระจึงจะงามและเรียบร้อย เขาทำอย่างนี้มีความหมายในทางดีอยู่มากทีเดียว ท่านทั้งหลายลองคิดดูเถิด เพียงแต่การสร้างพระ อันไม่มีวิญญาณครอง อันไม่สามารถจะถ่ายทอดอุปนิสัยใจคอของคนผู้ทำการหล่อไปได้เลย เขาก็ยังอุตส่าห์ทำโดยพิธีการทำใจให้เป็นพระกันเสียก่อน เขามิได้ทำอะไรกันอย่างลวก ๆ แบบสุกก็เอาพอเผาแล้วก็กินกันหามิได้

ในเรื่องของการสร้างคน ก็มีสภาพเช่นนั้น ความจริงในการ

คน เราควรจะมีพิธีและการกระทำใจให้ดีเป็นพิเศษกว่าการสร้างวัตถุเสียอีก เพราะคนสามารถรับถ่ายทอดอุปนิสัยใจคอจากผู้ให้กำเนิดได้ ถ้าผู้ให้กำเนิดเป็นคนใจดีใจงาม ทุกอย่างก็งามไปตาม ถ้าผู้ให้กำเนิดเป็นคนใจทราม ผู้กำเนิดมาก็เป็นคนใจทรามไปด้วย ลูกโจรก็มีนิสัยเป็นโจร ลูกของนักปราชญ์ก็มีนิสัยเป็นปราชญ์ไม่ผิดพันธุ์ ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องเช่นนี้ พอหาได้จากชีวิตของคนในปัจจุบันได้ถมเถไป เว้นไว้แต่เขาผู้นั้นได้มารับการอบรมในทางถูกทางชอบ และได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีงาม อำนาจสิ่งแวดล้อมช่วยให้เขามีความคิดโน้มเอียงไปในทางดีได้ ในการกระทำเกี่ยวกับเรื่องนี้ ดังกล่าวมาแล้วว่าต้องทำด้วยกัน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ต้องให้ดีเท่ากันทั้งสองฝ่าย มิฉะนั้นก็จะด่ากันได้เมื่อลูกเหลวไหลว่า **"พันธุ์พ่อมันไม่ดีบ้าง"** แม่ว่า ฝ่ายพ่อก็ว่า **"เต็มทีเหล่ากอของแม่มันไม่ดี"** ความจริงเป็นความผิดทั้งสองฝ่าย ที่มิได้ช่วยกันเหนี่ยวรั้งให้ดำเนินไปในทางที่ชอบ จึงขอแนะนำท่านทั้งหลายว่า ระวังให้ดี สามีภรรยาต้องทำแบบลงเรือลำเดียวกัน มีอะไรในทางดี ๆ ก็มีให้เหมือน ๆ กัน เรื่องก็จะเรียบร้อย รวมความว่าท่านที่จะเป็นพ่อแม่ได้ประพฤติธรรมเป็นอย่างดีตามหลักศาสนา ตามหลักของศีลธรรม พิมพ์ที่จะหล่อหลอมเหมาะสมกันทั้งบนและล่าง ปิดเข้าได้สนิท เรียบร้อยเป็นอันดีไม่มีบกพร่องแล้ว รูปที่หล่อสำเร็จก็คงจะดีงามโดยมิต้องสงสัย

ในตอนนี้ขอแถมเล่าเรื่องนิทานโบราณให้ฟังอีกสักนิดหนึ่ง เพื่อเป็นแนวสังวรกันต่อไป เรื่องนี้มิใช่ของคนไทย แต่เป็นเรื่องของเมือง

จีน มิใช่เรื่องเดี๋ยวนี้ แต่เป็นเรื่องเก่านาน ๆ มาแล้วจนนับมิได้ว่านานสักเท่าใด

ในสมัยหนึ่ง พระเจ้าแผ่นดินผู้ครองเมืองมีความอ่อนแอนิดหน่อย บ้านเมืองจึงตกไปอยู่ในมือของพวกขันที อันเป็นพวกที่รับใช้ใกล้ชิดต่อพระเจ้าแผ่นดิน พวกนี้คอยกราบทูลอย่างโน้นอย่างนี้ โน้มน้อมแนวคิดของพระเจ้าแผ่นดินเข้าหาประโยชน์ของตนเสมอ เหตุการณ์ในบ้านเมืองไม่สู้เรียบร้อยนัก แต่ไม่ถึงขั้นร้ายแรงเกินไป ขนาดแต่เพียง "ฝ่ายเสนาพวกเข้าเฝ้าก็เข้าหาเยาวนารี ที่หน้าตาดี ๆ ทำมโหรีในเคหา ค่ำเช้าเฝ้าสีซอ อยู่แต่หอล่อกามา" หาแต่ความสนุกหาได้คิดบำรุงบ้านเมืองให้เจริญก้าวหน้าเท่าที่ควรจะเป็นไปไม่ พวกข้าราชการบางพวกชอบทำการทุจริตโดยวิธีต่าง ๆ จนข่าวลือปรากฏมีในที่ทั่วไป ในสมัยนั้นมีวัดใหญ่และสำคัญอยู่วัดหนึ่ง ตั้งอยู่ในภูมิประเทศที่สวยงามมาก มีถ้ำตามธรรมชาติหลายแห่ง เมื่อพระมาสร้างเป็นวัด ก็ได้ประดับประดาให้สวยงามขึ้นอีกหลายประการ ตามปกติมีคนมาเที่ยวที่วัดนี้มาก ๆ เสมอในวันหยุดงาน สถานที่ควรดูควรชมพระท่านก็เปิดให้ประชาชนเข้าไปดูไปชมได้ตามปรารถนา แต่มีอยู่ห้องหนึ่ง ถูกใส่กุญแจดอกใหญ่ประทับครั่งอย่างหนาแน่น ไม่เคยเปิดให้ใครเข้าไปดูเป็นอันขาด ใคร ๆ ก็อยากดูแต่ก็ดูไม่ได้ อันของใดที่ปกปิดไว้ก็ย่อมก่อให้เกิดความอยากรู้อยากเห็น ถ้าเปิดเสียก็ไม่มีใครสนใจกันเท่าใดนัก

วันหนึ่ง ท่านหัวหน้าตำรวจใหญ่พร้อมด้วยบริวารได้มาเที่ยวที่วัดนี้ หัวหน้าตำรวจผู้นี้เป็นคนใจร้อน ดุดัน ชอบใช้อำนาจเสมอ มักถือหลักว่าไม่มีอะไรที่ตำรวจจะทำไม่ได้ มีลูกน้องผู้รับใช้ใกล้ชิดมากคน ล้วนมีนิสัยดุ ๆ แบบเดียวกับนายทั้งนั้น เมื่อเขามาถึงวัดท่านสมภารก็ได้ทำการต้อนรับเป็นพิเศษ เพราะเห็นว่าเป็นคนใหญ่คนโต ได้พาไปเที่ยวชมสถานที่ทุกแห่งที่ควรดูควรชม เว้นแต่ห้องพิเศษนั้น ท่านสมภารมิได้เปิดให้ดู นายตำรวจใหญ่เกิดความสนใจ ได้ถามว่าข้างในมีอะไรบ้าง ท่านสมภารก็บอกว่ามีสิ่งที่ชาวโลกไม่พึงดูอยู่ นายตำรวจก็ยิ่งเกิดความอยากดูใหญ่ แม้ท่านสมภารจักอธิบายเหตุผลว่าไม่ควรเปิดโดยละเอียดอย่างไร ก็หาสามารถลดระดับของความอยากดูลงได้ไม่ ผลที่สุดเมื่อถูกขอร้องแกมบังคับ ท่านสมภารก็จำใจเปิดกุญแจให้มนุษย์ผู้ดื้อดันผู้นั้นได้ดูกัน เมื่อเปิดออกแล้วไม่ปรากฏว่ามีอะไร อันจะพึงดูได้ด้วยตาเนื้อ เพราะสิ่งที่ถูกขังไว้นั้นเป็นสิ่งที่มองไม่เห็น สิ่งนั้นคือวิญญาณร้าย ๆ ทั้งมวลที่ถูกลงโทษและเอามาขังรวมไว้ในห้องนั้น พอเปิดประตูออกเท่านั้นแหละ วิญญาณเหล่านั้นก็ได้รับอิสรภาพ และลอยละล่องออกจากห้องนั้นไป ๆ หาที่ที่จะเกิดต่อไป ก็วิญญาณร้าย ๆ นั้น ไม่สามารถจะไปเข้าท้องของคนที่อยู่ในศีลในธรรมได้ คงท่องเที่ยวไปหาที่เหมาะแก่ตน

บ้านใด พ่อบ้านแม่บ้านประพฤติตนเป็นคนเหลวไหล มีประการต่าง ๆ วิญญาณก็เข้าท้องของคุณหญิง คุณนายบ้านที่เหลวไหลนั้น ขณะวิญญาณอยู่ในท้องยังไม่มีอะไรเสียหายเท่าใดนัก แต่

เมื่อเกิดออกมาแล้ว พื้นฐานเดิมของวิญญาณไม่ดี สถานที่เกิดก็ไม่ดี ออกมาแล้วก็ได้พบสิ่งที่ไม่ดีอีก เลยรับเอาคุณค่าด้านร้ายไว้ในตนมากมาย พอพวกที่เกิดมานั้นโตขึ้นเป็นหนุ่มเข้าทำงานตามหน้าที่ ๆ บิดาของตนจะบรรจุเข้าไปได้ เขาเหล่านั้นมิได้ทำงานจริง เพราะถือว่าพ่อของตนเป็นใหญ่ มีอำนาจ มีพวกพ้อง กลายเป็นคนเอาเปรียบงาน พาเพื่อนฝูงประพฤติเหลวไหล ปรากฏต่อมาว่า ความชั่วได้เกิดมากขึ้นในประเทศจีนในสมัยนั้น จนปรากฏอยู่ในประวัติศาสตร์ว่าเต็มไปด้วยการโกงกันร้อยแปดพันประการ ความชั่วร้ายเหล่านี้มาจากไหน ก็มาจากความดื้อด้านการตามใจตนเอง ชอบกระทำสิ่งในที่เหลวไหลนั่นแหละความทุกข์ความเดือดร้อนจึงเกิดมากขึ้น

เรื่องที่นำมาเล่านี้ เพื่อเป็นการชี้ให้เห็นว่ามูลฐานของความชั่วนั้นจะเกิดแก่เด็กได้ก็โดยอาศัยมารดาบิดา เป็นผู้สร้างทั้งนั้น จะได้เป็นสิ่งเตือนใจท่านทั้งหลายให้ระมัดระวังตัวท่านให้ดีขึ้น เพื่ออนาคตของครอบครัว เพื่ออนาคตของประเทศชาติที่เรารักหวงแหน

พระพุทธเจ้าเคยตรัสไว้ว่า “**บุตรเป็นที่ตั้งของมนุษย์**” โลกเราจะดีงามในการต่อไปอย่างไรนั้น ก็เป็นเรื่องเกี่ยวเนื่องกับพ่อแม่ในปัจจุบันนี้เป็นสำคัญ มีพ่อแม่เป็นจำนวนไม่น้อยเป็นพ่อแม่สมัยใหม่ไม่ค่อยมีความสนใจในการเป็นอยู่ของลูกที่ตนเกิดมา ตนทำหน้าที่เพียงผู้ให้เกิดมาเท่านั้น แต่หาได้ทำหน้าที่เลี้ยงใจของลูกอย่างแท้จริงไม่ ปล่อยให้การเลี้ยงดูทั้งหมดเป็นหน้าที่ของพี่เลี้ยงโดยส่วนเดียว

การกระทำเช่นนี้เป็นการชอบแล้วหรือ ข้าพเจ้าเห็นว่าไม่เป็นการชอบการควรเลย เพราะเด็กอ่อนมีปกติเหมือนพันธุ์ไม้เลื้อย อยู่ใกล้สิ่งใดก็ย่อมเกาะจับสิ่งนั้น เด็กที่ใกล้ชิดกับพี่เลี้ยงและถ่ายทอดอุปนิสัยใจคอของพี่เลี้ยงมาสู่ตนก็ได้ ถ้าหากได้พี่เลี้ยงดีก็ค่อยยังชั่วหน่อย ถ้าได้พี่เลี้ยงที่ไม่ดีก็จะไปกันใหญ่โต ถึงแม้จะได้คนดี ความรักความเมตตาของพี่เลี้ยงผิดกับความรักของพ่อแม่ พี่เลี้ยงเขาคิดแต่เพียงตนเป็นคนเลี้ยงเด็กเท่านั้น แต่แม่คิดว่าตนเป็นมารดาของเด็ก ตนจึงควรเอาใจใส่ทนุถนอมให้ดีมากเป็นพิเศษสักหน่อย ปัญหาอย่างนี้มีมากขึ้นในสมัยที่มารดาต้องออกไปทำงานนอกบ้าน เพราะการครองชีพของคนสมัยนี้ไม่เหมือนสมัยก่อน ถึงกระนั้นก็ควรมีเวลาที่พ่อแม่จะได้อยู่พร้อมหน้ากับลูก ๆ ให้มากที่สุดที่จะมากได้

ในการเลี้ยงดูทารก ขณะคลอดออกมาใหม่ ๆ นั้นเป็นเรื่องสำคัญมากเหมือนกัน เกี่ยวกับเรื่องนี้มารดาควรสนใจศึกษา ติดต่อสอบถามกับคนที่มีความชำนาญเกี่ยวกับเรื่องนี้โดยเฉพาะ คนชำนาญมีสองพวก คือ พวกหนึ่งชำนาญทางทฤษฎี เช่น เจ้าหน้าที่สงเคราะห์มารดาและเด็ก ๆ ที่ตนเองไม่เคยเป็นมารดาของเด็ก ๆ เลย แต่เขามีความรู้จากตำรามาก นับว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญทางตำราได้ อีกพวกหนึ่งได้แก่มารดาจริง ๆ มารดาที่เคยให้เกิด เคยเลี้ยงลูกมาหลาย ๆ คน นับว่าเป็นผู้ชำนาญในด้านปฏิบัติการ หญิงผู้ใหม่ต่อความเป็นมารดาของลูก ควรจะได้เข้าไปนั่งใกล้คนพวกนี้บ้าง แล้วศึกษาโดยการสอบ

ถามถึงวิธีการเลี้ยงลูกว่าอย่างไหนดี อย่างไหนไม่ดี รับฟังไว้แล้วเรามาแก้ไขให้เหมาะสมกับครอบครัวของตน ว่าที่จริงน่าจะมีสมาคมของมารดาขึ้นบ้าง เป็นสมาคมที่รวบรวมเหล่ามารดาทั้งหมด แล้วแลกเปลี่ยนความรู้เรื่องเลี้ยงเด็กกันบ้าง ออกไปแนะไปเตือนให้คนที่ยังใหม่ต่อหน้าที่นี้ ได้รู้จักทำหน้าที่ของตนให้ดีขึ้นบ้าง ก็จะเป็นการได้ช่วยเหลือสังคมของมนุษย์มิใช่น้อยทีเดียว เพราะศาสตร์ทั้งหลายบรรดามีในโลกนี้ การเลี้ยงลูกให้เป็นคนดีควรจะเป็นศาสตร์ที่ชาวโลกควรเรียนรู้ ถ้าหากวิชาประเภทนี้เจริญและรู้จักกันทั่วถึง ก็จะเป็นทางหนึ่งที่จะช่วยให้โลกนี้น่าอยู่มากขึ้น โลกจะน่าอยู่ก็เพราะชาวโลกเป็นคนดี มารดาบิดาจึงควรทำหน้าที่สร้างคนดี ให้ออกมาอยู่ในโลกให้มากขึ้น

หญิงชายคู่ใดไม่เหมาะแก่การเป็นผู้ให้กำเนิดแก่ทารก ไม่เหมาะที่จะทำพันธุ์ หญิงชายคู่นั้นไม่ควรที่จะทำลูกออกมาเป็นอันขาด เพราะถ้าลูกออกมาจากคนแบบนั้น โลกก็จะเพิ่มคนสมองไม่สมบูรณ์ขึ้นในโลกอีก คนสมองไม่สมบูรณ์อยู่ในที่ใดทำให้ความเดือดร้อนเกิดขึ้นในสถานที่นั้น ความเดือดร้อนเป็นสิ่งที่ไม่มีใครต้องการ เมื่อเราทั้งหลายไม่ต้องการแล้ว จงได้พิจารณาตนเองเสียบ้างว่า "ตูข้านี้มีความเหมาะสมที่จะเป็นมารดาบิดาของลูกได้หรือไม่" ถ้าเห็นไม่เหมาะไม่ควรก็ยับยั้งไว้เสีย เพราะทำในรูปนี้เป็นกุศลประการหนึ่งเหมือนกันเป็นการตัดต้นทางมิให้ความชั่วเพิ่มขึ้นในโลกนี้ แต่บุคคลใดมีความ

สมบูรณ์ทั้งกาย ใจ ทรัพย์สินเงินทอง มีทางที่จะเพิ่มพลโลกในทางดีงามได้แล้ว ควรทำอย่างยิ่ง เพื่อเป็นการเสริมสร้างกำลังคนในด้านดี และกำลังของความดีให้เพิ่มขึ้น เป็นการทำชอบตามวิถีของชาวโลกประการหนึ่งแล้ว

หวังว่าท่านทั้งหลายที่มีโอกาสรับทราบตอนนี้แล้ว คงจะมีอะไรบางอย่างเกิดขึ้นในดวงใจของท่าน อันจะทำให้ท่านได้สำนึกถึงความเป็นมารดาบิดา อันเป็นเกียรติยศที่ชายหญิงทุกคนใคร่จะเป็น และจะได้ทำงานในหน้าที่ของท่านให้สมบูรณ์ทุกประการต่อไป

ความรักที่บริสุทธิ์

ถ้ามีใครมาถามท่านว่า ท่านมีความรักลูกไหม? ท่านคงนึกในใจว่า ผู้มาถามปัญหาเช่นนี้ คงเป็นคนไม่เคยมีลูกกะเขา เพราะใคร ๆ ที่มีลูกแล้ว ย่อมรู้ดีว่า ความรักของพ่อแม่ที่มีต่อบุตรนั้นเป็นอย่างไร ความรักของพ่อแม่ เป็นความรักที่บริสุทธิ์ ไม่มีกิเลส หรือราคะเข้าไปเจือปนแม้แต่น้อย คนที่ยังไม่เคยมีลูกคงไม่ทราบในเรื่องนี้ บางทีอาจเข้าใจผิดในเมื่อถูกพ่อแม่ดุด่าเอา ก็นึกไปว่าพ่อแม่ไม่รักตน ตนจึงถูกด่าว่าอย่างนี้ ความจริงปากกับใจของพ่อแม่เป็นไปคนละรูป ปากว่าลูกไม่ดี แต่ใจอยากให้ลูกดี ไม่มีพ่อแม่คนใดจะทำใจร้ายกะลูกของตนเลย ถ้ามีขึ้นบ้างก็เรียกว่าผิดปกติ นาน ๆ จึงจะพบสักครั้งหนึ่ง.

อชาตศัตรูกุมาร เป็นลูกของพระเจ้าพิมพิสาร ได้ไปคบหาสมาคมกับพระเทวทัต ภิกษุใจพาล ได้รับคำสั่งสอนในทางผิด จึงเกิดความคิดชั่วต่อบิดา ได้จับพระเจ้าพิมพิสารไปขังไว้ในคุกและได้รับความทรมานจนถึงแก่ความตาย ขณะที่อชาตศัตรูจับพ่อขังคุกนั้น เขายังไม่มีลูก จึงยังไม่รู้ว่าพ่อของตนรักตนขนาดไหน ในวันที่พระเจ้าพิมพิสารสวรรคต มเหสีของอชาตศัตรูก็คลอดลูกเป็นชาย อำมาตย์สองคนกำลังนำข่าวทั้งดีและร้ายไปกราบทูลเจ้าชาย เขาทั้งสองได้ปรึกษากันว่า ควรจะทูลข่าวไหนกัน เพราะเรามีข่าวเกิดและข่าวตาย

พร้อมกัน ทั้งสองก็ตกลงกันว่า ควรจะกราบทูลข่าวการเกิดก่อน เพราะการเกิด โลกถือว่าเป็นมงคล ข่าวตายเป็นอัปมงคล เมื่อตกลงกันแล้ว เขาก็เข้าไปกราบทูลข่าวการเกิดของพระกุมารให้ทรงทราบก่อน พออชาตศัตรูได้รับข่าวเช่นนั้น **สัญชาตญาณของการปกป้องรักษาบุตร ความรักในบุตรก็เกิดขึ้นในใจ ทราบว่าความรักนี้มีปริมาณวัดไม่ได้ และรู้สึกขึ้นว่า เมื่อตนเป็น "เด็กน้อย" พระบิดาคงมีความรักต่อตนเช่นที่ตนรักลูกน้อยนี้เหมือนกัน ความรู้สึกกตัญญูต่อพ่อบังเกิดเกล้าก็เกิดขึ้น และนึกได้ว่าตนเป็นคนเขลาคนผิดเอาพ่อบังเกิดเกล้าไปขังไว้ในคุก บ้านนี้จะเป็นอย่างไรบ้างก็ไม่รู้ ใคร่จะให้ใครไปปล่อยบิดาออกจากที่ขัง แต่ขณะนั้นอำมาตย์ก็เข้ามากราบทูลให้ทรงทราบว่า พระบิดาได้ถึงแก่สวรรคตเสียแล้ว พอข่าวนี้กระทบใจ อชาตศัตรูก็มีความเศร้าโศกเป็นอย่างยิ่ง ในการที่ตนเนรคุณและทำกรรมหนักเห็นปานนี้ มันสายเกินไปจนหมดทางแก้ไขเสียแล้ว นี่เป็นเรื่องแสดงให้เห็นว่า ความรักของพ่อแม่สูงส่งปานใด ใครที่มีลูกแล้วคงทราบได้เป็นอย่างดี อย่าว่าแต่คนเลย แม้สัตว์เดรัจฉานในขณะที่มันมีลูก มันก็มีความรักลูกมาก.**

(เรื่อง ความรักลูกของแมว)

ข้าพเจ้าเคยเลี้ยงแมวไว้ตัวหนึ่ง ความจริงก็มิได้ตั้งใจอะไรดอก แต่เห็นแล้วก็สงสาร ได้เอาอาหารเหลือเดนให้มันกิน มันก็มีความรักไม่ไปไหน เป็นแมวตัวเมีย ต่อมามีแมวตัวผู้มาติดพันในตอนกลางคืน

นางแมวก็มีท้อง พอถึงเวลาจะเกิดลูก ข้าพเจ้าคอยสังเกตดูว่ามันจะเกิดที่ไหน วันหนึ่ง กำลังกินข้าวเพลินอยู่ มันก็วิ่งเข้าไปในครัว และลงไปนอนในลังไม้ที่วางไว้ นอนนิ่งเฉยเป็นเวลานาน มันหาได้เกิดไม่ แต่เป็นเพราะลูกน้อย ๆ ในท้องของมันดิ้น บอกอาการว่า **"แม่จ๋า ฉันจะออกมาดูโลกแล้ว"** แม่จึงรีบไปหาที่เกิด ต่อจากนั้นมาอีกตั้งสามวันจึงเกิดจริง ๆ ตอนเช้าขนาดเก้าโมงกว่า ๆ มันเที่ยววิ่งหาที่เหมาะ ๆ เพื่อทำการเกิด ข้าพเจ้าได้เอาหีบไม้ฉำฉามาวางให้มัน เอาผ้าเก่า ๆ ปูรองเล็กน้อย นางแมวลงไปนอนข้างในและดิ้นรนด้วยความเจ็บปวด มันได้ทำการเบ่งโดยวิธีหายใจเข้าแรง ๆ แล้วก็เบ่งให้ลูกออก ในครั้งแรกไม่ออก ดูอาการมันเหนื่อยและปวดมาก ทำการเบ่งอีกเป็นครั้งที่สอง ลูกน้อยออกมาเพียงครึ่งท่อน นางแมวหมุนตัวรอบ ๆ และร้องด้วยความเจ็บปวด ข้าพเจ้าดูแล้วก็สงสารมันมากจึงช่วยดึงเบา ๆ ให้ลูกออกมา เมื่อลูกออกมาแล้ว มันได้ทำการเลียให้ลูก เลียเลือดที่ติดตามผ้าจนเกลี้ยง เป็นการทำความสะอาดไปในตัว ส่วนลูกน้อย พอออกมาได้ยังมิทันลืมตาเห็นโลกเลย ร้องแหง๋ว ๆ คลำหานมของแม่ทันที พอพบเข้าก็ทำการดูดด้วยความหิว ทำให้นึกถึงพุทธภาษิตที่ว่า **"สัตว์ทั้งปวงเป็นอยู่ได้ด้วยอาหาร"** ขาดอาหารก็ต้องถึงแก่ความตายเท่านั้น.

หลังจากมันเกิดลูกแล้ว มันไม่ได้ออกไปไหนเลยถึงยี่สิบสี่ชั่วโมง อาหารก็ไม่กิน น้ำก็ไม่ดื่ม มันคอยกกกอดลูกน้อยของมันด้วยความรัก พอเห็นลูกกระดุกกระดิก มันก็ปลอบโยนด้วยการ

เลียให้เหมือนกับจะพูดว่า โอ้ ! อ้ายหนูของแม่ เป็นไรไปหรือลูก อย่าดิ้นไป แม่ยังอยู่ แม่จะเลียให้ นอนเสียเถิดลูกรัก มันรักลูกของมันเหลือเกิน วันต่อมามันจึงออกไปหากินบ้าง แต่ไปไม่นาน รีบกลับมาด้วยความเป็นห่วง พอเข้าห้องก็ส่งเสียงให้ลูกทราบ เป็นการบอกว่า "แม่มาแล้วลูกของแม่อยู่ไหน" ลูกน้อยพอได้ยินเสียงร้องของแม่ ก็ผงกหัวขึ้นมองหา ตามันยังมองไม่เห็นต้องใช้กายประสาทสัมผัสไปก่อน พอเจอะแม่ก็ตั้งหน้าตั้งตากินนมทันที บางทีค่ำคืนดึกดื่น มันไปหากินกลับมา ประตูปิดเข้าไม่ได้ มันส่งเสียงบอกให้รู้ ต้องไปเปิดประตูให้มัน มันดีใจพอเข้ามาได้ก็เอาหัวเคล้าแข้งเป็นการแสดงความกตัญญูกตเวทีที่ข้าพเจ้าได้กรุณาต่อมัน.

สัตว์เดรัจฉานทุกชนิด มีปกติตรงไปตรงมา ใจคิดอย่างใดก็ทำไปอย่างนั้น ไม่มีมายาซ่อนเร้น ผิดกับคนซึ่งมีมายามาก ไว้ใจยากเต็มที.

เรื่องที่นำมาเล่านี้ ท่านผู้ฟังทั้งหลายอย่าคิดว่าเป็นเรื่องแมวๆ หาสาระมิได้ ขอให้คิดว่า แมวยังมีอะไรดี ๆ ที่พอจะสอนคนให้ทำดีได้เหมือนกัน โดยเฉพาะในด้านความรักของแม่ที่มีต่อลูก แต่เสียอยู่หน่อยตรงที่ไม่มีพ่อ ถึงมีมันก็มิได้เอาใจใส่ต่อเมีย และลูกของมัน มันต้องการแต่จะเปลื้องความใคร่เท่านั้น พอสำเร็จกิจของมันแล้ว ก็เลิกจากกัน ไม่ต้องสนใจอะไรอีก ความหนักใจจึงตกอยู่กับแม่แต่ผู้

เดียว *น่าสงสาร คนผู้ชายที่มีลักษณะเหมือนแมวก็มีมากเหมือนกัน เขาเป็นชายใจแมว มีความใคร่เกิดขึ้นในใจของเขา แล้วก็ไปเที่ยวเกี้ยวผู้หญิง จนสมประสงค์แล้วก็เลยไป ผู้หญิงมีท้อง มีลูก ชายใจแมวก็มิได้สนใจเหลียวแล เขาเป็นคนที่ไม่สมกับรูปร่างของเขา มิได้ทำหน้าที่ของพ่อแม้แต่น้อย เขาไม่มีมนุษย์ธรรมอยู่ในใจของเขาเลย กายของเขาเป็นคน แต่ใจของเขาเป็นแมวตัวผู้เท่านั้นเอง ขออย่าให้พูดถึงเขามากนักเลย เสียเวลาเปล่า ๆ.*

พูดเรื่องแมวต่อไปอีกดีกว่า แม่แมวมีอาหารให้ลูกกินแต่เพียงประการเดียว คือนมของมันเท่านั้น ลูกแมวมีอนามัยดี ไม่เจ็บออดแอด โตวันโตคืนทีเดียว ไม่เท่าไหร่ก็วิ่งได้ ฟันงอกเต็มปากแล้ว ฟันของลูกแมวขึ้นเรียบร้อยดีมากเพราะได้อาหารถูกส่วน แต่เมื่อลูกมีฟันขึ้นเต็มปากแล้ว มันก็พาลูกลงไปในสนามหญ้า แม่เดินหน้าปากร้องเหมียว ๆ ตลอดเวลา เป็นการให้สัญญาแก่ลูกของมัน มันสอนลูกให้รู้จักการทำมาหากินตามวิสัยของแมว ลูกก็วิ่งตามแม่ตลอดไป วันหนึ่ง แม่แมวไปจับกระรอกได้ตัวหนึ่ง มันรักลูก คิดถึงลูกได้นำกระรอกทั้งตัวมาทิ้งลงข้าง ๆ ลูก ลูกตกใจ วิ่งหนีไปซุกอยู่ในซอกข้างฝา แม่ก็เรียกให้ออกมา แต่มันไม่กล้าออกมา เพราะกลัว แม่จึงคาบกระรอกตัวนั้นไปหาลูก และทำท่าตบให้ดู กัดให้ดู เหมือนจะบอกว่า เจ้าโตแล้ว เจ้าต้องเรียนการจับหนู จับกระรอก เจ้าต้องพึ่งตัวเอง จะพึ่งแม่เสมอไปไม่ได้ ในชั้นแรกมันก็ยังไม่กล้าอยู่ดี

แต่พอได้กลิ่นคาวเลือด มันก็เข้ามาเลียและคาบไปเลย แม่นั่งดูให้ลูกกินจนอิ่มแล้วส่วนที่เหลือจากลูก แม่จึงกินทีหลัง แม่แมวช่างมีความรักและเสียสละเพื่อลูกถึงขนาดนี้เชียวหนอ แม่ของเราทั้งหลาย ท่านก็รักเรา และเสียสละเพื่อเรามากเช่นกัน บางทีมากกว่าไปเสียอีก **"โอ้ ! พระคุณของแม่ ลูกไม่สามารถจะพรรณนาให้หมดได้แล้ว".**

เมื่อท่านได้ฟังเรื่องแม่แมวแล้ว ขออย่าได้คิดว่าเป็นเรื่องแมว ๆ เลย แต่จงคิดว่าท่านได้อะไรอันเป็นตัวอย่างจากเรื่องของแมวบ้าง และจะได้เป็นบทเรียนสำหรับการดูแลลูกน้อยของท่านต่อไป ธรรมชาติของผู้หญิงผู้จะเป็นมารดาของทารก ได้มีอวัยวะต่างกับผู้ชายหลายอย่าง ที่สำคัญก็คือ หญิงมีเต้านมสองข้างที่อก นมนี่แหละเป็นที่เกิดอาหารของทารกผู้เกิดมาใหม่ ๆ ถ้าเราดูสัตว์เดรัจฉาน จะเห็นว่าสัตว์ที่เลี้ยงลูกด้วยนม เช่น วัว ควาย ช้าง ม้า หมา และแมว เมื่อลูกยังเล็กอยู่ มันให้กินแต่น้ำนมเท่านั้น และเป็นนมของแม่โดยแท้ คนเราทั่วไปก็มีนมสำหรับให้ลูกกินแล้ว แต่เราเป็นคนที่ชอบทำอะไรผืนธรรมชาติเสมอ เด็กน้อยยังไม่มีพั้นที่จะบดอาหาร แม่กลัวลูกจะมีอาหารไม่พอ ก็บดข้าวกับน้ำตาลบ้าง กับกล้วยบ้าง ให้ลูกกิน วิธีให้กินก็ทำท่าพิลึก คือ เอาลูกนอนหงายระหว่างขาของมารดา แล้วเอาข้าวบดยัดใส่ปากลูก ทำท่าเหมือนข่มเหงเด็กอย่างนั้น เด็กยังไม่มีพั้นบดอาหารแข็ง ๆ กินเข้าไปมาก ก็เกิดท้องเสียบ่อย ๆ บางคนให้กินเสียจนท้องบ่องเป็นปลาแขยงไปเลย อยากจะกล่าวว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นการไม่ถูกต้อง มารดาไม่ควรวิตกว่าอาหารจะไม่

พอ เด็กตัวน้อย ๆ ไม่ต้องการกินอาหารมากนักดอก เพียงแต่นมของแม่ ก็พอสำหรับความต้องการของร่างกายแล้ว ลูกวัว ลูกควายยังไม่กินหญ้า ขณะที่ฟันไม่ขึ้น ลูกคนเราก็ควรจะเป็นเช่นนั้น โปรดจำไว้ว่า น้ำนมของมารดาเป็นอาหารมีค่าที่สุดสำหรับเด็กแล้ว ตราบใดที่ลูกของท่านยังไม่มีฟัน ขออย่าได้ให้อะไรแก่เขา นอกจากน้ำนมของแม่เป็นอันขาด เว้นไว้แต่ว่า มารดามีร่างกายไม่สมบูรณ์ มีน้ำนมน้อยเกินไปไม่พอสำหรับเลี้ยงลูก ก็ควรให้ลูกกินนมกระป๋องหรือนมสดที่ได้มาจากวัว หรือแพะ เป็นต้น แต่การให้นมอย่างนี้ต้องระวังให้สะอาดและปลอดภัย นมสดต้องต้มหรือนึ่งเสียก่อน เพื่อฆ่าเชื้อโรค ขวดนม ภาชนะใส่นม หัวนมต้องอยู่ในสภาพที่สะอาดเรียบร้อยเสมอ จงจำไว้ว่า ลูกของท่านจะเจ็บป่วยได้ ก็โดยเชื้อโรคบางชนิดเข้าสู่ร่างกายของเขา นมและหัวนมอาจเป็นพาหนะของโรคได้ จึงควรลวกน้ำร้อนก่อนใช้เสมอ นอกจากนม ท่านอาจคั้นน้ำผลไม้บ้างก็ได้ แต่อย่าให้มากเกินไป.

ในเรื่องการเลี้ยงทารกนี้ มารดาควรได้ถามนางพยาบาลตามสถานีอนามัยได้เสมอ ท่านอย่าทำอะไรไปโดยไม่รู้เท่าถึงการณ์เป็นอันขาด ชีวิตของลูกมีราคามากจงถนอมเขาในทางที่ถูกหลักวิชาและปลอดภัยเสมอ การทำอะไรตาม ๆ กันมาในทางที่ผิดนั้นไม่เป็นสิ่งที่ดีเลย เช่น บางคนกล่าวว่า ตัวของดิฉันก็ได้รับการเลี้ยงมาแบบนี้ แม้ตัวของท่านก็เช่นเดียวกัน นี้เป็นคำกล่าวที่พ้นสมัยแล้ว โลกเราได้เจริญก้าวหน้าไปมากแล้ว การ

เกิด การบริบาลทารก จึงควรเปลี่ยนให้เหมาะสมแก่กาละเทศะด้วย จึงจะดี.

การให้นมอันเป็นอาหารแก่เด็ก ควรมีเวลา อย่าให้เด็กกินอาหารอย่างพร่ำเพรื่อเป็นอันขาด มารดามักขาดความเอาใจใส่ในข้อนี้ เช่น พอลูกร้องไห้ ก็เอาหัวนมยัดปากลูกทันที เท่ากับให้ลูกหยุดร้องด้วยการกินนม ทำกันจนเป็นนิสัย พอเด็กร้องก็มักพูดกับเด็กว่า หยุดร้องเสียเถิดลูกแม่จะให้กินขนม เอาของกินเข้าล่อเสียเรื่อยจนกระทั่งเด็กเสียคน นี่เป็นการกระทำไม่สู้ดีนัก เวลาเด็กร้องไห้เราควรหาเหตุผลให้ได้ก่อนว่า เขาร้องไห้ทำไม ไม่ใช่ร้องเพราะหิวเสมอไปดอก บางทีมดกัดเขาก็ร้อง ผ้าปูที่นอนเปียกด้วยปัสสาวะเขาก็ร้อง เขาถ่ายแล้วไม่ได้ล้างก็ร้อง ที่นอนแข็งไปเขาก็ร้อง รวมความว่าเด็กร้องต้องมีเหตุ ไม่มีเหตุเขาไม่ร้อง ไม่กวน ไม่จู้จี้ ผู้ที่ทำให้เด็กร้องคือความสะเพร่าของแม่นั้นเอง ฉะนั้น พอได้ยินเสียงลูกร้อง จงค้นคว้าหาเหตุผลก่อนเสมอ จงแก้ที่เหตุ อย่าให้เด็กกินนมเสมอไป จะทำให้เด็กเสียนิสัยในภายหลัง การให้กินนมควรให้เป็นเวลา เช่น สองชั่วโมงครั้งหนึ่ง เป็นต้น และให้พอควรอย่าให้กินจนกระทั่งล้นออกมา เมื่อให้นมแล้ว ให้เขานอนให้สบายในอู่ของเขาเถิด บางทีเสียงของเด็กที่ร้องไห้ทำให้แม่ทนฟังไม่ค่อยได้ ต้องคอยเอาใจใส่เขาเสมอ เด็กเสียตรงนี้มากเหมือนกัน คือพอต้องการอะไรก็ร้องไห้จ้าแม่ก็วิ่งมาช่วย เลยทำให้เด็กเป็นคนขี้แยไป ถ้าหากท่านเชื่อแน่ว่าเบาะที่เขานอนเรียบร้อยดีแล้ว ให้กินอิ่มแล้ว ยุงก็ไม่รบกวนเขา

แล้ว เขาร้องก็ร้องไปเถิด การร้องไห้ของเด็ก ๆ เป็นการขยายปอดและออกกำลังอยู่ในตัว อย่าไปยุ่งกับเขาเมื่อยังไม่ถึงเวลา นาน ๆ เข้า ก็ทำให้เด็กรู้สึกตัวว่า การร้องไห้ ไม่ได้ประโยชน์อะไร เป็นการทำตนให้เหนื่อยเปล่า ๆ เขาก็จะกลายเป็นคนหนักแน่น ไม่เป็นคนมักร้องไห้ต่อไป.

เวลาเป็นเรื่องสำคัญ การทำอะไรเป็นระเบียบ เป็นการเพาะนิสัยมีระเบียบแก่ลูก ๆ ของท่าน จึงขอฝากไว้สำหรับเป็นแนวคิด ในการเลี้ยงลูกของท่านด้วย.

แม่พิมพ์ของลูก

การที่เราจะเลี้ยงเด็กให้ได้ดีนั้น ผู้เลี้ยงต้องรู้ถึงความเป็นอยู่ ความต้องการของสิ่งนั้นอย่างถูกต้อง เช่น คนจะทำการเพาะปลูก ก็ต้องเรียนให้เข้าใจถึงเรื่องของที่ดิน เรื่องของฝนฟ้าอากาศ เรื่องของพืชที่ตนจะเอามาปลูก คนเลี้ยงสัตว์ เช่น หมา เป็นต้น ก็ต้องรู้ธรรมชาติจิตใจของมัน จึงจะฝึกหัดมันให้ได้ถูกต้องเรียบร้อย ในสมัยนี้มีคนเป็นจำนวนมาก ตื่นเลี้ยงหมาฝรั่งตัวโตบ้าง เล็กบ้าง ซื้อขายกันด้วยราคาแพง ๆ บางบ้านมีหลายตัว จนต้องมีหนังสือเกี่ยวกับการฝึกหัดหมาพันธุ์นั้นโดยเฉพาะ และฝึกกันจนได้ดี คนบางคนฝึกลูกของตนให้เป็นคนดีไม่ได้ แต่สามารถฝึกหมาให้เป็นหมาดีได้ ที่เป็นเช่นนี้ เห็นจะเป็นเพราะเขาได้ทำการศึกษาจนเข้าใจในเรื่องนั้นนั่นเอง สิ่งใดที่เรามีความชำนาญแล้ว เราก็สามารถทำได้อย่างเรียบร้อย ในการเขียนหนังสืออันเป็นบทความเกี่ยวกับเด็กนี้ ข้าพเจ้าได้ไปที่ห้องสมุดพุทธสถาน เพื่อค้นหาหนังสือเกี่ยวกับการอบรมเด็ก หาเป็นนานก็หาไม่ได้ มีหนังสือประเภทอื่น ๆ มากมาย ทำให้นึกขึ้นได้ว่า คนไทยเรายังสนใจในปัญหานี้น้อยไป เพราะการสนใจในปัญหาประเภทนี้น้อยไปนี่เอง ปัญหาประเภทนี้เยาวชนจึงเป็นปัญหาหนักในปัจจุบันนี้

พ่อแม่ส่วนมากที่เลี้ยงลูกมาได้ ก็ทำไปอย่างเห็น ๆ เขา

ทำกันมาเท่านั้น หาได้อาศัยหลักการหรือวิธีการอย่างใดไม่ คนใดที่เลี้ยงลูกได้ดีมีประโยชน์ ถ้าหากถูกใคร ๆ ถามว่า เลี้ยงอย่างไรจึงมีลูกดี ๆ อย่างนั้น เขาก็ไม่สามารถจะตอบได้ เพราะไม่ได้ทำสถิติอะไรไว้เลย บางคนร้ายไปกว่านั้น ไม่มีความสนใจอะไรเลย ปล่อยกันไปตามบุญตามกรรมเสียเป็นส่วนมาก โดยคิดเสียว่า สุดแต่บุญกรรมของมันเถิด ความคิดเช่นนี้เป็นความคิดที่ผิด ที่ว่าเกิดแต่บุญกรรมนั้น ก็หมายถึงเกิดจากกระทำของพ่อแม่ เมื่อพ่อแม่เป็นตัวการให้เขาเกิดมาแล้ว ก็ต้องถือเป็นหน้าที่อันสำคัญที่สุด ในอันที่จะฝึกเขาให้เป็นคนดีต่อไปในกาลข้างหน้า

ทารกน้อย ๆ ที่นอนอยู่ในเบาะ เป็นผู้ใหม่ต่อโลก เป็นผู้มาเพิ่มจำนวนขึ้นในครอบครัว เป็นสัตว์เล็ก ๆ ที่น่าเอ็นดู น่าทนุถนอม ยังเป็นผู้บริสุทธิ์ต่อโลกอันเต็มไปด้วยมายานี้ และเขาคือผู้นำความสบายใจมาสู่พ่อแม่ ญาติพี่น้องทุกถ้วนหน้า ดวงตาของเขาใสแจ๋ว ไม่มีแววของความชั่วร้ายแม้แต่น้อย ถ้าหากท่านสนใจดูกิริยาท่าทางของเขา ท่านจะรู้สึกสนุก รู้สึกทึ่ง รู้สึกสนใจ และรู้สึกร่าเริงปิติ จนกระทั่งท่านลืมความเป็นอยู่ของตนเอง ลืมว่าเจ้าหนูกำลังเติบโตขึ้น แต่ตัวเรากลับแก่ชราลงไปมากแล้ว ลืมกระทั่งความลำบากตรากตรำอันเนื่องมาแต่การเลี้ยงเด็ก พ่อแม่ไม่เคยนึกเลยว่ามันเป็นภาระหนักน่าเบื่อหน่าย หรือเป็นกรรม ในการมีลูกออกมาอย่างนี้คนที่ไม่มีหนู

น้อยไว้ชมเล่นเสียอีกกลับเหงา และนึกว่าตนมีกรรมแท้ ๆ ที่ไม่มีลูกกะเขา มันเป็นเรื่องบุญทำกรรมแต่ง เป็นงานของธรรมดาที่ใคร ๆ จะไปทำให้เป็นดังใจไม่ได้ดอก อย่าเป็นทุกข์เพราะเรื่องมีหรือไม่มีเลย ใครมีแล้วก็ทำหน้าที่เลี้ยงให้ดี ใครไม่มีก็นึกว่าตนไม่มีก็แล้วกัน

อนาคตของเด็กน้อยในเบาะจะเป็นอย่างไร ขึ้นอยู่กับการสร้างของบิดามารดา เพราะมีคำกล่าวไว้ว่า "**ธรรมชาติเป็นผู้ปั้นรูปให้เป็นมนุษย์ มารดาบิดาเป็นผู้ปั้นนิสัยใจคอของเด็ก**" ร่างกายของเด็กเกิดจากวัตถุที่มารดาบิดาให้มา ส่วนจิตใจหรือนิสัยนั้น ก็เกิดจากการอบรมของมารดาอีกเช่นกัน ถ้าหากว่าพ่อแม่ทำลูกให้เกิดออกมาแล้ว เขามิได้เอาใจใส่อบรมเลี้ยงดู เด็กนั้นจะเป็นเด็กที่สมบูรณ์ไปไม่ได้ ในหนังฝรั่ง เรื่องที่หมาป่าเอาเด็กไปแต่เล็ก ๆ แล้วเลี้ยงไว้จนเด็กโต พูดภาษาคนก็ไม่ได้ กิริยาท่าทางก็ไม่เหมือนคน อาหารการกินก็กินสิ่งที่คนเขาไม่กินกัน นั่นก็เพราะเขาได้รับการแนะบอกในทางนั้น ลูกของคนไทยบริสุทธิ์ร้อยเปอร์เซนต์ พอเกิดออกมาก็เอาไปให้ชาวจีนเลี้ยง เด็กโตขึ้นในสิ่งที่เป็นจีน ก็กลายเป็นจีนไปเท่านั้นเอง สิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัวเด็ก อาจทำเด็กให้เป็นอะไรไปก็ได้ พ่อแม่จึงต้องให้ร่างกายและจิตใจแก่เด็กในทางที่ถูกต้องไว้เสมอ

ชีวิตของเด็กน้อยต่างจากชีวิตของผู้ใหญ่มากมาย ชีวิตของเด็กเป็นชีวิตง่าย ๆ ที่สุด ไม่มีมายาสลับซับซ้อนแต่อย่างใด และไม่เป็นอิสระแก่ตน คือต้องขึ้นอยู่กับมารดาบิดาพี่เลี้ยงนางนมตลอดเวลา

เป็นเด็กที่ยังพึ่งตนเองไม่ได้ ส่วนชีวิตของผู้ใหญ่นั้น เป็นชีวิตที่มีความลึกลับซับซ้อนมากขึ้น เป็นอิสระมากขึ้นโดยลำดับ ไม่ต้องอาศัยผู้อื่นเสมอไปก็ได้แล้ว และมีลูกไม้แปลก ๆ มากขึ้น แต่หนูน้อยที่นอนแบอยู่บนเบาะนั้น เป็นชีวิตที่เข้าใจง่ายที่สุด เขาไม่มีอะไรมากไปกว่าความตรงไปตรงมาชนิดไม่เดียงสา เขายังมิได้รับเอาความเป็นมายาของโลกไปมอมใจของเขา เขาจึงแสดงออกมาอย่างตรงไปตรงมาเสมอ เขานอนเป็นสุขร่าเริง ในเมื่อไม่มีอะไรมารบกวนร่างกายและจิตใจของเขา เขานอนยิ้มรับกับทุกคนที่เข้าใกล้ ยกมือยกขาตามวิสัยของเขา แต่ถ้ามีอะไรผิดปกติเกิดขึ้นแก่เขา เขาก็ต้องแสดงอาการไม่พอใจออกมาทันที คือร้องไห้ออกมาให้คนอื่น ๆ ถ้าสังเกตให้ดีก็จะเห็นได้ว่า ถ้าเรายิ้มกับเขา เขาก็ทำอาการยิ้มด้วยเรา แต่ถ้าเราทำหน้าบึ้งเขาก็ทำบ้าง ถ้าเราทำท่าแลบลิ้นหลอกเขาบ่อย ๆ เขาก็ทำท่าเช่นนั้นได้ เขาทำทุกอย่างที่เขาได้รู้เห็น แต่เขาหาได้รู้ความหมายว่าทำไปทำไมกันไม่ความไม่เดียงสาของเขานี่แหละ ทำให้เขารับทั้งความดีและความชั่วเอาไว้ในใจของเขา สิ่งที่เราเรียกกันว่า ความรักความเกลียด ความร่าเริง ความเหงาหงอยอะไรต่าง ๆ นานานั้นเด็ก ๆ เขายังตีความหมายไม่ได้เลย เขาแสดงออกมาเพราะเขาได้เห็นซึ่งเรียกได้ว่าเป็นเพียงการสะท้อนกลับเท่านั้น หาได้เกิดจากความรู้สึกในใจไม่ ชีวิตของเด็กจึงยังเปิดเผย และมองเห็นอย่างง่าย ๆ

ถ้าเราไปเที่ยวตามสวนผักที่เขาปลูกผักประเภทเป็นเถา และต้องมีไม้เป็นร้านให้เกาะ จะเห็นว่าพวกไม้เถาเหล่านั้นต้องโน้มเอียง

ไปหาไม้ที่จะเกาะจับเสมอ ไม่เท่าใดก็เกาะไม้นั้นได้สมหมาย คนโบราณจึงกล่าวเปรียบว่า พันธุ์ไม้เลื้อย ย่อมจับสิ่งที่อยู่ใกล้ไว้เสมอ เราควรเรียกอาการชนิดนี้ว่า อำนาจความโน้มเอียงไปหาสิ่งแวดล้อมที่อยู่ใกล้ ที่สวนพุทธธรรมมีพันธุ์ไม้เลื้อยมาก มันพยายามทอดยอดไปหาสิ่งที่มันจะเกาะได้เสมอ พอเกาะได้แล้วก็จับไว้แน่น แผ่กิ่งก้านสาขาปกคลุมต้นไม้นั้นจนเต็มไปหมด เอาต้นไม้นั้นเป็นลำต้นของมันเสียเลย เรื่องของเด็กทารกก็เหมือนกัน สภาพของเด็กเป็นผู้ที่ต้องอาศัยผู้อื่นอยู่เสมอ จะอยู่โดยลำพังไม่ได้ จึงต้องหันเข้าหาใคร ๆ ที่อยู่ใกล้เขาตลอดเวลา และเป็นธรรมดาเมื่ออยู่ใกล้ผู้ใด ก็ย่อมถ่ายทอดอะไร ๆ ที่คนนั้นมีอยู่ ไปไว้ในตัวเขาด้วย ลูกไม้หล่นไม่ไกลจากต้นเดิมที่ตรงนี้เอง

ความสามารถที่ไม่เดียงสาของเด็ก เป็นมูลฐานของความก้าวหน้าไปสู่ความสามารถอันมีเดียงสาต่อไป ถ้าหากความสามารถอันไม่เดียงสาง่อนแง่นคลอนแคลนก็จะสร้างความสามารถอันมีเดียงสาให้พลอยเสียไปด้วย และถ้าไม่รู้เท่าถึงการณ์ไม่จัดการแก้ไขเสียโดยเร็วก็จะเพาะความเสียใจให้เกิดขึ้นในใจของเด็กได้ เพื่อมิให้เป็นการสายเกินไป มารดาบิดาผู้มีหน้าที่ดูแลบุตรจึงควรระมัดระวังเด็กของตนอย่าให้ได้เห็นได้รับรู้ในสิ่งอันไม่สมควรเป็นอันขาด ช่างทาสี เมื่อเขาได้ทาสีวัตถุใดแล้ว ถ้าสียังไม่แห้ง เขาก็ต้องระมัดระวังเป็นพิเศษเพื่อมิให้อะไรเข้าจับสิ่งนั้น เพราะถ้าจับติดแล้ว ก็จะติดอยู่นั่นเองเอาออกไม่ได้ ข้อนี้ฉันใด ในเรื่องของเด็กผู้มีความสามารถอันไม่

เดียงสาก็ดูดดื่มเอาอะไรได้ง่าย ๆ ฉันนั้น และเมื่อดูดเอาแล้วก็ติดนาน อันอาจให้โทษแก่เด็กในภายหน้า ถ้าหากท่านไม่เชื่อในหลักการนี้ จะลองดูก็ได้ โดยทำท่าอะไร ๆ ให้เด็กดูบ่อย ๆ ไม่เท่าใดเด็กก็จะทำอย่างท่านทำ จงจำไว้ว่า เด็กมีความสังเกต ความจำอย่างว่องไวที่สุด และมีปกติอยากรู้อยากเห็นในทุกสิ่งที่ผ่านประสาททั้งห้าของเขา ถ้าหากเขาสามารถพูดออกมาเป็นถ้อยคำได้ ท่านคงตอบคำถามเขาไม่หวาดไหวทีเดียว และเมื่อเขาได้รู้ ได้จำสิ่งใดไว้แล้ว เขาจะจำได้จนตลอดชีวิต ข้อนี้เราทุกคนรู้ได้ ความรู้อันใดที่รับมาแต่เด็ก ๆ มันจะจำติดอยู่ในใจไม่ลืมเลือนเลย แต่ความรู้ที่ได้มาเมื่ออายุยี่สิบปี จำไว้ยากเต็มที สมองของเด็กยังไม่มีอะไรเข้าไปทำให้ยุ่ง จึงรับและเก็บอะไรได้ดีเสมอ เมื่อท่านทราบความจริงข้อนี้แล้ว โปรดระลึกไว้เสมอว่า "ลูกน้อยของฉัน ไม่มีความเป็นอิสระในตัวเอง ไม่เดียงสาในอะไร ๆ ฉันจึงต้องระวังลูกของฉันให้มาก ฉันต้องให้ความดีทั้งทางกายทางใจแก่เขาให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ อนาคตของลูกฉัน อยู่ที่ฉันเอง"

ถ้าพูดกันถึงสิ่งแวดล้อมของเด็ก มารดาบิดาเป็นสิ่งแวดล้อมที่อยู่ใกล้เด็กที่สุด เป็นผู้มีอิทธิพลสูงในทางชักจูงจิตใจของเด็กให้เป็นอะไรไปก็ได้ ในทางพุทธศาสนาจึงมีคำกล่าวไว้ว่า มารดาบิดาเป็นครูคนแรกของบุตรธิดา เป็นผู้ถ่ายทอดอะไร ๆ ให้แก่บุตรธิดามากเหลือเกิน คนโบราณจึงกล่าวว่า "ดูช้างให้ดูหาง ดูนางให้ดูแม่" อันเป็นคำพังเพยที่ไม่มีใครคัดค้านได้แม้แต่น้อย

ปกติของเด็ก ๆ ยังไม่มีอะไรที่กล่าวได้ว่า เป็นมายา เป็นความเท็จ เป็นการหลอกลวง เป็นความขลาดความกลัว เป็นความริษยาอาฆาต ตามแบบที่ผู้ใหญ่มีกันเป็นส่วนมาก เขามีแต่อาการตรงไปตรงมาเท่านั้นเอง เรื่องของเขาจึงไม่สลับซับซ้อน เป็นเรื่องที่อ่านได้อย่างง่าย ๆ แต่ถ้ามีอะไรที่ผิดปกติขึ้นในใจของเด็ก เช่น ความโกรธ ความริษยา ความขลาดกลัวต่าง ๆ เกิดขึ้น ก็เกิดมาจากการรับมรดกจากมารดาบิดา หรือจากพี่เลี้ยง ผู้เป็นสิ่งแวดล้อมที่อยู่ใกล้ตัวเด็กนั่นแหละ เป็นการรับการถ่ายโดยมิได้ตั้งใจ แต่ได้รับเอาและฝังไว้จนตลอดอายุของเด็ก ถ้าไม่แก้ไขเสียโดยเร็ว เหตุฉะนี้แหละมารดาบิดาจึงเป็นตัวการสำคัญในความดีและความเสียของเด็ก

การอบรมบ่มนิสัยของเด็กมิใช่งานเบา การทำให้เด็กเกิดมานั้นไม่ยาก ดังสำนวนของนักเทศน์ผู้หนึ่งกล่าวว่า การทำคนไม่ยากอะไรดอก ประเดี๋ยวเดียวก็ได้แล้ว แต่การทำเขาให้เป็นมนุษย์ นี่สิยากมาก ต้องใช้เวลานานจึงจะได้ผล มนุษย์คือผู้มีใจสูง พ้นจากระดับของความชั่วร้าย การอบรมเด็กก็เพื่อสร้างนิสัยให้เด็กเป็นคนดีตามแบบที่เราต้องการ เป็นงานหนักมิใช่น้อย แต่เป็นหน้าที่ที่มารดาบิดาจะพึงกระทำ จึงไม่ควรเบื่อหน่ายต่องานนี้ จงมีความพอใจ เบิกบานใจ และทำเรื่อยไปด้วยความคิดชอบประกอบด้วยเหตุผลเสมอเถิด

วิธีการอบรมเด็กให้เป็นไปตามความประสงค์ของผู้เลี้ยงหรือ

มารดาบิดานั้น เป็นการยากที่จะวางหลักตายตัวลงไปว่าต้องทำอย่างนั้นอย่างนี้ บอกได้แต่หลักสำคัญอันเกี่ยวแก่อำนาจทางจิตใจของเด็กเป็นการบอกไว้อย่างกว้าง ๆ ที่เหลือไว้ก็เป็นหน้าที่ของความฉลาดไหวพริบของมารดาบิดา และความเอาใจใส่ดูแล จงศึกษาธรรมดาของเด็กของท่านให้เข้าใจ แล้วคิดหาทางแก้ไขว่า ควรทำอย่างไรจึงจะเหมาะสมกับการเป็นอยู่ของเด็กนั้น ๆ ก็พอจะพบช่องทาง ในการที่จะอบรมเด็กของท่านให้เป็นคนดีได้

เรื่องที่ควรพูดย้ำกับท่านอีกหน่อย ก็คือว่า ท่านมารดาบิดาเป็นกระจกเงาของเด็ก เด็กของใครก็ถือเอาคนนั้นเป็นกระจกเงาเขารับเอาอะไรจากท่านทุกวินาที การกระทำอันใดของท่านต่อหน้าเด็กอย่านึกว่ามันจะไม่เป็นภาพประทับลงในใจของเด็ก และสร้างอะไรขึ้นในใจของเด็กเป็นอันขาด แต่จงนึกว่า การกระทำของพ่อแม่ คือการพิมพ์ภาพในใจของเด็กจึงต้องระมัดระวังเป็นพิเศษเสมอ ลูกของท่านควรอยู่ในความรับผิดชอบของท่านเท่านั้น พี่เลี้ยงนางนมเป็นแต่ผู้ช่วยเหลือ แต่ความรับผิดชอบอยู่ที่ท่านสองคน อย่าได้ละเลยต่อหน้าที่โดยตรงของท่าน เพราะผลที่เกิดในอนาคต ตกเป็นของลูกท่านและตัวท่านเองทั้งหมด ถ้าลูกดี เขาก็ว่าพ่อแม่ให้การอบรมดี ถ้าเด็กชั่วเขาก็ว่า พ่อแม่มันไม่ดี ลูกมันจึงเป็นอย่างนั้น ขออย่าให้ท่านต้องร้อนใจในภายหลัง เพราะเขาด่าว่าพ่อแม่มันไม่ดีในเรื่องการอบรมลูกเลย △

สัญชาตญาณของเด็ก

ในทางหลักพุทธศาสนาสอนให้เราเข้าใจว่า ชีวิตของคนเรานี้ประกอบด้วยสิ่งสำคัญสองประการคือรูปกับนาม หรือกายกับใจ สิ่งสองประการนี้รวมกันเข้าประกอบเป็นคนมีชีวิต อาศัยมารดาบิดาเป็นผู้สร้างสรรค์ มารดาบิดาจึงเป็นเทพเจ้าผู้สร้างบุตรธิดานั่นเอง ร่างกายเป็นส่วนผสมอันเกิดจากนานาวัตถุมากมายหลายประการ และจะเป็นปกติอยู่ได้ก็เพราะมีวัตถุประกอบเช่นกัน เราจึงต้องกินอาหารเพื่อความดำรงอยู่ของร่างกาย แต่สำหรับเด็ก ๆ นั้นกินอาหารเพื่อความเติบโตของร่างกายด้วย การเลี้ยงร่างกายของเด็กบิดามารดาทุกท่านได้ทำกันอยู่แล้ว ถึงแม้จะไม่ถูกต้องตามหลักการก็พอพาลูกของท่านให้เติบโตขึ้นมาได้ ส่วนการเลี้ยงทางใจยังบกพร่องอยู่มาก คนเราจะมีชีวิตอยู่โดยเพียงแต่มีร่างกายไม่ได้ แต่ต้องมีใจประกอบเข้าด้วย ใจกับกายจึงจะอาศัยกันเป็นอยู่เสมอ อาหารที่ให้ก็ต้องมีทั้งทางกายทางใจ อาหารทางใจ คือ การสอนการฝึกให้เด็กเป็นผู้มีใจดีใจงามตามหลักธรรม ถ้าพูดกันในแง่ของความจริงกันแล้ว เรื่องของใจเป็นเรื่องที่ต้องเอาใจใส่เป็นพิเศษเสมอ เพราะสิ่งทั้งหลายมาจากใจทั้งนั้น กิริยาอาการทางกายที่คนอื่นมองเห็นกันนั้น เป็นเครื่องส่อถึงน้ำใจ คำพูดที่ออกมาให้คนอื่นได้ยินก็ส่อแสดงถึงอาการ

ของใจ ร่างกายเป็นฐานที่ตั้งและเป็นที่แสดงออกถึงจิตใจตลอดเวลา การระวังรักษา การอบรม การสร้างคนจึงสำคัญอยู่ที่การสร้างใจของเขาให้ดี.

อาการเคลื่อนไหวของจิตที่ปรากฏออกมาในรูปต่าง ๆ นั้น มีทั้งที่เป็นมาโดยกำเนิดและมีทั้งเป็นเองในภายหลังโดยอาศัยสื่อคือสิ่งแวดล้อมและการชักนำของผู้ที่อยู่ใกล้ ๆ กับเขา เด็กอยู่ใกล้กับบุคคลหรือสิ่งใด เขามีอาการความเป็นไปอย่างที่บุคคลและสิ่งนั้น ๆ เป็นอยู่ จึงเป็นความจำเป็นอยู่บ้างที่เราจะต้องศึกษาถึงอาการของจิต พอเป็นแนวทางสำหรับส่องดูความเป็นไปของเด็ก เรื่องที่ควรรู้ก่อนคือเรื่องของสัญชาตญาณ (Instinct) อารมณ์ (Emotion) นิสัย (Habit) มารยาท (Charactor) ซึ่งจะได้อธิบายไปตามลำดับ.

๑. **สัญชาตญาณ** เป็นคำพูดที่ไม่ค่อยจะชินหูผู้ฟังเท่าใดนัก เพราะเป็นศัพท์ที่ใช้กันในเรื่องเกี่ยวกับจิตเป็นส่วนมาก โปรดฟังให้ดี คำว่า สัญชาต แปลว่า เกิดพร้อม ญาณ แปลว่า ความรู้ เอามารวมกันเข้าก็หมายถึง ความรู้ที่เกิดมากับใจตั้งแต่เกิดทีเดียว ไม่ต้องมีใครสอนให้รู้ให้ทำก็ทำเองได้ เป็นเรื่องที่มีมาแก่ทุกตัวคน และเป็นเรื่องที่ทิ้งให้เด็ดขาดไปก็ไม่ได้ ได้แต่เพียงคอยควบคุมเข้าไว้มิให้แสดงอาการออกมากเกินไปเท่านั้น ชาวโลกที่ขาดการอบรมในทางใจ มักขาดการควบคุมสัญชาตญาณ และกลายเป็นคนหยาบคายในสังคม เขามักทำอะไรแบบสัตว์ป่าเสมอ ส่วนบุคคลผู้ได้

รับการศึกษาอบรมแล้ว ย่อมมีความละอายต่อการปล่อยสันดานเดิมของตนออกมา จึงกลายเป็นสุภาพชนที่น่าคบหาสมาคม ฉะนั้นใครๆ ที่ใคร่จะเป็นคนเจริญกับเขาก็จงเรียนรู้ไว้บ้าง แล้วพยายามควบคุมสัญชาตญาณของตน อย่าให้ออกมาจนเกินพอดีเป็นอันขาด สัญชาตญาณใหญ่ ๆ เท่าที่ควรรู้มีดังต่อไปนี้ คือ :—

ก. สัญชาตญาณแห่งการเลี้ยงชีพ สัตว์ที่มีชีวิตทั้งหมดย่อมอยู่ได้ด้วยอาหาร ความต้องการอาหารจึงเกิดติดมาตั้งแต่เกิด ลูกแมว ลูกหมาพอเกิดออกมาจากท้องแม่ก็คลำหานมแม่และดูดกินทันที แต่ลูกคนพอเกิดออกมาจากท้องแม่ก็ยังไม่ได้กินก่อน ต้องมีการล้างสิ่งสกปรกออกจากตัวเขา ต้องทำความสะอาดให้มารดา เขาจึงกินนมได้ตามความปรารถนา และต้องกินกันเรื่อยไปจนกระทั่งหมดลมหายใจ เกี่ยวกับการกินก็ต้องมีการหาไว้กิน นี่เป็นสัญชาตญาณของสัตว์ทั่วไป.

ข. สัญชาตญาณแห่งการสืบพันธุ์ เมื่อมีการเกิดแล้วก็ต้องมีการสืบต่อของชีวิตเรื่อยไป นามรูปของเราจึงยังไม่ดับสูญ แต่ถ้าหากว่าไม่มีการสืบต่อก็ถึงความแตกดับ สัญชาตญาณประเภทนี้ก่อให้เกิดความกำหนัด ความใคร่ในกามตัณหา ถ้าหากมิได้กล่อมเกลาหรือควบคุมให้ดีแล้ว ราคาของคนก็จะต่ำกว่าสัตว์เดรัจฉานเช่นหมาเป็นต้น ความจริงหมาหรือสัตว์อื่น ๆ มันสนองความต้องการของสัญชาตญาณเป็นครั้งคราว เป็นฤดูกาล พอพ้นแล้วก็เฉย ๆ มิได้สนใจ

ใยดีต่อไป แต่มนุษย์เรานี้มีกาลเวลากันบ้างไหม? มีความพอกันบ้างไหม? คิดดูให้ดีแล้วบางทีก็น่าละอายแก่หมาอยู่บ้างสำหรับบางคนที่ขาดการควบคุมสัญชาตญาณข้อนี้.

ค. *สัญชาตญาณแห่งการระวังรักษา* สัตว์ทุกตัวมีความรักต่อชีวิต กลัวต่อการทำร้ายเบียดเบียน พระพุทธองค์ตรัสไว้ในธรรมบทว่า "สัตว์ทั้งหลายย่อมสะดุ้งต่ออาชญา ย่อมกลัวต่อความตาย จงทำตนเองให้เป็นเครื่องเปรียบเทียบ แล้วอย่าให้ใคร ๆ เดือดร้อน" เพราะมีความกลัวเจ็บกลัวตาย จึงเกิดความรู้สึกในอันที่จะรักษาตนให้พ้นภัย ต่อไปก็เกิดอาการต่อสู้ หรือถอยหนีตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เด็ก ๆ บางคนมักตกใจง่ายในเมื่อได้เห็นหรือได้ยินเสียงอะไรดัง ๆ ก็ผวาหวีดทันที พี่เลี้ยงนางนมจึงต้องระวังอย่าให้เด็กเกิดอารมณ์กลัวขึ้นในใจเขา.

ฆ. *สัญชาตญาณแห่งความถือตัวถือตน* ข้อนี้คือมูลฐานของการเห็นแก่ตนเองเป็นใหญ่ ตนเองเป็นคนสำคัญดีงามเด่นกว่าคนอื่นเขาเสมอไป เป็นเหตุให้เกิดการวางภูมิว่าตนเป็นคนสำคัญ และก่อให้เกิดการเหยียดหยามบุคคลอื่นว่าต่ำกว่าตนทุกแง่ทุกมุม คนแบบนี้ถ้าเข้าไปในสถานที่ใดก็มักวางตนสูงไว้เสมอ ในภาษาธรรมะท่านเรียกว่า มีมานะสำคัญตนว่าดีกว่าเขาบ้าง สำคัญตนว่าเสมอเขาบ้าง สำคัญตนว่าต่ำกว่าเขาบ้าง ล้วนเป็นบ่อเกิดความยุ่งยากในทางใจทั้งนั้น.

ง. *สัญชาตญาณของการรวมหมู่* มนุษย์นี้เป็นสัตว์เมือง คือ อยู่กันเป็นพรรคเป็นพวก ไม่ชอบอยู่ตามลำพัง ปกติของมนุษย์มักมีความโน้มเอียงเข้าอาศัยกันอยู่เสมอ ถ้าเราไปดูตามสถานที่ที่มีงานก็จะเห็นว่า คนมักจะรวมกันอยู่เป็นหย่อม ๆ มีใครไปอยู่ก่อนสักคนสองคนก็มีคนตามไปรวมกันจนกลายเป็นหมู่ใหญ่ การรวมหมู่รวมพวกมักอาศัยสิ่งที่เหมือนกัน เช่นพูดแบบเดียวกัน นุ่งห่มแบบเดียวกัน ฐานะความเป็นอยู่พอคล้าย ๆ กัน เขาก็มาเข้าพวกเดียวกันได้ เหตุนี้แหละประชาชนในโลกจึงมีหลายชาติหลายภาษา ใครต้องถูกทอดทิ้งอยู่โดดเดี่ยวย่อมไม่สบายใจ เด็ก ๆ ที่ปล่อยให้อยู่คนเดียวมักเป็นเด็กที่เงื่องหงอย ขาดความว่องไวทั้งทางกายและทางใจ ถ้าเขาได้เพื่อนเล่นสักคนหนึ่ง เขาจะมีความเบิกบานขึ้นมาทันที จงสังเกตเวลาพ่อแม่ไปทำงานข้างนอก พอกลับมาถึงบ้านลูกน้อยก็โผเข้ามากอดคอทันที นี่คือสัญชาตญาณของการรวมหมู่ที่เห็นกันง่าย ๆ.

จ. *สัญชาตญาณของการสะสม* ก่อนถึงฤดูฝน เราเคยเห็นมดเป็นจำนวนมากเก็บของกินได้ไปไว้ในรัง ผึ้งจำนวนมากเที่ยวคลึงเคล้าเกษรดอกไม้ เพื่อนำเอาน้ำหวานไปเก็บไว้สำหรับลูกอ่อนที่จะเกิดมา กาดำ ๆ พอได้อาหารสักชิ้นก็มักเอาไปซ่อนไว้ก่อน เพื่อจะได้มากินกันทีหลัง การกระทำเช่นนี้เป็นวิธีการของสัญชาตญาณสะสมไว้ทั้งนั้น ยิ่งในหมู่มนุษย์ด้วยกันแล้วมีการสะสมเป็นงานใหญ่ เก็บกันจิปาถะไม่รู้ว่าอะไรเป็นอะไร สัญชาตญาณดังนี้ ถ้าไม่กล่อมเกลาหรือควบคุมให้ดีแล้ว มักก่อให้เกิดความมักได้ และเบียดเบียน

ผู้อื่นมากเหมือนกัน หนูน้อยบางคนเริ่มเก็บของเล็กของน้อย พอเก็บไว้แล้วก็มักพูดว่า ใครอย่ามาแตะต้องของหนูน๊ะ บางทีอาการหนักเลยไปถึงเอาเปรียบผู้อื่นโกงเขาร้อยแปด จนกลายเป็นโรคสะสมมรดกไว้ให้ลูกหลาน โดยการโกงมีประการต่าง ๆ ดังที่เราเห็น ๆ กันอยู่ในสมัยนี้.

สัญชาตญาณที่กล่าวมานี้ไม่ละเอียดแท้ เอากันแต่พอเป็นแนวทางสำหรับรู้อาการของใจไว้บ้างเท่านั้น เพื่อจะได้หาวิธีกล่อมเกลาให้เป็นไปในทางที่ถูกที่ควร ไม่ปล่อยไว้จนกลายเป็นคนเสีย และจะมีความไม่สบายใจในภายหลัง โทษที่เกิดจากความไม่เข้าใจไม่ทำการแก้ไขนั้น แผ่กว้างออกไปถึงประเทศชาติและสังคมทั่วไปด้วย จึงใคร่ขอให้พ่อแม่ทั้งหลายพึงสำเนียกไว้สักหน่อย.

๒. **อารมณ์** เป็นคำพูดที่เราได้ยินกันบ่อย ๆ พ่อคนนั้นมีอารมณ์ดี หมายถึงใจเย็น แม่คนนั้นอารมณ์ร้ายมาก ก็หมายถึงคนใจร้อนชอบเถียงชอบด่าเสมอ อารมณ์จึงหมายถึงความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับใจ เมื่อใจได้รับรู้สิ่งใดสิ่งหนึ่งทางประสาททั้งห้า แล้วเกิดอาการบางอย่างขึ้นในใจ อาการนั้นเรียกว่าอารมณ์ อารมณ์นี้มีสัญชาตญาณเป็นมูลฐานเสมอ เช่นเราเห็นรูปของเพศที่ตรงข้ามกับเรา ก็เกิดความพอใจ อยากเข้าไปถามว่าเธอคือใครมาจากไหน ก็เพราะสัญชาตญาณในการสืบพันธุ์เป็นมูลฐาน แปลงรูปเป็นความใคร่ อยากได้ใน

รูปนั้น อารมณ์เป็นเรื่องที่สามารถป้องกันมิให้เกิดขึ้นได้ ทำลายก็ได้โดยการปฏิบัติทางภาวนา.

๓ **นิสัย** เป็นสิ่งที่เกิดมาจากการฝึกฝน เช่นคนขยันก็เพราะฝึกฝนในทางนั้น คนเกียจคร้านก็เพราะฝึกฝนในทางเกียจคร้าน ทำสิ่งใดบ่อย ๆ ก็ก่อให้เกิดเป็นนิสัย นิสัยบางทีก็เกิดจากการถ่ายทอดจากมารดาบิดาหรือผู้ที่อยู่ใกล้ เพราะเด็ก ๆ มีปกติโน้มเอียงในทางรับง่ายอยู่แล้ว การปลูกฝังนิสัยให้เด็กจึงอยู่ที่ตัวอย่างของผู้ใหญ่ ท่านผู้หนึ่งเป็นคนขยันตื่นแต่เช้าและทำงานถางป่าในสวนทุกวันเป็นนิจ ลูกชายก็ตื่นเหมือนพ่อ จับมีดไปถางป่าแบบพ่อเหมือนกัน นิสัยติดกันได้อย่างนี้ ท่านเองมีนิสัยอย่างใดเล่า ดีหรือเลว ระวังมันจะติดเอาลูกของท่านเข้านะ.

๔. **มารยาท** หมายถึงกิริยาท่าทางที่แสดงออกมาทางกายทางถ้อยคำให้เห็นได้อย่างชัดเจน มารยาทเป็นอาการที่ส่อแสดงถึงนิสัยของผู้แสดงเสมอ เช่นคนมีนิสัยหยาบก็พูดคำไม่สุภาพ กิริยาอาการก็หยาบโลนไม่น่าดู จะยืนเดินนั่งนอนไม่มีระเบียบของผู้ดี ในทางตรงข้าม ถ้าเขามีนิสัยดีมารยาทก็ดีตามไปด้วย.

ในการอบรมเด็ก จึงต้องเรียนรู้อาการเหล่านี้ไว้ให้ชัดเจน แล้วคอยสังเกตแก้ไขอาการของเขาให้ดีขึ้น ให้จำสูตรง่าย ๆ ว่า "สัญชาตญาณเป็นมูลฐานของอารมณ์ อารมณ์เป็นมูลฐานของนิสัย และนิสัยเป็น

มูลฐานของมารยาทอันปรากฏออกมาแก่คนอื่น ''อาการของมารยาทที่ปรากฏออกมาแก่คนอื่นนี่แหละ คือบุคลิกลักษณะของบุคคลใครจะดีจะชั่ว ก็เพราะเหตุดังกล่าวมา และเหตุที่สำคัญที่สุดอยู่ที่บิดามารดา มารดาบิดาจึงควรระมัดระวังเป็นพิเศษเสมอในเรื่องการสร้างนิสัยให้แก่บุตรธิดาของตน.

ตามที่กล่าวมานี้เป็นการบอกแนวทางให้ท่านทราบถึงเนื้อแท้ของคน จะได้เข้าใจถึงกิริยาอาการที่เด็กของท่านแสดงออกมาไม่ว่าในรูปใด ๆ ถ้าท่านเห็นว่าการแสดงออกของเด็กจะเป็นมูลฐานของความเสียหาย จะสร้างนิสัยไม่ดีให้เกิดแก่เขา ท่านจงหาทางป้องกันอย่าให้เขาได้กระทำเช่นนั้นต่อไป ปกติของคนเราทั่วไปนั้นมีการระบายออกอยู่เสมอ จะเก็บอะไร ๆ ไว้ในใจเสมอย่อมเป็นการยาก เพราะการเก็บไว้มาก ๆ อาจจะทำให้เกิดอารมณ์คั่งได้ เมื่อเกิดการคั่งขึ้นแล้วก็ติด ผลที่สุดกลายเป็นคนใจแตกเพราะอารมณ์คั่งค้างนั้น การที่จะกักไว้จึงไม่เหมาะ เราต้องหาวิธีชดเชย หรือระบายออกโดยทางใดทางหนึ่ง อันเป็นทางที่ถูกที่ควร เหมือนกับสายน้ำที่ไหลมาจากที่สูง ถ้าเพียงแต่ทำทำนบกั้นไว้ บางทีน้ำแรงพังทำนบหรือตลิ่งไปก็ได้ แต่ถ้าเรากั้นแล้วขุดทางระบายให้ไหลออกหลาย ๆ ทาง ก็จะได้น้ำไปทำประโยชน์มากตลิ่งก็ไม่พัง ทำนบกั้นน้ำก็ไม่เสียฉันใด ในเรื่องของเด็กก็ฉันนั้น ผู้ปกครองหรือมารดาบิดาที่ฉลาด ควรหาทางชดเชยให้

แก่เขา อย่าให้เขาหาเอาเองตามชอบใจเพราะปัญญาของเขาไม่พอที่จะเห็นว่าอะไรดีอะไรเสีย ผู้ใหญ่ควรเป็นหูเป็นตาให้เขาอย่างแท้จริง ก็พอมีทางชดเชยการแสดงออกในทางเสียได้มาก จึงขอฝากให้ท่านทั้งหลายนำไปคิดเป็นการบ้านในวันอาทิตย์ และใช้บทเรียนนี้สังเกตดูกิริยาอาการของลูกท่านเสมอเถิด ลูกจะดีหรือเสียอยู่ที่พ่อแม่นั่นเอง. △

อย่าใช้อารมณ์กับเด็ก

วันหนึ่งข้าพเจ้าเดินผ่านไปทางถนนสายหนึ่ง บังเอิญได้เห็นสิ่งที่ไม่นึกว่าจะได้เห็น มันเป็นภาพที่ติดตาข้าพเจ้าอยู่เป็นเวลานาน มันทำให้ข้าพเจ้าคิดมากถึงเหตุการณ์ในวันนั้น และคิดเลยไปถึงอะไรต่ออะไรอีกหลายอย่าง ท่านลองทายดูทีหรือว่ามันเป็นภาพอะไรกัน คงทายไม่ถูกดอกเพราะท่านไม่เห็น ความจริงภาพเช่นนี้เป็นภาพที่ปรากฏอยู่ในที่ทั่ว ๆ ไป หากแต่ว่าท่านทั้งหลายขาดความเอาใจใส่เท่านั้นเอง ขอนำเหตุการณ์มาเล่าให้ท่านฟังไว้บ้าง มันเป็นละครตอนหนึ่งที่แสดงกันอยู่ทั่วไป.

ฉากละครเปิดขึ้นที่บ้านน้อย ๆ หลังหนึ่ง เป็นบ้านเล็ก ๆ ที่บอกถึงฐานะของเจ้าบ้านว่าเป็นคนหาเช้ากินค่ำ ดูเข้าไปภายในบ้านก็ไม่เห็นมีอะไรมากนัก อันเรียกได้ว่าเป็นเครื่องประดับบ้าน พ่อบ้านคงออกไปทำธุระข้างนอก อยู่แต่แม่บ้านซึ่งกำลังมีท้องขนาดเจ็ดเดือนเห็นจะได้ มีเด็กน้อยคนหนึ่งเป็นชายอายุยังไม่ถึงสองขวบ กำลังได้รับการขู่เข็ญจากมารดา เด็กน้อยร้องดิ้นรนด้วยความเจ็บปวด เพราะไม้เรียวที่มารดาหวดลงไปโดยไม่เลือกที่ หวดเอา ๆ ตามความพอใจ เด็กน้อยได้แต่ดิ้นรนร้องไห้ก้องบ้าน ดูเหมือนว่ามารดาจะเป็นคนหูตึงหรือหนวกไปเพราะกำลังโทสะ จึงหาได้ยินเสียงเด็กร้องไม่ คงทำการตีต่อไป ตีจนกระทั่งเหนื่อยและหนูน้อยนอนนิ่งไปด้วยความ

ปวดร้าว เขาร้องไม่ออกนอกจากทำเสียงครางเบา ๆ เท่านั้น เสียงแม่ยังบ่นต่อไปว่า เออกูห้ามแล้วมึงไม่หยุด ลูกอะไรก็ไม่รู้ พูดกันไม่รู้เรื่องน่าจะตีเสียให้ตาย ขณะพูดก็ทำหน้าชนิดที่วาดให้เป็นมนุษย์ยากเต็มที หนูน้อยคนนั้นทำความผิดอะไรหรือจึงถูกลงโทษขนาดนั้นได้ความว่าเขาซุกซนทำจานข้าวแตกไปใบหนึ่ง ของไม่มีอยู่แล้วมาแตกเสียอีกแม่เลยพาลโกรธใหญ่จึงทุบตีเอาจนบอบช้ำ นึกแล้วก็น่าสงสารเหลือเกิน มันเป็นความผิดของเด็กน้อยหรือ?

ในการที่จานต้องแตกลงไป ท่านทั้งหลายลองคิดดูสักหน่อยเถิด หนูน้อยไม่มีความรักในจานใบนั้นหรือจึงทำแตก หรือว่าเธอแกล้งโยนเล่นเป็นร่อนรูปมันจึงแตก เปล่าทั้งนั้น หนูน้อยทานข้าวในจานหมดแล้วก็ถือจานไปที่ล้างน้ำ ต้องการทำอย่างที่ผู้ใหญ่ทำเพราะเธอเคยเห็นผู้ใหญ่ทานข้าวแล้วก็ไปล้างจานกัน เธออยากทำบ้าง แต่มือของเธอยังไม่แข็งแรงพอจานจึงตกแตก เธอมิได้แกล้งทำสักนิดเดียว มารดาของเธอขาดการเรียนรู้นิสัยของเด็กขาดความยั้งคิดมารดาเป็นคนเจ้าอารมณ์เกิดโทสะและทุบตีร่างน้อย ๆ อย่างลืมตัว.

ถ้าวิเคราะห์ดูการกระทำของมารดาแล้ว มีมูลฐานหลายอย่างเช่นความลำบากยากจนในครอบครัว สามีไม่ค่อยอยู่บ้าน ไม่ทำงานหาเงินมาเลี้ยงลูกเมีย ทำได้บ้างนิดหน่อยก็เอาไปกินเหล้าเสียบ้าง เอาไปซื้อสลากกินแบ่งซึ่งตนไม่ได้รับส่วนแบ่งเสียบ้าง ปัญหาการครองชีพในครอบครัวมีมากขึ้น ทำให้แม่บ้านใจคอไม่ดี คนเราถ้าพื้นฐาน

ในใจไม่ถืออยู่แล้วเกิดอะไรกระทบนิดหน่อย ก็เป็นฟืนเป็นไฟเผาตนเองทันที ผลร้ายไปตกอยู่กับหนูน้อยผู้ไม่รู้อิโหน่อิเหน่ เขาคงบาปในชาติก่อนจึงได้มาเกิดในท้องของมารดาอย่างนั้น เขาคงเป็นคนมีกรรม จึงมีพ่อแม่ที่ไม่เอาถ่านในความเป็นอยู่ของครอบครัวอย่างนั้น ทุกคนต้องรับผลกรรมของตนด้วยกันทั้งนั้น นึกถึงธรรมะค่อยปลงตกไปหน่อย แต่ก็เป็นประโยชน์ทางใจของผู้ปลงคนเดียว หนูน้อยที่ต้องทนทุกข์ยังมีอยู่อีกมาก จึงใคร่พูดกับท่านผู้ฟังเสียบ้างในเรื่องเกี่ยวกับการลงโทษเด็ก ๆ ของท่าน.

จะเล่าความจริงให้ท่านฟังเกี่ยวกับตัวของข้าพเจ้าเอง ในสมัยข้าพเจ้าเป็นเด็ก ข้าพเจ้าไม่ชอบการดุด่าและเฆี่ยนตี ชอบความสุภาพอ่อนโยน ถ้าถูกดุวันไหนก็ทานอาหารไม่ได้เอาทีเดียว คุณแม่ท่านรู้ดีท่านจึงมิได้ดุด่าอย่างรุนแรง ถ้าโกรธนักก็เพียงใช้ฝ่ามือตบตะโพกสองสามแปะเท่านั้น คุณพ่อไม่เคยเฆี่ยนตีเลยจนข้าพเจ้าโต ถ้าทำอะไรผิดท่านมักสอนในเวลากลางคืน หรือบางทีก็บ่นให้รู้สึกว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นการผิด ข้าพเจ้าจึงเป็นเด็กที่มีความสุขในอ้อมแขนของคุณพ่อคุณแม่ แต่พี่สาวของข้าพเจ้าคนหนึ่งมักดุเสมอ ดุข้าพเจ้าทีไรก็ถูกคุณแม่ห้ามทุกทีว่าอย่าดุน้อง พูดกันดี ๆ ต่อมาก็ต้องไปอยู่วัดกับหลวงลุง หลวงลุงท่านเป็นคนเจ้าระเบียบ และพูดน้อย ดูอาการท่านเคร่งขรึมตลอดเวลา ไม่ค่อยพูดอะไรกับใคร ท่านเดินตามแนวเก่า คือต้องบังคับกันเสมอ ข้าพเจ้าเกิดความลำบากใจ ความจริงท่านทำด้วย

ความรัก แต่เด็ก ๆ ไม่รู้ เลยทำให้เกิดความกลัวและหนีจากวัดบ่อย ๆ หนีไปก็ไม่พ้นถูกนำกลับมาอีก และถูกเฆี่ยนเป็นการใหญ่ พอเผลอก็หนีอีกเป็นอย่างนี้บ่อย ๆ จนอยู่กันไม่ได้ แม้คุณพ่อคุณแม่จะนำกลับไปอีกก็ไม่ยอมไป เกิดโรคกลัวต่อไม้เรียวเต็มที่ ต้องย้ายที่ใหม่คือเข้าโรงเรียน ได้เรียนมาดีในชั้น ป. ๑–๒ พอถึง ป. ๓ คุณครูที่สอนท่านเคร่งครัดและตีเก่งอีก โรคเก่าเข้ามาอีก หนีโรงเรียนต่อไป เขาจับมาส่ง ถูกครูถามว่าทำไมหนีโรงเรียน บอกคุณครูว่ากลัวไม้เรียวที่ครูตีบ่อย ๆ คุณครูหัวเราะและบอกว่าต่อนี้ไปไม่ตีแล้ว ขอให้มาโรงเรียนทุกวันเถิด ข้าพเจ้าก็มาโรงเรียนทุกวัน ครูก็ไม่ตีดังแต่ก่อน การเรียนก็ดำเนินไปจนสอบไล่ได้ผ่านชั้นประถมไป.

ท่านผู้ฟังคงนึกว่าเรื่องส่วนตัวเอามาเล่าทำไม ที่เล่ามาเพื่อให้เห็นโทษของการลงโทษในทางที่ตึงเกินไป ตามปกติคนเรามีสัญชาตญาณแห่งความกลัวด้วยกันทั้งนั้น ถ้าเราเอาวิธีทำให้กลัวมาใช้เป็นการกระทำที่บังคับจิตใจของเด็กมากเกินไป จิตใจของเด็กก็หดหู่ ไม่อยากทำอะไร ไม่อยากอยู่บ้าน มองเห็นพ่อแม่ผู้ปกครองเป็นศัตรูไป ถ้าให้ตีตนออกห่าง และห่างออกไปจนเสียคนไปก็มาก เด็ก ๆ ตามแถวหน้าโรงหนังมาจากครอบครัวที่พ่อแม่ใช้วิธีขู่เข็ญไม่น้อย คนที่มีนิสัยมักโกรธ เหี้ยมโหดดุร้าย ถ้าสืบดูประวัติให้ดีก็จะพบว่ามาจากพ่อแม่ที่ดุร้าย **ฉะนั้นการลงโทษเด็กจึงเป็นเรื่องที่ต้องระมัดระวังให้มากสักหน่อย พ่อแม่บางคนพอเห็นลูกกระทำอะไรผิดก็ไม่มี**

การยับยั้งเลยฟาดเปรี้ยงเข้าให้ ไม่เลือกที่ สุดแต่จะถูกตรงไหน บางทีเด็กต้องเสียหู เสียตา เพราะการลงโทษแบบนั้น ขอให้คิดในใจก่อนว่า เด็กไม่มีเดียงสา เขายังไม่รู้ชัดว่าอะไรถูกหรือผิด เขาทำอะไรก็มักตามผู้ใหญ่เสมอ ผู้ใหญ่นี่แหละเป็นผู้ควรถูกเฆี่ยนก่อน เพราะแสดงละครไม่ดีให้เด็กเห็น แล้วตนไม่สำนึกว่าตนผิดไปลงโทษเด็กด้วยอำนาจโทสะ เป็นการกระทำที่ใช้ไม่ได้ จงจำไว้ในใจว่า ถ้าเกิดความโกรธอย่าลงโทษเด็กเป็นอันขาด เพราะการลงโทษเด็กขณะนั้นขาดความรู้สึกผิดชอบ มักลงโทษเกินกว่าเหตุไปเสมอ.

วันก่อนอ่านหนังสือพิมพ์พบข่าวเรื่องผู้หญิงทรมานเด็กด้วยวิธีการต่าง ๆ อันเป็นเรื่องทารุณทั้งนั้น คนแบบนี้เขาเรียกว่ายักขิณี ไม่ใช่หญิงธรรมดา บางคนโกรธจัดถึงกับพูดว่า เดี๋ยวแม่กินเนื้อเสียนี่ อย่างนี้มิใช่ถ้อยคำของคน แต่เป็นถ้อยคำของมารร้ายที่เข้ามาแทรกแซงอยู่ในใจแล้ว อย่าปล่อยให้มารร้ายมาลงโทษลูกของท่านเลย จงขับเจ้ามารร้ายออกไปจากใจของท่านเสียก่อนเถิด เราทำโทษเด็กเพื่ออะไร เป็นปัญหาที่ควรถามก่อน คำตอบก็มีว่า เพื่อให้เข็ดหลาบจักไม่กระทำผิดแบบนั้นต่อไป จุดหมายอยู่ที่ให้เขารู้ตัวว่าผิด และจะไม่ทำความผิดต่อไปอีก เอาละเป็นอันได้ความแล้ว ลองคิดต่อไปอีกว่าไม่มีทางอื่นบ้างเลยเชียวหรือที่จะทำให้ลูกน้อยรู้ว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นการผิด มีอยู่ถมไปที่จะทำได้โดยไม่ต้องเฆี่ยนตีกัน ในประการแรกเราควรจะค้นหาสมุฏฐานเสียก่อนว่า ทำไมเด็กจึงชอบทำอย่าง

นั้น ทำไมเด็กจึงประพฤติแบบที่ผู้ใหญ่เรียกว่าซุกซน ความซุกซนของเขาเป็นความเสียหายหรือ ลองหัดค้นเหตุผลดูบ้าง ในข้อที่เด็กทำอะไรผิดไปนั้น เราควรนึกไว้ก่อนว่าทำไมเขาจึงทำอย่างนั้น เขาคงได้เห็นตัวอย่างแบบนั้นจากใครสักคนหนึ่ง ถ้าพบว่าตัวอย่างอยู่ที่ใคร จงตัดต้นตอทำลายตัวอย่างเสีย สมมติว่าพี่เลี้ยงเป็นตัวอย่าง ก็อย่าให้เขาทำให้เด็กเห็นต่อไป นี่วิธีหนึ่ง เรียกว่าเอาแบบชั่ว ๆ ไปเสียให้ห่าง ต่อไปควรพูดกับเด็กดี ๆ อ่อนหวาน พูดให้เขารู้การกระทำเช่นนั้นเป็นความชั่ว คนชั่ว พ่อแม่ไม่รัก การกระทำเช่นนั้น ลูกอยากให้พ่อแม่รักไหม ถ้าอยากให้พ่อแม่รัก ขอลูกอย่าทำอย่างนี้ต่อไปหนา นี่คือการเตือนมิให้เขาทำผิด คนทำผิดมักอาศัยเครื่องยั่วให้ทำผิด อยู่เฉย ๆ จะทำความผิดหาได้ไม่ จงมองหาเครื่องยั่วให้เด็กทำผิดให้พบ และนำออกไปให้ห่าง เด็กก็คงไม่ทำความผิดในรูปนั้นอีกต่อไป ผู้ใหญ่ก็ไม่ต้องลงโทษเด็กให้เสียกำลังใจ เด็กก็ไม่ต้องเจ็บเนื้อหนังเพราะความผิดนั้น ๆ.

เรื่องความซุกซนของเด็ก เป็นเรื่องที่ผู้ใหญ่รำคาญอยู่มาก และมักบ่นว่า แหม! อ้ายหนูนี่มันซนจริง ยายหัวหมุนทุกวัน เรามักได้ยินคุณย่าบ่นเสมอ เด็กอีกคนหนึ่งหงิมเหมือนตุ๊กตา คุณยายก็ชอบใจ ความจริงเรื่องของเด็กต้องไม่อยู่นิ่ง ถ้าอยู่นิ่งก็ไม่ใช่เด็กธรรมดาเด็กกำลังก้าวหน้าเจริญทั้งกายและใจ ถ้าเขาไม่เคลื่อนไหวอวัยวะก็ไม่เจริญงอกงาม ความซนจึงเป็นสมบัติของเด็กประการหนึ่ง แต่พี่เลี้ยงหรือมารดาบิดาไปเอาใจใส่เขามากเกินไป คอยช่วยเหลือ

เขามากเกินไป จนเด็กไม่ต้องทำอะไร อย่างนี้ก็ไม่ถูก คนเลี้ยงมีหน้าที่เพียงแต่ดูเด็กไว้เท่านั้น ดูอย่าให้เขามีอันตราย ให้เขามีเสรีบ้าง เราก็ไม่บ่นว่าเด็กซุกซน แต่ต้องมีระเบียบ มีทางชดเชยให้เขาบ้าง เด็กที่เดินได้แล้ว ก็ชอบเดินเป็นธรรมดา ให้สังเกตคนที่หัดถีบรถจักรยานได้ใหม่ ๆ เขาต้องถีบตลอดเวลาที่เขามีรถพอจะถีบได้ เขาถีบเพื่อให้เกิดความชำนาญนั่นเองเด็กที่เดินได้ก็ใคร่ที่จะเดินมาก ๆ เป็นธรรมดา จงมีที่ให้เขาได้เดินอย่างสบาย ไม่มีอะไรที่จะเกิดความเสียหายแก่เขา เขาก็คงไม่ซุกซนออกนอกทางไปไหน ความลำบากตรงที่เราไม่มีห้องสำหรับเด็ก ผู้ใหญ่นั่งนอนตรงไหนเอาเด็กมาไว้ตรงนั้นด้วย ก็ในห้องนั้นมีของหลายอย่าง หนูน้อยเขาอยากจะดูว่ามันเป็นอะไร เขาเห็นนาฬิกาเดินติ๊ก ๆ เขาก็สงสัย อยากเปิดดูว่ามันมีอะไรอยู่ข้างใน จึงได้มีเสียงดังอย่างนั้น เราจะไปว่าเขาซุกซนอย่างไร เขาทำถูกตามวิสัยของเขาแล้ว เราผู้ใหญ่ทำผิดเองที่ปล่อยเขาไว้ในห้องที่เต็มไปด้วยสิ่งที่เด็กไม่รู้ไม่เข้าใจ.

เคยเห็นลูกฝรั่ง พ่อแม่ไปทำงาน ปล่อยเด็กไว้ในห้องคนเดียวกับของเล่นเล็ก ๆ น้อย ๆ หนูน้อยก็ยุ่งอยู่ในห้องนั้นไม่ไปไหน ถึงเวลาอาบน้ำ กินอาหารก็มีผู้ใหญ่มาพาไป ให้กินให้อาบ จบแล้วก็เข้าห้องต่อไป เด็กก็อยู่ได้เรียบร้อย ไม่ยุ่งไม่กวนพ่อแม่แต่ประการใด ของเราโดยมากคอยอุ้มอยู่ตลอดเวลา คอยเอาใจใส่ตลอดเวลา ว่าที่จริงก็เป็นการกระทำที่ผิดอยู่มากเหมือนกัน แต่ทำกันจนชินจึงมองกันไม่เห็น จึงใคร่ขอแนะนำว่า อย่าถนอมเด็กของท่านเกินไป ปล่อย

เด็กให้เขามีอิสระเสรีบ้าง ให้เขาได้อยู่ตามลำพังเขาบ้างในห้องของเขา เด็กก็จะเรียนรู้ในเรื่องพึ่งตัวเองเป็นลำดับ ถ้าลูกของท่านชอบเคลื่อนไหวที่ท่านเรียกว่าซุกซน ก็จงแก้โดยวิธีมีอะไร ๆ ให้เขาได้เล่นเป็นกีฬาบ้าง ถ้าเขามีของเล่น มีเครื่องบริหารกายอยู่ แล้วใจของเขาก็คงเรียบร้อยไปได้ ผู้เลี้ยงเด็กจึงไม่ต้องวิตกเรื่องเด็กซน เพราะเด็กซนมีสมองดี ว่องไว แต่ควรวิตกถึงเด็กหงิม ๆ เป็นผ้าพับ จะเป็นคนเฉื่อยชาในกาลข้างหน้า และอย่าได้ลงโทษเด็กที่ท่านเรียกว่าซุกซนเลย จงพยายามตะล่อมความซนของเขาให้เข้าแนวทางดีกว่า ซึ่งไม่ยากอะไรนัก.

ขอให้จำเป็นหลักสำหรับบทนี้ว่า การลงโทษเด็กด้วยอำนาจโทสะเป็นสิ่งไม่ควรทำ เด็กทุกคนไม่อยากกระทำความผิด แต่ทำไปเพราะความไม่รู้ จงให้เขารู้เสียว่าอะไรผิดและเขาจะไม่ทำสิ่งนั้นเป็นอันขาดเพราะปกติของเด็กอยากให้ผู้ใหญ่รักตน ถ้ารู้ว่าทำอย่างนั้นผู้ใหญ่ไม่รัก เขาก็คงเลิกไปเอง ความรักความเมตตาต่อกัน เป็นแนวทางของความดีอันยั่งยืน. △

ฝึกเด็กให้กินเป็นเวลา

เรื่องที่จะพูดกันในวันนี้ ท่านผู้ฟังอาจรู้สึกกระทบกระเทือนใจบ้างนิดหน่อย ข้าพเจ้าต้องขออภัยต่อท่านทั้งหลายด้วย เพราะข้าพเจ้ามีความรักและหวังดีต่อทุกคน ข้าพเจ้ามาอยู่กับพวกท่าน เพื่อนำท่านให้เดินทางถูก เพื่อแก้ไขความบกพร่องของท่านให้เป็นความดีงาม ถ้าเห็นอะไรบกพร่องเกิดขึ้นในตัวท่าน ในหมู่คณะของท่าน ถ้าข้าพเจ้าทำเฉยเมยไม่บอกให้ท่านทราบว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นสิ่งไม่ดี ข้าพเจ้าก็กลายเป็นคนไม่ซื่อตรงต่อหลักธรรมะ ที่พระพุทธองค์ได้สอนไว้ เป็นคนทรยศต่อพระพุทธบิดาของชาวเรา ข้าพเจ้าจึงใคร่รักษาความดีไว้เสมอ จึงได้ทำตนเป็นนักติเรื่อยมาในเรื่องที่สมควรติ สิ่งที่หนุนให้ข้าพเจ้าทำเช่นนี้ ไม่มีอะไรนอกไปจากความปรารถนาดี ต่อพี่น้องทั้งหลายเท่านั้น ขอพี่น้องผู้ฟังจงเข้าใจตามนี้ด้วย ข้าพเจ้าจะเริ่มเรื่องละโปรดฟังกันให้ดีเถิด.

เมื่อวันเพ็ญเดือนสิบ ทางยุวพุทธิสมาคมได้ขอร้องให้บิดามารดาผู้ปกครองเด็กมาประชุมกันที่พุทธสถาน เพื่อฟังคำแนะนำคำตักเตือนในเรื่องเกี่ยวกับเด็กโดยเฉพาะ เพราะปัญหาเรื่องเด็กเป็นปัญหาใหญ่ เป็นปัญหาที่ก่อให้เกิดผลในอนาคต และการแก้ปัญหาประเภทนี้ ต้องอาศัยความร่วมแรงร่วมใจกันจัดทำ จึงจะบรรลุถึงจุดหมายปลายทางได้ คณะยุวพุทธจึงได้นัดหมายให้บิดามารดาผู้ปกครองเด็กได้มาอยู่กันที่พุทธสถาน ในวันนั้นตัวข้าพเจ้าต้องไป

แสดงธรรมที่สารภีเสีย จึงมิได้พูดอะไรกับผู้ที่มาประชุม ท่านเจ้าคุณวินัยโกศล ท่านผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอเมืองได้มาพูดให้ฟัง ข้าพเจ้ากลับมาทันนิดหน่อย มีความดีใจมากที่เห็นพี่น้องมาประชุมกันเป็นจำนวนมาก แสดงให้เห็นว่าทุกท่านชอบแสงสว่าง ชอบเรียนให้รู้และจะได้นำไปปฏิบัติต่อไป เมื่อเลิกการประชุมต่างคนก็กลับไป ข้าพเจ้านอนพักที่พุทธสถาน วันรุ่งขึ้นข้าพเจ้าตื่นแต่เช้า ก็ลงไปเดินดูใต้ม้านั่งในห้องประชุม ได้พบอะไรหลายอย่างที่พี่น้องผู้มาประชุมได้ลืมไว้หรือแกล้งทิ้งไว้ก็ไม่ทราบ สิ่งของนั้นมีเปลือกถั่วดิน ชานอ้อย เปลือกเมล็ดแตงโม ใบตองห่อขนม ก้นบุหรี่ตัวเล็กตัวโตรวมทั้งขี้เถ้าด้วยมากมาย ได้สั่งให้คนงานช่วยกันทำความสะอาดเสียโดยเร็ว เรื่องจึงหมดไป แต่ในใจของข้าพเจ้ายังไม่หมดเรื่อง ยังมีเรื่องจะพูดกับพี่น้องอีกหลายประการ อันสืบเนื่องมาจากการประชุมในวันนั้น.

ระเบียบของการเข้าสู่ที่ประชุมมีอยู่ แต่ส่วนมากมิได้นำมาใช้เป็นหลักปฏิบัติกัน แม้ในการประชุมของพระภิกษุก็ยังไม่ค่อยเรียบร้อย เนื่องจากยังมีการตามใจตนเองกันมากนั่นเอง เมื่อมีการตามใจตนเองเกิดขึ้นในขณะใดพุทธธรรมก็หายไปจากใจในขณะนั้น พุทธธรรมหมายถึงการรู้จักบังคับใจตนเองให้อยู่ในระเบียบอันดีงามต่อไป ตามปกติของคนเรานั้นจะทำอะไรตามใจชอบก็ได้ ถ้าเขาอยู่ในที่ลับคนเดียว ไม่มีใครสามารถมองเห็นการกระทำของเขา แต่เขาเข้าหมู่เข้าพวกกับใคร ๆ ไม่ต้องมากเพียงสองคนเท่านั้น เสรีภาพของ

เขาก็ถูกตัดรอนลงทันที ระเบียบมารยาทอันดีงามนั้นแหละ ตัดทอนเสรีภาพแบบการตามใจของตนให้น้อยลงไป เราจะเห็นสุภาพชนที่นั่งด้วยกัน อีกคนหนึ่งอยากจะสูบบุหรี่ ก็จะต้องขออนุญาตจากอีกคนหนึ่งว่า ขอโทษคุณจะรังเกียจไหมถ้าผมจะสูบบุหรี่ อีกคนหนึ่งแม้จะไม่ชอบควันบุหรี่ก็ต้องตอบอย่างมีอัทธยาศัยว่า ไม่เป็นไร โปรดตามสบายเถิด คนทั้งสองก็นั่งสนทนากันอย่างสบาย นี่เป็นกิริยาของคนดีในสมาคมประการหนึ่ง.

คนไทยเรามีปกติตามใจตนเองเสียจนชิน เราจึงทำอะไรได้ทุกอย่างทุกสถานที่ โดยเฉพาะในเวลาเข้าสู่ที่ประชุม ทุกคนต้องอยู่ในอาการสงบ ไม่พูดกันให้มีเสียงดังจนเป็นที่รำคาญแก่คนอื่นเขา ไม่สูบบุหรี่ เพราะกลัวควันบุหรี่ก่อความรำคาญแก่คนอื่นได้ ไม่ตำหมากดัง ๆ ไม่บ้วนน้ำหมากให้เปรอะสถานที่ ถ้าหากการประชุมเป็นเรื่องเกี่ยวกับทางศาสนา ต้องมีการปฏิบัติเคร่งครัดกันเป็นพิเศษ เพราะสถานที่ทางศาสนาเวลาปฏิบัติกิจทางศาสนา เป็นเรื่องของการบังคับตนเองขูดเกลาจิตใจของตนเองให้สะอาดขึ้น ผู้เข้าประชุมจึงควรไม่กระทำสิ่งที่ไม่ดีเสมอ พุทธสถานเป็นที่ประชุมทำกิจทางศาสนาบ้าง ประชุมหาความรอบรู้ในทางอะไร ๆ ที่เป็นประโยชน์บ้าง ผู้เข้าประชุมจึงควรระวังบังคับตนเองกันเสียบ้าง อย่าเอาพื้นของพุทธสถานเป็นกระโถนทิ้งของที่เป็นเดนกันเลย แม้การเข้าที่ประชุมในวิหาร ในธรรมศาลาก็เช่นเดียวกัน ควรเคร่งครัดกันเสียบ้าง คนไทยก็จะเป็นชาติที่มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยขึ้นมากกว่านี้ มีการ

บังคับตนเองได้มากกว่านี้ ชาติไทยก็จะก้าวหน้าไปในทางดีงามสมความมุ่งหมาย จึงขอให้ท่านช่วยกันคิดและสังวรกันต่อไป.

ท่านผู้ฟังอาจคัดค้านได้ว่า เปลือกถั่วและชานอ้อย ใบตองห่อขนม เป็นของพวกเด็กน้อยเขาทำกัน หาใช่เป็นของผู้ใหญ่ไม่ การนึกคัดค้านเช่นนี้ก็เพื่อเอาตัวรอดไปเท่านั้นเอง แต่ถ้าหันมาคิดดูให้ดีอีกสักเล็กน้อยก็จะพบว่า เรื่องของเด็กมาจากผู้ใหญ่ เพราะผู้ใหญ่เลี้ยงเด็กนำเด็ก สอนเด็กให้กระทำทุกสิ่งทุกอย่างทั้งโดยทางตรงทางอ้อม เด็กทำอะไรลงไปก็เป็นเรื่องเนื่องจากการกระทำของผู้ใหญ่ทั้งนั้น ความผิดทั้งมวลจึงตกอยู่กับผู้ใหญ่ ไม่ใช่ความผิดของเด็ก ทำไมผู้ใหญ่จึงได้กระทำผิดได้บ่อย ๆ เกี่ยวกับเด็ก ขอบอกว่าเนื่องจากเรื่องไม่รู้เท่าถึงการณ์อย่างหนึ่ง เนื่องจากความรักที่มีต่อเด็กของท่านอย่างหนึ่ง แต่มันเป็นความรักประเภททำลายหรือสร้างนิสัยเสียให้แก่เด็กมากกว่า พอท่านจะออกจากบ้านไปไหน ๆ อันเป็นเรื่องของผู้ใหญ่ เด็กจะบอกว่าหนูไปด้วยคน ท่านไม่อยากให้เด็กไป ก็ห้ามด้วยเสียงกระด้างว่า ฮึ ! อย่าไปเลย เด็กได้ยินเสียงกระด้างก็เกิดความน้อยใจว่า คุณแม่พูดเหมือนกับไม่รักตัว เขาก็แสดงอาการร้องไห้ออกมาทันที ไม่เพียงแต่ร้องไห้เท่านั้น แต่แสดงอาการอีกหลายอย่างเพื่อเอาชนะท่าน พระพุทธเจ้าตรัสว่า เด็กมีการร้องไห้เป็นกำลัง เมื่อท่านเห็นลูกของท่านร้องไห้ก็ทำการปลอบโยน เด็กไม่หยุดท่านก็สัญญากับเด็กหลายแบบ เช่นว่าจะให้กินขนม จะพาไปดูหนัง จะให้ของเล่น หลายเรื่องหลายราวเพื่อให้เด็กหยุดร้องไห้เท่า

นั้น เด็กเลยได้ใจ และนึกว่าวิธีการของตนใช้ได้ผลแล้ว และใช้วิธีนั้นเรื่อยมา ถ้าหากท่านจะอดทนสักหน่อยไม่ให้เขาชนะโดยวิธีนั้น ปล่อยเขาไว้ก่อน พอหายโมโหแล้วจึงพูดกันดี ๆ ท่านก็มีทางเอาชนะเด็กได้ด้วยเหตุผล เด็กของท่านก็ไม่เสียคน ท่านเคยพลาดในเรื่องนี้บ้างไหม ถ้ามีก็โปรดปรับปรุงตัวท่านเสียใหม่เถิด.

เอาละสมมติว่าท่านจะไปพุทธสถาน เด็กของท่านอยากไปด้วย ท่านก็พาเขาไป ความจริงเรื่องของผู้ใหญ่กับเรื่องของเด็ก เราควรจะแบ่งกันได้แล้ว เช่นการฟังธรรม ตามปกติที่พุทธสถานในวันอาทิตย์เป็นเรื่องของเด็ก พ่อแม่ที่รักลูก และอยากให้ลูกได้ไปสู่ที่ประชุมก็ควรส่งเขาไปในวันนั้น เพราะเขาจะได้ฟังเรื่องที่เหมาะกับเขาโดยเฉพาะ การไปให้เด็กโตคุมไปก็ได้ พ่อแม่นำไปส่งก็ได้สุดแต่ความสะดวก ส่วนเวลาใดเป็นเรื่องของผู้ใหญ่นั้น ก็ไม่ควรนำเด็กไป เว้นแต่ผู้นำมีความสามารถเพียงพอที่จะควบคุมเด็กของตน ให้อยู่ในสถานที่เรียบร้อย ไม่ทำอะไรให้เป็นที่รบกวนผู้อื่น ขณะที่ท่านเดินมาตามถนนกับลูกน้อยของท่าน ท่านควรจะรู้ไว้ด้วยว่า มีอะไรหลายอย่างล่อใจเด็กให้อยากได้ วิสัยของเด็กเขามีความต้องการเสมอในเมื่อเขาเห็นอะไรที่เขาพอใจ พ่อแม่ควรเตรียมตัวต่อต้านความอยากของเด็กให้ดี เช่นพอเดินผ่านสามแยก ก็พบแม่ค้าขายถั่วดิน ขายอ้อยขวั้น ขายเมล็ดแตงโม อันเป็นของที่เด็กชอบทั้งนั้น และเป็นการแน่นอนที่เขาจะต้องขอของนั้น ๆ กับท่าน ควรจะทำอย่างไรจึงจะดี ขอแนะนำว่า ในประการต้นเมื่อเราทราบถึงความต้องการ

ของเด็กแล้ว เราก็ควรหาทางป้องกันอย่าให้เขาได้เกิดความสนใจในของนั้น เช่นรีบเดินไปเสียไว ๆ บ้าง ชวนเด็กสนทนาเรื่องอะไร ๆ ที่ทำให้เด็กเพลิดเพลินเสียบ้าง เป็นการดึงความสนใจของเด็กไปสู่เรื่องอื่นเสีย นี่เป็นวิธีหนึ่ง

อีกประการหนึ่งถ้าท่านเผลอไป พอถึงที่ขายเด็กต้องการทันที ท่านก็ควรพูดให้เขาเข้าใจว่า ของที่วางขายอยู่นั้นเป็นของไม่ดี เพราะเจ้าของไม่ปกปิด มีแมลงวันตอม เจ้าแมลงวันตอมสิ่งสกปรกเช่นขี้วัว ขี้ไก่ ตลอดถึงของคน สิ่งสกปรกติดเท้ามันมา เวลามาตอมของขาย ก็มีสิ่งสกปรกติดมาด้วย ในสิ่งสกปรกมีเชื้อโรค ถ้าหากเชื้อโรคติดเข้าไปในท้องของหนู ก็จะปวดท้องเหมือนที่เคยปวดคราวก่อน พูดให้เขาฟังจนเข้าใจความหมาย โดยใช้ท่าทางประกอบบ้าง แสดงความรักเอาอกเอาใจเขาบ้าง และพาเขาไปเสียจากสถานที่นั้น นี่เป็นวิธีดีที่สุดสำหรับแก้ลูกของท่านในเรื่องนี้ ถ้าหากว่ามีของควรกินและปราศจากโทษต่อเด็ก ท่านให้เขากินได้บ้าง แต่ต้องให้เขากินในสถานที่อันสมควร อย่าให้กินในขณะอยู่ในห้องประชุมเป็นอันขาด ฝึกให้เขารู้จักกาละเทศะเสียแต่น้อย ๆ วันหนึ่งเขาก็จะเป็นคนเรียบร้อยได้เพราะท่านช่วยแนะนำช่วยตักเตือนเขาในทางที่ดี ในเวลาใดลูกของท่านไม่สบาย ท่านควรหาโอกาสนั้นพูดให้เห็นโทษของการประพฤติอะไรที่ผิด ๆ อันอาจนำความยุ่งยากมาสู่ชีวิตของเขา มารดาบิดาควรทำตนเป็นนักแสวงหาโอกาส เพื่ออบรมลูกของตนเสมอ จึงจะชื่อว่ารักลูกจริง ๆ.

แม้ภายในครอบครัวของท่าน ก็ควรฝึกหัดทำตนให้เป็นคนมีระเบียบในการกินอยู่เสมอ อย่าได้ทำอะไรในทางตามใจตนเองเป็นอันขาด เพราะจะนำผลเสียหายไปถึงลูกหลานของท่านตลอดไป เรื่องเล็กน้อยนี่แหละได้กลายเป็นเรื่องใหญ่และนำความเสียมาให้มากเหลือเกินแล้ว จึงขอให้ระมัดระวังให้ดีเป็นพิเศษสักหน่อย.

จงสังเกตดูเด็กบางคนร่างกายสมบูรณ์ แต่บางคนร่างกายอ่อนแอเต็มที ใครทำให้เขาเป็นอย่างนั้น พ่อแม่นั่นแหละทำให้เขาเป็นไปอย่างนั้น พ่อบางคนเป็นคนซุกซนชอบเที่ยวตามสถานที่ ที่ไม่ควรเที่ยว เก็บเอาโรคภัยไข้เจ็บมาฝากลูก ลูกเกิดมามีร่างกายผิดปกติ เช่น ตาเสีย เป็นต้น ความสนุกของพ่อนำผลร้ายมาให้แก่ลูกหลานของตนได้อย่างนี้ ท่านพ่อจึงควรระมัดระวังไว้บ้าง แม่บางคนก็เหมือนกัน มัวแต่สนุกด้วยการแจกกระดาษ จนไม่มีเวลาเอาใจใส่กับลูกของตน ปล่อยลูกตามยถากรรม ผลที่สุดเด็กเสียคนไป เพราะขาดการเอาใจใส่ หน้าที่ของพ่อแม่อยู่ที่การเลี้ยง การนำเด็กให้เดินทางถูกทางชอบ และเป็นหน้าที่ที่ควรทำตั้งแต่เขายังเล็ก ๆ เพราะนิสัยและการกระทำในทางดีให้แก่เขาทีละน้อย ๆ เด็กของท่านก็จะเป็นคนดีได้ โตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ ก็จะเป็นผู้ใหญ่ที่ดีของชาติประเทศต่อไป.

เกี่ยวด้วยการไม่เพาะนิสัย ให้เป็นคนรู้จักบังคับตนข่มตนนี่เอง เด็กบางคนพอโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ จึงติดกินจุบกินจิบ กินไม่เลือก ทำให้ชอบกินอะไร ๆ ทั้งที่ควรกินและไม่ควรกินเข้าไป

จนฉาวไปทั้งเมือง เขาเป็นลูกที่เจริญมาในครอบครัว ที่กินไม่เป็นเวลา กินไม่เลือกจึงได้มีสภาพเช่นนั้น บ้านเมืองใดมีคนนิสัยแบบนี้มาก ๆ บ้านเมืองนั้นก็จะถึงความล่มจมโดยไม่ต้องสงสัย เราทั้งหลายเป็นคนไทยอยู่เมืองไทย มีความรักชาติไทย รักเมืองไทย รักความเป็นเอกราชของชาติไทย จงเริ่มฝึกเด็กของท่านให้เป็นไทยในการกินอยู่ก่อนเถิด อย่าได้สอนให้เขาเป็นคนกินไม่เป็นเวลา กินไม่เลือกสถานที่เป็นอันขาด ความเป็นระเบียบในการกิน สร้างความเป็นระเบียบในการอยู่ต่อไป และสิ่งนี้แหละเป็นมูลฐานของการสร้างชาติประเทศโดยแท้.

จึงขอตักเตือนพ่อแม่ทั้งหลายว่า ลูกของท่านจะดีจะเสียอยู่ที่ตัวท่าน จงทำตนเป็นตัวอย่างในทางดี อย่าเอาใจใส่เด็กในสิ่งที่ท่านเห็นว่า จะทำให้เด็กของท่านเสียคน จงอย่าสงสารเด็กแล้วยอมให้เด็กของท่านทำชั่วเป็นอันขาด เพราะความสงสารแบบนั้นเป็นความสงสารที่ทำลายลูกของท่านเอง. △

เด็กต้องการอะไร ? ที่ไหน ? เมื่อใด ?

เราเป็นชาวพุทธ เรานับถือพระสัมมาสัมพุทธะ เราดำเนินชีวิตตามแนวทางที่ทรงสอนไว้ เราปลื้มใจมากที่เราได้พระศาสดาผู้ประเสริฐอย่างแท้จริงเป็นที่พึ่ง ชีวประวัติของพระองค์เป็นเรื่องที่น่าศึกษาสนใจ นับตั้งแต่ประสูตรจากพระครรภ์ของพระมารดา โตเป็นหนุ่มได้แต่งงานกับพระนางพิมพา ออกบวชแสวงหาสัจจธรรมอันเป็นแนวทางพ้นทุกข์ เมื่อพบแล้วก็นำออกประกาศแก่ประชาชนต่อไป การประกาศพระศาสนาของพระองค์เป็นไปอย่างราบรื่นตลอดเวลา ในบางครั้งทรงพบคนที่เคยประพฤติตนเป็นคนเสียมาก่อนแต่ครั้นได้มาพบพระองค์ ได้ฟังคำสอน ได้เห็นท่าทีอันสงบเย็นของพระองค์ เขาก็เปลี่ยนใจที่ดุร้ายให้กลายเป็นใจที่สงบ ยอมตนเป็นสาวกเข้าบวชในพระพุทธศาสนา การประกาศคำสอนของพระองค์จึงเป็นประโยชน์แก่ประชาชนทุกหมู่เหล่า แม้พระองค์จะเข้าสู่พระ-ปรินิพพาน นานถึงสองพันห้าร้อยปีกว่าแล้วหลักธรรมอันเป็นหลักของการครองชีพที่ถูกต้องของพระองค์ยังชำนะใจคนอยู่มิใช่น้อย นักศึกษาที่มีความรู้ดีในด้านคดีโลกตามแนวการศึกษาแผนใหม่ เป็นคนไม่ค่อยมีความเชื่อในคำสอนประเภทเทวนิยม เมื่อได้พบคำสอนอันเป็นแบบธรรมนิยมเข้าก็ยอมหมอบอยู่ภายใต้สัจจธรรมของพระองค์ นี่เป็นเรื่องที่น่าสนใจศึกษากันในสมัยนี้.

ทำไมพระพุทธองค์จึงทรงชนะน้ำใจคนได้มากมาย ทำไมพระธรรมของพระพุทธองค์จึงเข้าถึงใจและล้างใจได้เป็นอย่างดีเล่า? เคล็ดลับของเรื่องนี้อยู่ที่อะไร ? ขอตอบว่าอยู่ที่การศึกษาให้เข้าใจถึงความรู้สึกนึกคิดของคน และพูดทำให้เหมาะกับความรู้ของเขา ผู้ฟังเมื่อได้รับฟังสิ่งที่เหมาะแก่นิสัยใจคอของตน ก็สามารถรับเอาคำสอนนั้น ๆ มาปฏิบัติได้เป็นอย่างดี พระพุทธองค์จึงเป็นเช่นนายแพทย์ ผู้รู้อาการของคนไข้ และให้ยาที่เหมาะกับโรคแก่เขา คนไข้ก็หายจากโรคพยาธิดังใจหมาย.

การเรียนรู้ถึงความต้องการของกันและกัน จึงเป็นแนวประสานสามัคคีประการหนึ่ง อันการศึกษาในเรื่องนี้ เราเริ่มศึกษาได้จากใจของเราเอง จงคอยสังเกตดูความต้องการของใจ ในเมื่อได้พบปะสิ่งหนึ่งเข้า แล้วคอยกำหนดไว้ เอาไปเปรียบเทียบกับความรู้สึกของผู้อื่นต่อไป ก็สามารถเข้าใจได้ถึงความต้องการของเขา และทำตนให้เข้ากับความต้องการของเขา เราก็เป็นที่รักที่ชอบใจของผู้ที่ได้เข้าใกล้ คนที่เข้ากับคนอื่นไม่ได้นั้น มิใช่เนื่องจากอะไรอื่น แต่เขาเป็นคนไม่พยายามเรียนรู้ถึงความรู้สึกนึกคิดและความต้องการของคนอื่น เรื่องจึงยุ่งไม่สร่างซา.

ในเรื่องของเด็ก ๆ เป็นเรื่องที่เราจะทำความเข้าใจเขาง่ายที่สุด เพราะชีวิตของเด็กยังไม่มีความสลับซับซ้อนอะไร เขาเป็นผู้ที่ยังไม่มีมายาอย่างผู้ใหญ่ ไม่มีเล่ห์แต่อย่างใด ความรู้สึกของเด็กตรงไปตรงมาที่สุด จึงเป็นการง่ายที่สุดสำหรับพี่เลี้ยงมารดาบิดาจะเฝ้าสังเกตดู

ให้รู้ว่า เด็กมีความต้องการด้วยเรื่องอะไร ถ้าเห็นว่าพอจะสนองความต้องการเขาได้ และไม่ทำให้เขาเป็นคนเสียในทางนิสัย ก็จงให้ความสะดวกแก่เขาเถิด อย่าไปทรมานเขาให้ไดรับความเดือดร้อนเป็นดี อันความต้องการของเด็กนั้น ว่ากันโดยแท้จริงแล้ว เป็นความต้องการตามธรรมชาติจริง ๆ เขายังไม่มีความต้องการอะไร ที่เกินไปกว่าความต้องการของร่างกาย เว้นแต่ผู้ใหญ่เราจะไปฝึกเขาให้เป็นคนมีความต้องการในสิ่งที่ไม่จำเป็นเท่านั้น เด็กแสดงความต้องการด้วยพูดบอกไม่ได้ เขาจึงแสดงท่าทีให้เห็นก่อน และเมื่อไม่ได้ดังใจก็ร้องไห้จ้าออกมา เป็นการอุทธรณ์ต่อผู้ที่อยู่ใกล้ การร้องไห้ของเด็กเป็นการบอกถึงเหตุขัดข้องบางอย่างเกิดขึ้นแก่เขา อย่านึกว่าเด็กต้องการอาหารเสมอไป บางทีมีตัวสัตว์กัดต่อยเขาก็ได้ เบาะที่เขานอนชื้นไป เพราะน้ำเยี่ยวของเขาเองก็ได้ หรือเพราะเหตุอันใดอื่นมารดาบิดาจึงควรจำไว้ว่าเด็กร้องไห้ต้องมีเหตุเสมอ จงพยายามหาเหตุให้ได้.

หลายปีมาแล้วหญิงคนหนึ่งมีลูกเป็นคนแรก วันหนึ่งเด็กร้องไห้มาก ทำอย่างไรก็ไม่หยุด ยายของเด็กเป็นคนหัวเก่า นึกว่าแม่ซื้อมาหยอกเด็ก จึงไปหาหมอให้ช่วยทำตะกรุดมาผูกคอเด็กเพื่อทำให้เด็กหยุดร้อง หมอก็ทำให้ พอได้ตะกรุดมาก็จัดแจงยกเด็กไปอาบน้ำแล้วผูกตะกรุดให้ ก็พบว่าสันหลังของเด็กตอนล่างเป็นแผลเพราะนอนหมักอยู่กับความชื้นของเบาะ จึงทราบว่าการร้องไห้ของเจ้าหนูเนื่องจากเหตุนี้เอง จึงเอาแป้งทาให้ และเปลี่ยนเบาะให้ใหม่

เจ้าหนูก็นอนหลับสบายไม่รบกวนต่อไป ในทางธรรมท่านสอนไว้ว่า *สิ่งทั้งหลายเกิดจากเหตุ จะดับไปก็เพราะเหตุมันดับก่อน* คำสอนข้อนี้เป็นประโยชน์แก่ผู้เลี้ยงเด็กมาก จงศึกษาหาเหตุผลจากเด็กเสมอ อย่าทำอะไรลงไปด้วยความงมงายเป็นอันขาด เพราะความงมงายนำโทษทุกข์มาให้แก่เด็กมาก และอาจเสียไปถึงเมื่อโตขึ้นก็เป็นได้.

การทำอะไร ๆ กับเด็กควรมีเวลา และรักษาเวลาให้เที่ยงตรงไว้เสมอไป อย่าได้ทำอะไรตามอารมณ์เป็นอันขาด เช่นการให้อาหาร การอาบน้ำ การปล่อยให้เขาหลับนอนอย่างอิสระเสรี เป็นเรื่องควรทำให้เป็นระเบียบ เด็กก็คงไม่จู้จี้กับท่านจนหาเวลาทำงานกันไม่ได้ ต้องคอยอุ้มลูกน้อยอยู่ตลอดเวลา ไม่ต้องทำอย่างนั้นดอก เมื่อให้เขาอาบน้ำดื่มนมแม่แล้ว ให้เขานอนบนเบาะหรือในอู่ของเขาตามสบายอย่าไปยุ่งกับเขาอีกจนกว่าจะถึงเวลา หนูน้อยคงนอนสบายตามประสาของเด็กที่มีความสุขและเขามีความสุขมาก ถ้าเขาได้เป็นตัวของเขาเอง พวกเราผู้ใหญ่ยังใคร่จะมีเวลาเป็นตัวเอง อยากอยู่คนเดียวในที่เงียบ ๆ ฉันใด เด็กก็มีความต้องการฉันนั้นเหมือนกัน จึงขอเตือนให้มารดาบิดาพึงสำเหนียกถึงข้อนี้ไว้บ้าง นอกจากมารดาบิดาแล้วคุณตาคุณยายคุณปู่คุณย่ามักจะตื่นหลาน และคอยโอ๋หลานอยู่ตลอดเวลา คอยรบกวนเขาด้วยการยกมาอุ้มทำท่าอย่างโน้นอย่างนี้ การกระทำเช่นนั้น แม้จะเป็นการแสดงถึงความรักที่มีต่อเด็กแต่เป็นการให้โทษแก่เด็กอยู่บ้าง ทางที่ถูกนั้นอย่าได้ไปยุ่งกับเขาให้มากเกินไปเลย จะทำให้เขากลายเป็นคนอ่อนแอในเมื่อโตขึ้น *ความอ่อนแอ*

ของคนในทางใจนี่แหละนำความเสื่อมโทรมมาสู่สกุลได้ง่าย จึงใคร่เตือนให้ท่านได้ระมัดระวังไว้ตามควร.

ความผิดพลาดของผู้เลี้ยงเด็ก อยู่ที่การไม่ศึกษาให้เข้าใจถึงความต้องการของเด็ก และถือเอาแต่ใจตนเป็นประมาณ เอาความรู้สึกที่มีความหลงมาใช้กับเด็ก เลยทำโทษเด็กในทางที่ผิด เช่นดุด่าเฆี่ยนตี ทำให้เด็กกลัวโดยทางอาชญาอย่างเดียวจนกลายเป็นคนดื้อด้านเสียคนไปเลย จึงควรถือหลักไว้ว่า จงละเว้นการเฆี่ยนตีทรมานอย่างโง่เขลา ควรใช้ไหวพริบของท่านเป็นเครื่องดัดนิสัยของเขาแทน วิธีนี้จะไม่ทำให้ร่างกายเด็กเจ็บช้ำ จะไม่ทำให้ใจของเขาเขว และจะช่วยให้เขามีความคิดต่อไปในเบื้องหน้า นี่เป็นข้อควรจำประการหนึ่ง.

ถ้าหากเด็กของท่านทำอะไรที่ไม่ควรในขณะที่เขายังไม่เดียงสา เช่นร้องไห้จะเอาสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามนิสัยของเขา แต่ของนั้นท่านจะให้เขาไม่ได้ มันจะเป็นอันตรายแก่เขา จงอย่าขู่ตวาดทำให้เด็กตกใจ หรือทำท่าอย่างใดที่เป็นเหตุให้เด็กหวาดสะดุ้งเป็นอันขาด แต่จงใช้วิธีพรากเด็กจากสิ่งนั้น โดยนำของนั้นไปวางในที่อื่นเสียก่อน แล้วหันมาปลอบโยนลูกของท่าน คำพูดและท่าทางอันเต็มไปด้วยความปรานี แม้หนูน้อยจะไม่เข้าใจคำพูดของท่าน เขาจะเข้าใจถึงความหมายกิริยาท่าทางที่ท่านแสดงต่อเขา จงจูบเขา ล้อให้เขาหัวเราะ เกิดอารมณ์สนุก ลืมความต้องการนั้นเสีย เพราะปกติของเด็กมี

มีความลืมง่ายเร็วกว่าผู้ใหญ่ ความยึดถือในอารมณ์มีน้อย ผลที่สุดก็เป็นปกติได้เรียบร้อย

เมื่อพูดถึงการลงโทษเด็กโดยการเฆี่ยนตี พ่อแม่บางคนอาจนึกว่า ไม่มีการเฆี่ยนตีเสียเลยจะทำให้เด็กเหลิงและไม่กลัวพ่อแม่ เกี่ยวกับเรื่องนี้ขอทำความเข้าใจว่า ทำได้เหมือนกันในเมื่อลูกของท่านโตขึ้นพอมีเดียงสาบ้างแล้ว พอเข้าใจถ้อยคำที่ท่านพูดอธิบายให้เขาฟังแล้ว แต่เด็กของท่านเป็นคนว่ายากสอนยาก ถ้าไม่ลงโทษให้เข็ดหลาบก็เกรงว่าจะสอนไม่ได้ ในกรณีเช่นนี้ การลงโทษต้องทำให้ถูกต้องตามกาลเทศะ สมเหตุผลและศักดิ์สิทธิ์จริง ๆ อย่ากระทำอย่างที่เรียกกันว่า เพื่อ "*บรรเทาโทสะจริตของตน*" เป็นการกระทำที่อาจจะเกินพอดีไปได้เสมอ เพราะโทสะทำไม่ให้เห็นความจริงของเรื่อง จึงควรระวังสักหน่อย คำว่า *กาลเทศะ* นั้น หมายความว่าต้องรู้จักเวลาที่ควรลงโทษ เช่นไม่ลงโทษเด็กก่อนรับประทานอาหารหรือขณะรับประทานอาหาร อันจะทำให้สมองของเด็กยุ่ง เป็นเหตุให้รับประทานไม่ได้ บางคนขณะที่ลูกกำลังกินข้าว ก็ด่าว่าบ่นด้วยถ้อยคำหยาบคาย ลูกต้องกินอาหารคู่กับน้ำตา สะอื้นไห้ไปพลางกินไปพลาง มันน่าสนุกที่ตรงไหน อย่าลงโทษเขาต่อหน้าแขก หรือต่อหน้าเด็กอื่น ๆ อันจะทำให้เขาเกิดความละอายมากเกินไป ลองนึกถึงตนเองว่า ถ้ามีใครมาดุด่าว่าเราต่อหน้าคนอื่น เราพอใจไหม คงไม่พอใจ บางทีก็อาจถึงทุบตีกันก็ได้ เรื่องของเด็กก็มีใจเหมือนกัน จึงไม่ควรทำในเทศะเช่นนั้น.

เรื่องเหตุผลมีความหมายดังนี้ คือก่อนลงโทษเด็กของท่าน ต้องจับหลักฐานให้ได้ก่อนว่า เขาทำผิดด้วยเรื่องอะไร อย่าลงโทษอย่างสุ่มสี่สุ่มห้า ให้ถือคำโบราณที่ว่า "บีบให้มันคั้นให้ตาย" เพราะการลงโทษเด็กต้องให้เด็กรู้ว่าตนได้กระทำผิดไปจริง และเป็นเรื่องร้ายแรงอันอาจนำความเสียหายมาให้ตนภายหลัง เป็นเรื่องที่พ่อแม่เคยห้ามปรามไว้แล้ว แต่ยังขืนทำ จึงจำเป็นต้องทำโทษ ก็ไม่น่าเสียใจในความผิดที่ตนต้องได้รับโทษ มีทางให้เขากลับตนเป็นคนดีได้ ในกาลต่อไป.

เรื่องความศักดิ์สิทธิ์นั้นเป็นดังนี้ ครั้งหนึ่งเด็กวัดได้กระทำการที่ผิดจากคำสั่งของท่านอาจารย์ท่านจึงเรียกตัวผู้ผิดมาสั่งสอนอบรมว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นการไม่สมควรที่เด็กวัดจะพึงกระทำ เมื่อทุกคนเข้าใจแล้ว ท่านจึงทำการภาคทัณฑ์ไว้ ถ้าใครทำผิดอีกต้องเฆี่ยนคนละห้าที เด็กทุกคนดีใจที่ตนพ้นจากการถูกเฆี่ยน และประพฤติตนเรียบร้อยเสมอมา คราวหนึ่งเด็กคนหนึ่ง ได้ประมาทไปทำผิดเข้าอีก อาจารย์ก็เรียกมาพูดถึงเรื่องความผิดเป็นการบอกเหตุผลต้นปลายให้เขาเข้าใจ และบอกว่าความผิดแบบนี้ ได้เคยห้ามแล้วครั้งก่อน และได้บอกไว้ด้วยว่า ถ้าใครทำผิดต้องทำโทษคนละห้านาที คราวนี้จึงต้องเฆี่ยนกันละ เวลาสองทุ่มสิบนาทีจะลงมือเฆี่ยนห้าที แล้วปล่อยไปพร้อมกับสั่งว่า สองทุ่มตรงเธอมาหาฉันน๊ะ วันนั้นแขกมาหาท่านอาจารย์ และนั่งสนทนากันจนดึกสามทุ่มจึงกลับไป เวลาสองทุ่มเด็กคนที่ทำผิดก็มานั่งอยู่ในที่ใกล้ และคอยอยู่จน

แขกกลับไป จึงเข้าไปกราบท่านอาจารย์ ท่านอาจารย์ได้บอกว่าฉันจะเฆี่ยนเวลาสองทุ่มสิบนาที บัดนี้เวลาได้ผ่านไปเสียแล้ว เธอพ้นจากความผิดเรื่องนี้ ไม่ต้องเฆี่ยน เด็กคนนั้นรู้สึกตัว เห็นความเที่ยงธรรมของอาจารย์ และกลายเป็นเด็กสำรวมตน ไม่กระทำความผิดอีกต่อไป นี่ความศักดิ์สิทธิ์ของท่านอาจารย์เป็นสิ่งที่ศิษย์ได้มองเห็นความเที่ยงธรรม เจตนาที่เปี่ยมไปด้วยความกรุณา ทำให้เขากลับเป็นคนดีได้ จึงควรจำไว้ว่า :—

"ความรัก ย่อมชนะความเกลียด
ความกรุณา ย่อมชนะความโหดร้ายเสมอ"
จึงขอให้พ่อแม่ จงลงโทษเด็กตามกฎแห่ง
กาลเทศะเหตุผล และศักดิ์สิทธิ์เถิด. △

วิธีแก้นิสัยเกเร

บทที่แล้ว ได้พูดถึงเรื่องการศึกษาให้รู้ถึงความต้องการของเด็ก เมื่อเข้าใจแล้วพึงสนองแก่เขาเท่าที่เขาต้องการ และจบลงด้วยเรื่องการลงโทษเด็กว่า ควรทำให้ถูกแก่กาลเทศะ เหตุผลและศักดิ์สิทธิ์จริง ๆ เพื่อเตือนท่านให้รู้จักใช้ไม้เรียวในเวลาที่ควรใช้ ไม่ใช้พร่ำเพรื่ออันอาจทำให้เด็กของท่านเป็นคนดื้อด้านไม้ และคิดว่าการตีของท่านเป็นเรื่องธรรมดามิใช่สิ่งน่ากลัวอะไร ผลที่สุดท่านก็บังคับลูกของท่านไม่ได้ ผลร้ายเกิดแก่ลูกของท่านและตัวท่านในภายหลัง ข้าพเจ้าหวังว่าท่านคงจะเข้าใจเหตุผลของเรื่องและใช้ให้เป็นประโยชน์ได้บ้างเป็นแน่ ในวันนี้จะให้ข้อตักเตือนเกี่ยวกับเรื่องนี้อีกสักเล็กน้อย ขอให้ท่านตั้งใจฟังให้ดี และคิดถึงความเป็นไประหว่างท่านกับบุตรของท่านให้รอบคอบ เป็นการส่องกระจกดูตนเองกันเสียทีหนึ่ง และเมื่อเห็นว่าสกปรกมอมแมมที่ตรงไหนก็แก้ไขกันเสียให้เรียบร้อย เรื่องของเด็กเป็นเรื่องที่ควรสนใจและทำกันให้ดีเป็นพิเศษเสมอ เช่นมีอะไรเกิดขึ้นแก่เด็กของท่าน ควรทำดังต่อไปนี้ :—

สมมติว่าเด็กของท่านมีนิสัยชอบรังแกเพื่อน อันเป็นอาการของความเป็นนักเลงอันธพาล ท่านก็ควรหาทางกล่อมเกลาเขาโดยการพูดชี้แจงให้เข้าใจว่า ตัวของเรา ๆ เราก็รัก ไม่อยากให้

ใครมาข่มเหงรังแก ทุกคนกลัวความเจ็บ กลัวความตาย เช่นแม่เอาไม้มาจะตีเจ้า ๆ ก็ต้องกลัว *เจ้ากลัวอย่างใด คนอื่นเขาก็มีความกลัวอย่างนั้น* เมื่อคิดได้ดังนี้แล้ว *อย่าไปทำให้ใครเดือดร้อน เพราะการทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน คือการหาความทุกข์ใส่ตนเอง* ลองบอกให้เด็กเขกพื้นกระดานสักที เด็กก็คงเข้าใจว่ามันทำให้เจ็บปวด และไม่อยากเขกต่อไป อันคนที่ชอบรังแกคนอื่นนั้นเขาเรียกกันว่าคนพาล ขึ้นชื่อว่าคนพาลก็ไม่มีใครอยากคบค้าสมาคมด้วย และเมื่อเราไปรังแกเขาบ่อย ๆ มีคนหลายคนได้รับความเดือดร้อน เขาอาจรวมพวกกันเข้ามาทำอันตรายแก่ตน ๆ ก็ถึงความเจ็บความตาย ให้ทุกข์แก่ท่านทุกข์นั้นถึงตัวได้ภายหลัง

เรื่องของเด็กชอบรังแกผู้อื่นนั้น มักเริ่มต้นจะเกเรทำลายสิ่งของ ทำลายสัตว์ตัวเล็กตัวน้อยมาก่อน ต่อมาก็กลายเป็นคนชอบทำลายรังแกเพื่อน จงคอยระวังอย่าให้ลูกของท่านได้มีโอกาสฝึกหัดในทางทำลายเป็นอันขาด จะติดนิสัยของเขา การพูดชี้แจงและตักเตือนอย่างนี้ เป็นกิจที่ควรทำก่อน ถ้าหากว่าไม่บังเกิดผล ก็ต้องพยายามตักเตือนต่อไปอีก โดยเรียกมากล่าวสอนโดยดี ขอให้จำไว้ว่าเด็กของท่านเป็นคนมีความดุอยู่ในใจแล้ว ท่านอย่าได้เพิ่มความดุให้แก่เขาอีกเป็นอันขาด อย่างไรเรียกว่าเป็นการเพิ่มความดุให้แก่เขา คือท่านแสดงอาการโกรธและลงโทษเขา โดยมิได้พูดให้เขาเข้าใจในเหตุผลการกระทำแบบนี้แหละเป็นการเพิ่มความดุให้แก่เขา ไฟกำลังลุกอยู่แล้ว อย่าเอา

น้ำมันราดบนกองไฟอีกเลย จงให้น้ำแก่ไฟเถิด มันจะดับไปเอง การพูดเตือนกันดี ๆ นั้นมีอานิสงส์มากมาย แต่ถ้าพูดเตือนแล้วยังทำอีก ก็ต้องใช้พระเดชบ้างนิดหน่อย คือคาดโทษไว้สำหรับความผิดแบบนั้น เช่นว่า ถ้าทำอย่างนี้อีก พ่อแม่จะลงโทษกักกันมิให้ออกนอกบ้าน หรือจะเฆี่ยนเท่านั้นเท่านั้น เป็นการบอกให้รู้ไว้ก่อน เมื่อได้คาดโทษไว้แล้ว ท่านเองต้องจำไว้ว่าได้คาดโทษไว้อย่างไร อย่าได้หลงลืมเป็นอันขาด เพราะถ้าท่านลืมไป เวลาเขาทำความผิดก็มิได้ลงโทษตามสัญญาที่ได้ตั้งไว้ เด็กจะไม่เคารพในท่าน เขาจะหาว่าท่านเป็นคนไม่จริง เสียระเบียบวินัยหมดเลย จงทำตามที่ท่านได้พูดไว้กับเขาเสมอ แม้จะต้องทำหลายครั้งก็ต้องทำตามที่ได้พูดไว้ ถ้าได้ทำถึงขั้นลงโทษแล้ว ภายหลังยังมีเรื่องเกิดขึ้นอีก ท่านก็ควรคิดหาเหตุผลอย่างรอบคอบ อย่านึกว่าเด็กของท่านเป็นผู้ผิดเพียงฝ่ายเดียว คงจะมีอะไรอื่นมายั่วเย้าเขา ๆ จึงเกิดอารมณ์สู้และชกต่อยกัน หน้าที่ของผู้เป็นมารดาบิดา จึงต้องใช้ปัญญาอย่างรอบคอบ มองหาเหตุผลแวดล้อมให้พบ เมื่อพบแล้วค่อยทำลายเหตุต่อไป จงจำหลักธรรมะที่ว่า สิ่งทั้งหลายเกิดจากเหตุ ต้องมองหาเหตุให้พบ เมื่อพบแล้วก็ทำลายเหตุนั้นเสีย ผลอันทำให้ยุ่งยากก็คงหายไปเอง.

การคอยควบคุมหาเหตุผลอย่างนี้ จะก่อให้เกิดผลดีแก่เด็กของท่านได้มากทีเดียว ผู้ใหญ่อย่าใจร้อนเป็นอันขาด เห็น

อะไรเกิดขึ้นก็อย่าวู่วามไปต้องสงบใจไว้ก่อน เพื่อมองหาเหตุผลบ้าง เพื่อจับให้มั่นคั้นให้อยู่บ้าง เช่นว่าท่านมีเด็กอยู่ในปกครองหลายคน เงินในกระเป๋าของท่านหายไปบ่อย ๆ โดยไม่ทราบว่าใครเป็นคนมือไว เมื่อยังไม่ทราบแน่ชัดลงไป ขออย่าได้บ่นหรือแสดงอาการอะไรออกมา แต่จงทำเป็นไม่รู้ไม่ชี้ ทำเหมือนกับว่าไม่มีอะไรเกิดขึ้นแก่ทรัพย์ของท่าน แต่ต้องใช้ไหวพริบคอยสังเกตดูเด็กของท่านทุกคน เพื่อคอยกำหนดการเป็นอยู่ของเขาบ้าง ในเวลาตอนค่ำท่านควรนำเด็กทุกคนมาทำพิธีไหว้พระก่อนนอนบ้าง แล้วพูดถึงความไม่ดีของการลักขโมย เพราะบางทีเด็กยังไม่รู้ว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นการไม่ดี เขาทำไปเพราะความอยากได้เท่านั้น จะไปโทษเขานักก็ไม่ได้ เราผู้ใหญ่มิได้บอกเขาว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นบาป ถ้าหากเขาทราบเขาคงไม่ทำเป็นแน่ ปกติของเด็กไม่ชอบกระทำความผิด หรือทำสิ่งที่ผู้ใหญ่ไม่ชอบ จึงควรสอนเขาให้เข้าใจเหตุผลพร้อม ๆ กับคอยกำหนดอาการของเด็กไปด้วย อย่าจับความผิดของเด็กโดยอาการสักว่าสงสัยเป็นอันขาด ต้องได้หลักฐานแน่นอนก่อนจึงจับ อย่างนี้จะช่วยให้เด็กของท่านเคารพเกรงกลัวท่าน และเห็นว่าท่านฉลาดกว่าเขาจะตบตากันเปล่าไม่ได้ต่อไปแล้ว ผลที่สุดก็เลิกจากการกระทำความผิดแบบนั้น.

เมื่อวันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๐๑ เป็นวันก่อนวันเด็ก ที่พุทธสถานได้มีการประชุมเด็กนักเรียนฟังธรรมตามปกติ เพราะเป็นวันอาทิตย์

มีคนมาบอกข้าพเจ้าว่า มีเด็กเข้าไปในห้องเก็บของ และเอาธงน้อยๆ ไปหลายคน เพราะเขาทราบว่าในวันเด็ก ถ้าเด็กคนใดมีธงน้อยติดหน้าอกก็จะได้รับของแจก อยากได้ของแจกจึงเอาเครื่องหมายไปก่อนโดยมิได้บอกให้ใครทราบ ถึงเวลาแสดงธรรม พอดีวันนั้นถึงเรื่องของศีลห้าข้อที่สอง อันกล่าวถึงเรื่องงดเว้นจากการลัก ข้าพเจ้าพูดอธิบายให้เขาฟังโดยลำดับ และถามว่าถ้าเรามาพุทธสถาน อันเป็นสถานฝึกคนให้เป็นคนดี สิ่งของทุกชิ้นในพุทธสถานทุกชิ้นเป็นของกลาง เป็นของที่ใครจะถือเอาเป็นของส่วนตัวไปไม่ได้ ถ้าใครเอาไปโดยไม่ได้รับอนุญาตจากคนรักษา การกระทำเช่นนั้นดีไหม? เด็กทุกคนก็ตอบว่าไม่ดี เมื่อเรารู้ว่าไม่ดีในการกระทำเช่นนั้น เราควรทำเช่นนั้นหรือไม่? เด็ก ๆ ก็บอกว่าไม่ควรทำ ถามต่อไปว่าถ้าหากว่าใคร ๆ ทำไปเพราะไม่รู้ว่าผิด การกระทำนั้นเป็นการผิดไหม? เขาก็บอกว่ายังคงผิดอยู่ ข้าพเจ้าพูดต่อไปว่า คนทุกคนอาจกระทำความผิดเพราะไม่รู้ได้เสมอ แต่ถ้ารู้ว่าเป็นความผิด เราก็ควรรับสารภาพความผิดเสีย โดยนำของที่เอาไปนั้นมาคืนไว้ที่นี่ คนที่รู้ว่าตัวผิดและทำตนให้ถูกต้องเป็นคนดี ใครอยากเป็นคนดีบ้าง ทุกคนยกมือ เมื่ออยากเป็นคนดีก็ทำให้ดีเสียโดยนำของมาคืนเถิด เด็กที่เอาธงน้อยไปก็นำมาคืนหมดทุกคน และได้รับการปรบมือจากเพื่อนฝูง ได้รับคำชมเชยจากข้าพเจ้าผู้อบรม วิธีนี้เป็นวิธีที่ถูกต้อง ขอฝากให้พ่อแม่ทั้งหลายนำไปใช้ สั่งสอนอบรมเด็กของท่านให้เป็นคนดีกันเถิด.

อีกประการหนึ่ง *การลงโทษเด็กเป็นการกระทำเพื่อป้องกัน*

เด็กจากสิ่งที่เด็กไม่พึงกระทำ ไม่ใช่เป็นการบังคับเด็กให้กระทำในสิ่งที่เราต้องการให้เขากระทำ เช่นถ้าเราจะบอกคนหนึ่งให้ปิดประตูบ้าน ในเวลาออกไปหรือเข้ามาในบ้าน เพื่อป้องกันมิให้ขโมยเข้ามาในบ้าน แต่เด็กคนนั้นไม่เข้าใจเหตุผลว่าทำไมตนต้องปิดประตู เกิดความทรนงขึ้นมา และดื้อไม่เชื่อคำสั่ง แกล้งเปิดประตูทิ้งไว้เฉย ๆ เราก็ไม่รู้จะทำอย่างไรแก่เขา จะลงโทษเฆี่ยนตีด้วยโทสะก็ไปกันใหญ่ คือเพิ่มความดื้อให้แก่เด็กมากขึ้น หรือถ้าเขาจะทำตามก็ทำด้วยความกลัว มิใช่ทำด้วยความสมัครใจ อันไม่ก่อให้เกิดผลดีอะไรแก่เด็ก การทำโทษเด็กด้วยวิธีการที่ไม่ให้เขาเข้าใจเหตุผลเป็นการกระทำที่ไม่ควร เป็นการลงโทษแบบไม่มีเหตุผล เสียหายมากมาย จึงควรถือเป็นหลักไว้ว่า ต้องทำความเข้าใจกันก่อน ให้เขาเข้าใจเรื่องอย่างชัดเจน แล้วจึงลงโทษตามกฎที่ได้ตั้งไว้ เด็กที่รู้ว่าตัวผิด แม้จะถูกตีก็ไม่น้อยใจ แต่ถ้าเขารู้ว่าเขาถูกลงโทษเพราะอคติแล้ว เขาจะน้อยใจนักหนา ขออย่าได้สร้างความน้อยใจแก่เด็กของท่านเลย.

เมื่อท่านได้ทำโทษเด็กไปด้วยเหตุผลอันสมควรแล้ว ขอให้ท่านลืมเรื่องนั้นเสีย ทำใจเหมือนกับว่าไม่มีอะไรเกิดขึ้นแก่ท่านและเด็กของท่าน

การลงโทษเขาแล้ว ยังเอามาพูดพร่ำทำเพลงอยู่อีกนั้น ทำให้ท่านกลายเป็นคนขี้บ่นจู้จี้ปากเปียกปากแฉะ เด็กของท่านก็จะไม่เคารพในตัวท่าน เขาจะหาว่าท่านเป็นคนไม่ได้ความ

กฎธรรมดามีอยู่ว่า สิ่งใดก่อให้เกิดความเจ็บปวด ความละอายใจ สิ่งนั้นไม่มีใครปรารถนา แต่สิ่งใดทำให้สบายใจ ทุกคนพอใจในสิ่งนั้น อยากให้พูดถึงสิ่งนั้นบ่อย ๆ ต้องพูดเป็นเวลา เป็นสาระ และสบายใจของผู้ฟังเสมอ.

ข้อควรจำ

๑. อย่าทำโทษในเมื่อความผิดนั้นไม่ได้ปรากฏต่อหน้า หรือไม่มีพยานหลักฐาน ว่าเป็นความผิดของเขา.

๒. อย่าทำโทษเด็กเพื่อประชดประชันอีกคนหนึ่ง เช่นโกรธพ่อทุบลูกเสียบอบช้ำไป อย่างนี้ไม่เป็นธรรมแก่เด็ก.

๓. อย่าผลัดเพี้ยนการทำโทษ ในเมื่อความผิดนั้นได้ปรากฏต่อหน้าหรือมีพยานหลักฐานแล้ว เช่นผลัดว่า "รอให้พ่อมาก่อนเถอะ จะให้พ่อเฆี่ยน."

๔. อย่าเอาสิ่งไม่เกี่ยวกับโทษของเด็กมาเป็นการลงโทษเด็กเช่นสัญญาว่า คืนนี้จะพาไปดูละคร พอเด็กกระทำผิดก็เลยงดการไปดูละครเสีย การงดไปดูละครเป็นการลงโทษเด็ก แต่ไม่สมควรกระทำเช่นนั้น.

๕. อย่าออเซาะเด็ก ภายหลังที่ได้ทำโทษเด็กแล้ว จะทำให้เด็กคิดไปว่า การทำโทษเป็นการบรรเทาโทสะของตน หรือทำให้เด็กมองเห็นว่าท่านเป็นคนอ่อนแอ เด็กจะไม่เกรงท่านในกาลต่อไป.

๖. อย่าลงโทษเด็กที่ได้รับโทษตามความผิดของเขาแล้ว เช่น เด็กซนไปล้มลง ท่านก็โกรธไปตีซ้ำพร้อมกับพูดคำหยาบ สำหับเขาย่อมเป็นการไม่เหมาะสม เพราะการหกล้มสอนเขาให้รู้ว่าเจ็บปวดขนาดไหนอยู่แล้ว อย่าเพิ่มความปวดร้าวทางใจให้เขาอีกเลย หากว่าเด็กยังไม่เดียงสา ท่านก็ควรให้ความระวังแก่เขาเอง.

๗. อย่าทำโทษเด็ก ด้วยลิ้นของตน การด่าว่าบ่นจู้จี้เด็ก เป็นสิ่งไม่เป็นประโยชน์ เป็นการถ่ายทอดนิสัยเสียให้แก่เด็กเปล่า ๆ คนปากจัดจึงควรระวังไว้สักหน่อย.

๘. สิ่งใดที่ท่านบอกเขาว่าผิด ก็ให้ถือว่าเป็นความผิดตลอดไป เช่นเด็กของท่านตบหน้าท่าน ๆ ก็ตีเขาในฐานะที่ความประพฤติไม่ดี แต่ต่อมาเขาตบหน้าท่านอีก บังเอิญอารมณ์ของท่านดี ท่านหัวเราะเห็นเป็นของขันไป การกระทำของท่านทำให้เด็กงงงวยไม่สามารถเข้าใจได้ว่า เมื่อไรการกระทำเช่นนั้นถูกผิดอย่างไร.

๙. อย่าทำโทษให้ผิดกัน ระหว่างผู้มีสิทธิทำโทษเด็ก พ่อทำโทษเด็กอย่างใดในความผิดอย่างหนึ่ง แม่ก็ควรทำโทษแบบเดียวกัน.

๑๐. อย่าทำโทษโดยความลำเอียง เช่นพี่น้องทะเลาะกัน พี่ถูกทำโทษหนัก น้องถูกทำโทษสถานเบาเพราะเห็นว่าเล็กกว่าทำให้พี่เกิดน้อยใจและริษยาน้อง เกิดความเคียดแค้น อาจ

ทำร้ายแก่น้องได้ในภายหลัง และจะขาดความเคารพในท่านด้วย.

๑๑. อย่าทำโทษเด็กโดยอาการเปาะแปะและพร่ำเพรื่อ ทำให้เป็นกิจจะลักษณะ.

๑๒. อย่าทำโทษเด็กโดยอาการไม่สมควร เช่นโกรธไม่พูดด้วยสามวัน.

๑๓. อย่าโต้แย้งกันในเรื่อง การลงโทษเด็กต่อหน้าเด็ก ถ้าจะโต้เถียงกันต้องทำอย่าให้เด็กเห็น.

๑๔. อย่าแสดงอาการเหลาะแหละ ไม่กล้าเอาจริงเอาจังด้วย การแสดงเอะอะ ให้คนอื่นทำโทษเด็ก ให้ การทำโทษจะ ไม่ศักดิ์สิทธิ์ และไม่ทำให้เด็กเชื่อถือยำเกรง.

การทำโทษเด็กเป็นเรื่องสำคัญมาก อย่าทำโทษเด็กของท่านโดยปราศจากหลักการเป็นอันขาด หลักการทำโทษเด็กทั้ง ๑๔ ข้อนี้เป็นหลักใหญ่ที่ท่านควรจำให้ดี และนำไปใช้เถิด ลูกของท่านจะกลายเป็นเด็กสุภาพเรียบร้อย มีความเคารพยำเกรงในตัวท่าน เชื่อฟังคำของท่านเสมอ แต่ถ้าท่านไม่ทำตนไม่เหมาะสม เอาอารมณ์โทสะเข้าใช้กับเด็กแล้ว มันก็เป็นความผิดของท่านเอง จะไปโทษใครหาได้ไม่ขอท่านอย่าได้ร้อนใจในภายหลังเพราะเรื่องนี้เลย △

อย่าสร้างอาณาจักรของความกลัว ให้เกิดในดวงใจของเด็ก

โปรดฟังเรื่องเกี่ยวกับเด็ก ๆ ต่อไป ในบทก่อนได้พูดถึงการลงโทษเด็กให้ท่านฟังแล้ว และจบลงด้วยข้อเตือนใจหลายประการ เพื่อให้ท่านได้จำไว้เป็นแนวทางต่อไป อันการอบรมลูกหลานเป็นงานสำคัญ ประณีต และอาศัยความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษเสมอ การลงโทษเด็กทางกายเป็นอย่างไร ท่านได้ทราบแล้ว ในวันนี้จะพูดถึงการลงโทษเด็กในทางใจต่อไป การลงโทษทางใจนี้หมายถึงการเพาะนิสัยอันไม่ดีบางประการให้แก่เด็ก และเด็กได้รับไว้เป็นผลเสียหายแก่ชีวิตของเขา จนกระทั่งโตเป็นผู้ใหญ่ บางทีอาจติดตัวไปจนกระทั่งตายก็มี โปรดจำไว้ว่า ปกติของเด็กเหมือนดินเปียก ใครปั้นให้เป็นอย่างไรก็ได้ และเด็กมีปกติรับอะไรได้อย่างง่าย ๆ สิ่งใดที่รับไว้ตั้งแต่เด็กจะติดเป็นตราประทับอยู่ในใจเขานานทีเดียว ผู้ใหญ่พึงระวังอย่าได้ประทับภาพเสียใด ๆ ลงในใจของเขาเป็นอันขาด.

ความเสียหายประการหนึ่งที่พ่อแม่พี่เลี้ยงมักกระทำไปโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ และทำให้เด็กเสียคนไปเป็นจำนวนไม่น้อย โดยเฉพาะในเมืองไทยเราทำกันมากที่สุด ผู้เลี้ยงดูทารกน้อย ๆ เมื่อเห็นทารกซุกซนตามวิสัยของเด็ก ตนขี้เกียจในการที่จะควบคุมดูแลเขา ก็ใช้อุบายง่าย ๆ แต่นำผลเสียมาให้เด็กมาก ๆ คือการหลอกเด็กให้เกิดความหวาดกลัว

ในเรื่องต่าง ๆ เช่นพูดว่า หนูอย่าเข้าไปในห้องนั้นหนา เดี๋ยวอ้ายหง่าวมันจะกัดเอา อุ๊ยในห้องนั้นน่ากลัวอ๊อก อะไรต่าง ๆ นานา เวลาพูดก็ทำท่าทางหน้าตาให้น่ากลัวขึ้นมาทีเดียว นี่คือวิธีการหลอกให้เด็กกลัว ผู้ใหญ่ที่ทำเช่นนี้ แม้มีเจตนาจะให้เด็กหยุดซุกซน แต่ก็เป็นการไม่เหมาะ ตัวผู้ใหญ่เองก็เป็นบาปเพราะพูดเรื่องที่ไม่จริง เอาอะไรมาหลอกกันอย่างโง่ ๆ ทำให้เด็กมีนิสัยขลาดกลัวไปโดยใช่เหตุ.

ในเมืองไทยเราทั่ว ๆ ไป คนชอบเอานิทานเกี่ยวกับผีมาเล่าให้เด็กฟังบ่อย ๆ มันเป็นเรื่องที่เต็มไปด้วยความสยดสยอง ผู้เล่าเองก็ทำท่าให้น่ากลัว เด็กน้อยชอบฟังแต่มีความกลัวมาก ถึงกระนั้นก็ทนฟังเพราะความอยากรู้ ขณะเล่าใหม่ ๆ เด็กนั่งห่างกัน เล่าไป ๆ ก็ขยับกายชิดเข้าไปทุกที จนเผ่นเข้าไปในกลางวงเมื่อไหร่ก็ไม่รู้ นี่คือการเพาะนิสัยกลัวผีให้เกิดแก่เด็กโดยไม่ได้อะไรเลย นอกจากทำเด็กให้กลายเป็นคนขลาดกลัวในสิ่งที่ไม่ควรกลัวเท่านั้น.

เมื่อข้าพเจ้ายังเป็นเด็ก ก็ได้รับการหลอกโดยคำพูดแบบที่กล่าวมาเสมอ พออายุได้เจ็ดปีก็ไปอยู่วัดเพื่อเรียนหนังสือ เวลากลางคืนในบริเวณวัดเงียบมาก พวกเราที่เป็นเด็กเล็ก ๆ มักไปอยู่รวมกัน หรืออยู่ใกล้พระ เด็กโต ๆ มักจำเรื่องผีมาเล่าให้พวกเราฟังกันเสมอ ในบางครั้งพวกพระก็เล่าสู่กันฟังในหมู่พระ เราพวกเด็กได้พลอยฟังด้วย เรื่องที่เล่าเป็นเรื่องที่น่ากลัวทั้งนั้น เช่นสามเณรถูกผีหักคอตายบ้าง ผีเอาคนไปแขวนไว้กับกิ่งไม้บ้าง เด็กฟังแล้วขนลุกเกรียวทีเดียว อารมณ์กลัวก็เกิดขึ้นแก่พวกเราข้าพเจ้ามีความกลัวอย่างที่สุด เวลานอนก็พยายาม

เข้านอนกลางเพื่อนเสมอ แต่เพื่อนก็ไม่อยากนอนนอกเพื่อนต้องแย่งกันนอน และแสดงอาการกลัวกันเป็นการใหญ่ นิสัยกลัวผีหรือกลัวต่อความมืดได้ติดตัวข้าพเจ้ามาตั้งแต่สมัยนั้น ครั้นได้มาอยู่โรงเรียน ได้เป็นลูกเสือ ต้องออกทำการฝึกหัดเดินทางไกล ไปแรมคืนในที่ต่าง ๆ บางทีก็ออกซ้อมรบในเวลากลางคืน ผู้บังคับบัญชาสั่งให้ไปทำการสอดแนมดูข้าศึกและให้เล็ดลอดไปแต่ผู้เดียว ความกลัวก็เกิดขึ้นในใจคัดค้านการไปในรูปนั้น ใจหนึ่งกลัวผี อีกใจหนึ่งกลัวครูผู้สั่ง เข้าแบบคมก็กลัว สันก็กลัว ไม่รู้จะทำอย่างไรดี เดินไปด้วยอาการหวั่นวิตกมีแต่ความหวาดเสียวอยู่ตลอดเวลา.

ท่านลองคิดดูเถิด คนที่ทำอะไร ๆ ด้วยความหวาดกลัวนั้นจะมีความสุขไหม จะได้ผลจากงานที่กระทำดีไหม คงไม่ดีไม่เรียบร้อยเป็นแน่ ข้าพเจ้าเป็นคนกลัวอยู่จนกระทั่งเป็นพระ ครั้นได้ศึกษาธรรมะมากเข้า ได้มองเห็นความเหลวไหลของสิ่งทั้งปวง เข้าใจว่าความกลัวคือความคิดที่เราสร้างขึ้นหลอกตัวเองแท้ ๆ ค่อยเบาบางไปบ้าง แต่ก็ไม่หมดไปเสียทีเดียว ความคิดกลัวยังคอยหลอกตัวเองอยู่เสมอ นี่คือโทษของการทำเด็กให้กลัวในสิ่งที่ไม่ควรกลัว นำความเสียหายมาสู่ใจของเด็กมากมายถึงขนาดนี้.

ที่วัดอุโมงค์ มีโครงกระดูกที่ร้อยไว้เรียบร้อยหนึ่งโครง คนผู้ใหญ่หลายคนพอเห็นก็ขนลุกขนพอง ไม่อยากเข้าใกล้ เพราะเขามิได้รับรู้ไว้ในใจถึงเรื่องผี โครงกระดูกเขาคิดว่าเป็นผี เห็นโลงที่ใส่ศพจะมีศพหรือไม่มีก็ตาม เขาก็นึกว่าเป็นผี ชั้นที่สุดกระดาษปิด

โลงก็มีผีอยู่ในใจของเขา เขาได้รับเอาผีในรูปต่าง ๆ มาใส่ไว้ใจตั้งแต่สมัยเขาเป็นเด็ก ๆ ใครเอามาใส่ไว้ในใจของเขา ไม่มีใครนอกจากมารดาบิดาและพี่เลี้ยงเท่านั้น แต่เด็กบางคนเวลาเขาไปสวนพุทธธรรม เขาได้เห็นโครงกระดูกเขาก็เฉย ๆ เขาเข้าใกล้และจับต้องอย่างสบาย เขาไม่มีความกลัวแม้แต่น้อย เพราะเขายังมิได้ถูกสอนให้สร้างภาพผีขึ้นในใจของเขา จึงไม่มีความกลัวในสิ่งที่บางคนเขากลัวกัน เด็กพวกนี้เมื่อโตขึ้นก็คงเป็นเด็กที่กล้าหาญเป็นแน่ พ่อแม่ของเขาได้ทำถูกแล้ว ที่ไม่เอาอะไรที่ไม่ดีไม่งามไปฝังไว้ในใจของเขา แต่พ่อแม่ที่เข้าใจผิด และเพาะความกลัวในสิ่งไม่ควรแก่เด็กยังมีอยู่ไม่น้อย จึงใคร่ขอตักเตือนผู้ที่เป็นพ่อแม่ทั้งหลายว่า พึงระวังในเรื่องนี้ให้มากเป็นพิเศษสักหน่อย อย่าได้ทำอะไรในทางไม่เหมาะไม่ควรเป็นอันขาด อย่าเอาความขลัง ความกลัว ไม่ว่าประเภทใด ๆ มาไว้ในบ้านของท่าน.

ถ้าท่านมีลูกที่ซุกซนชอบไปตรงโน้นตรงนี้ ท่านต้องหาทางป้องกันวิธีอื่นที่ดีกว่าการหลอกหลอนเขา เช่นท่านต้องการมิให้เด็กเข้าไปในห้องใดห้องหนึ่ง ท่านก็ควรปิดประตูห้องเสียให้มิดชิด อย่าให้มีอะไรเป็นสิ่งล่อใจจูงใจให้เด็กอยากรู้อยากเห็น ถ้าหากเขาเข้าไปได้ และท่านเกรงว่าเขาทำอะไรให้เสียหาย ก็อย่าได้แสดงอาการตกใจพูดจาเอะอะโวยวายเลย เพราะการกระทำอย่างนั้นจะทำให้เด็กของท่านตื่นเต้นโดยใช่เหตุ และเกิดความกลัวขึ้นมาก็ได้ เรื่องที่จะนำมาสนทนากัน ถ้าเป็นเรื่องคอขาดบาดตาย เรื่องลึกลับ

ซับซ้อนอย่างใด ๆ แล้ว ก็อย่าได้พูดหรือสนทนาให้เด็กของท่านได้ยินเป็นอันขาด จงพยายามใช้เด็กของท่านให้กระทำอะไร ๆ ที่สมควรในที่ทุกแห่งในบ้านของท่าน วัตถุสิ่งของอันใดจะสร้างอารมณ์กลัวแก่เด็ก ขอท่านจงแนะนำให้เด็กเข้าใจ ให้เขาได้คุ้นเคยกับสิ่งนั้นเสีย เขาก็จะเห็นเป็นเรื่องธรรมดาไม่ใช่สิ่งหวาดกลัวแต่อย่างใดเลย.

ในเวลากลางคืนเดือนมืด ๆ ท่านควรหัดลูกของท่านให้คุ้นกับความมืดเสียบ้าง เช่นพาเขาเดินไปในความมืด ให้เขาได้คุ้นเคยกับสิ่งแวดล้อมแบบนั้น บุคคลใดเป็นคนขลาดกลัวสิ่งที่ไม่ควรกลัว จงหาทางป้องกันอย่าให้ลูกของท่านได้สมาคมกับคนแบบนั้น เพราะถ้าไปสมาคมกัน ความกลัว ก็อาจติดต่อมาถึง เด็กของท่านได้โดยง่าย สัตว์บางชนิดเช่น กิ้งกือ ไส้เดือน เป็นสัตว์ที่น่าขยะแขยง ใครเห็นเห็นก็ทำอาการกลัวและรีบหนีไปเสีย ถ้าหากท่านทำอาการอย่างนั้นให้เด็กเห็น ก็จะเป็นทางทำให้เด็กหวาดกลัวได้ง่าย จึงใคร่ขอแนะนำว่าอย่าได้ทำกิริยาอาการที่น่ากลัวให้เด็กได้เห็นเป็นอันขาด อันตรายจะเกิดแก่ใจของเขาได้ *ท่านรักลูกของท่านมากไม่ใช่หรือท่านไม่อยากเห็นลูกของท่านเป็นคนมีนิสัยขลาดกลัวไม่ใช่หรือ มีทางเดียวเท่านั้นที่ท่านจะทำได้คือ หาทางป้องกันอย่าให้ลูกของท่านได้สร้างอาณาจักรของความกลัวไว้ในดวงใจของเขา.*

ประเทศไทยเรากำลังอยู่ในระยะของการสร้างชาติสร้างประเทศ เมืองไทยต้องการคนกล้าหาญ ไม่ต้องการคนขลาด เพราะคนขลาดเป็นคนอ่อนแอ ขาดการตัดสินใจ ทำอะไรก็มักไม่ค่อยก้าวหน้า ถ้าเรามีคน

ขลาดมากบ้านเมืองจะก้าวไปในทางดีไม่ได้ จึงขอให้ท่านช่วยกันสร้างกำลังของชาติไทยให้เข้มแข็ง ด้วยการเพาะปลูกความกล้าหาญในทางที่ถูกในใจของเด็ก.

คงมีบ้างในบางครั้ง ที่เด็ก ของท่าน จะ ได้รับความรู้ เกี่ยวกับผีสางมาจากคนโง่ ๆ ที่เชื่ออะไรไม่เข้าเรื่อง ถ้าท่านทราบแล้วขออย่าได้นิ่งเฉย โดยไม่คิดว่ามันเป็นเรื่องเล็กน้อยเป็นอันขาด. จงรีบอธิบายเหตุผลให้เขาเข้าใจว่าเรื่องที่นำมาเล่ากันนั้น เป็นนิยายที่ผูกขึ้นเล่ากันสนุก ๆ เท่านั้น หาได้มีความจริงแท้ไม่ ผีจริง ๆ นั้นไม่มีดอก มีแต่ผีหลอก ๆ อย่างที่มีอยู่ในนิทานเท่านั้น ถ้าหากผีมีจริงพ่อแม่มีอายุมากถึงป่านนี้แล้ว ก็คงได้พบเห็นผีบ้างเป็นแน่ พระสงฆ์บางรูปท่านไปอยู่ในป่าช้า ท่านก็บอกว่าไม่เคยเห็นผี อย่าไปยึดถือมันเลย หัดพูดให้เด็กฟังเสียบ้าง บางทีมีเสียงดังขึ้นในบ้าน เด็กไม่เข้าใจเรื่องก็อาจตกใจและนึกว่าผีหลอก จงบอกให้เขารู้ว่ามันเป็นเสียงของตุ๊กแก ของหนูที่วิ่งไปวิ่งมาเท่านั้น บ้านบางหลังทำแล้วใหม่ ๆ มีเสียงดังบ่อย ๆ คนไม่รู้อาจกลัวนึกว่าผีหลอก ความจริงมันเป็นเสียงของไม้ที่ขยายตัวในเวลาร้อน และหดตัวในเวลาเย็นเข้า จึงเกิดเสียงดังปึงปั่งออกมา.

สะพานเหล็กใหญ่ ๆ เช่นสะพานพระรามหก ถ้าใครไปอยู่ใกล้ ๆ ในเวลาแดดร้อนจัด มีเสียงดังตึง คล้ายระเบิด คนกลัวผีก็นึกว่าผีหลอก ความจริงเสียงเหล็กที่ถูกความร้อนแล้วขยายตัวดังออกมาเท่านั้น กลางคืนบางทีมีแสงแปลก ๆ เป็นปรากฏการณ์ในท้องฟ้า

ถ้าเด็กของท่านได้เห็น จงอธิบายให้เขาฟังเสียว่ามันเป็นอะไร อย่าไปบอกเขาว่าเป็นผีพุ่งไต้เป็นอันขาด หรืออย่าไปบอกว่าผีกะสือเป็นอันขาด เดี๋ยวผีมันจะเข้าไปอยู่ในใจของเด็กอีก การให้เหตุผลแก่เด็กเท่านั้นจะทำให้เด็กของท่านมีปัญญามากขึ้น และขจัดความหลงผิดต่าง ๆ ให้หายไป จงอย่าได้เข้าใจผิดไปว่า การหลอกหลอนเด็กให้กลัวเป็นเรื่องสนุกเลย ตัวผู้หลอกอาจสนุก แต่เด็กทุกข์ถนัด ซ้ำทำให้มีนิสัยเป็นคนขลาดกลัวไปด้วย ความขลาดกลัวในสิ่งไม่ควรกลัวเป็นภัยแก่อนาคตของเด็กอย่างมหันต์ จึงขอให้ท่านระมัดระวังให้จงหนัก.

ความขลาดกลัวในสิ่งไม่ควรขลาดกลัวเป็นสิ่งไม่ดี ให้โทษแก่เด็กมาก จึงเป็นเรื่องที่ควรหาทางป้องกันและทำลายเสีย แต่ความกลัวเกรงเป็นความดี มีประโยชน์แก่เด็กมาก พ่อแม่ต้องคอยสังเกตอาการกิริยาของเด็ก ๆ ไว้เสมอ ให้ทราบว่าเขามีความขลาดกลัวหรือกลัวเกรง และต้องหาทางกำจัดความขลาดกลัวในเรื่องที่ไม่ควรสร้างความกลัวเกรงให้แก่เขา เพราะความกลัวเกรงเป็นแนวทางสร้างสรรชีวิตให้ก้าวหน้า เช่นเขาเป็นคนกลัวเกรงต่อมารดาบิดา เขาไม่กล้าทำสิ่งใดอันเป็นการขัดขืนคำสั่งสอนของท่าน เขาเป็นเด็กเชื่อถ้อยฟังคำเป็นเด็กว่านอนสอนง่าย ไม่ลำบากแก่การปกครอง ความหนักใจของท่านพ่อแม่ก็ไม่มี ถ้าเขาโตพอไปโรงเรียนได้ เขาก็มีนิสัยเกรงกลัวต่อครูอาจารย์ สะดวกในการสั่งสอน ให้มีความรู้ความฉลาด เป็นนักเรียนที่ดีของโรงเรียน เมื่อเขาโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ ก็มีความเกรงกลัวต่อ

กฎหมายของบ้านเมือง ไม่กล้าทำสิ่งใดอันเป็นการผิดต่อกฎหมาย กลายเป็นพลเมืองดีของชาติ เขานับถือศาสนาใดก็มีความเคารพยำเกรงต่อธรรมะในศาสนานั้น เป็นศาสนิกที่ดีมีประโยชน์แก่ชาติประเทศต่อไป.

พ่อแม่ทุกคู่จึงควรถือหลักเกณฑ์ไว้ในใจ ท่านมีลูกก็ใคร่ให้ลูกของท่านเป็นคนดี เป็นคนก้าวหน้า เป็นคนมีใจหนักแน่น เมื่อโตเป็นผู้ใหญ่ก็สามารถพึ่งตัวของตัวเองได้ แต่เด็กจะเป็นอย่างไรในอนาคต มารดาบิดาเป็นผู้ลิขิตความเป็นอยู่ให้แก่เขา ถ้าท่านทำถูกก็หวังได้ว่าลูกของท่านจักเป็นคนดีมีหน้าตา ถ้าท่านทำผิดเรื่องก็จะไปกันใหญ่ ขออย่าให้ลูกของท่านต้องติโทษท่านในภายหน้าว่า เพราะพ่อแม่เราไม่แนะนำตักเตือน จึงได้กลายมาเป็นคนอย่างนี้ อันเป็นเรื่องไม่เหมาะโดยประการทั้งปวง สำหรับในบทนี้ท่านจงจำหลักไว้ง่าย ๆ ดังต่อไปนี้ :—

๑. *อย่าพูดจาหลอกหลอนเด็กของท่านไม่ว่าในกรณีใด ๆ*
๒. *จงให้เหตุผลในเรื่องที่เด็กยังไม่เข้าใจให้เขาเข้าใจชัดเจน*
๓. *อย่าให้ลูกของท่านได้อยู่กับคนโง่ ๆ ที่นำของมาหลอกเด็กของท่าน*
๔. *ถ้าลูกของท่านไปรับอะไรมา และจะทำให้เขาขลาดกลัว จงพยายามล้างสมองของเขาด้วยการพูดความจริงให้เขาฟัง*
๕. *อย่าเบื่อในการที่จะตอบปัญหาของเด็กที่ชอบถามจุกจิก*
๖. *อย่าสนทนาเรื่องที่น่าหวาดเสียวให้เด็กของท่านได้ยิน*

๗. จงพาเด็กของท่านไปอยู่ในสถานที่อันทำให้เกิดความสงบว่างเวงบ้าง

๘. จงพยายามให้เขาหลับนอนตามลำพัง เพื่อให้เขาห่างจากผู้ใหญ่บ้าง เมื่อเขาเติบโตพอควรแล้ว

๙. ภาพเขียนและวัตถุใด ๆ ที่ทำให้เกิดความกลัว ต้องให้เด็กเข้าใจว่ามันเป็นอะไรกันแน่.

พิมพ์ที่ แสงทองการพิมพ์ 60-61 ถนนอัษฎางค์ หลังกระทรวงกลาโหม
นายสิน ชลิตาพงศ์ ผู้พิมพ์โฆษณา 2510 โทรศัพท์ 27974